این سخن کئی شعر باشد اے پسر　　این ہم ذکر است آیات و خبر

مثنوي

راز [illegible]مه

ديوان [illegible]ي

سچل [illegible]

مرتب ۽ مت[illegible]

قاضي علي اکبر [illegible]رازي

سچل سرمست ڪوآپريٽو اڪا[illegible]ي لميٽيڊ

خيرپور [illegible]

رب زدني علما ٥

ایں سخن کئی شعر باشد اے پسر
ایں همه ذکر است آیات و خبر
(آشکار)

مثنوي راز نامه

مع

ديوان خدائي

تصنيف

سرتاج الشعرا سچل سرمست

مرتب

قاضي علي اڪبر درازي

سچل سرمست ڪوآپريٽو اڪيڊمي

خيرپور- روهڙي

چاپو پهريون — تعداد ٥٠٠

فارسي ڪتابت — علي حسن

فارسي ڇپائي — اسٽينڊرڊ پريس

سنڌي ڇپائي — سنڌ زميندار پريس ۽
همدرد پريس سکر

ٽائيٽل ڪور — يونائيٽيڊ پيڪيجز سکر

قيمت ٢-٥٠

ملڻ جو هنڌ :

قاضي علي اڪبر درازي

محله قاضي عبدالسميع، روهڙي

قاضي علي اڪبر درازي؛ سچل سرمست ڪوآپريٽو اڪيڊمي
طرفان شايع ڪيو ويو.

پيش لفظ

سرتاج الشعراء شهنشاه عشق منصور آخر زمان شاعر هفت زبان حضرت سچل سرمست روز الست جي فارسي تصنيفات منجهان هن وقت تائين ١- ديوان آشڪار ٢- مثنوي عشق نامه ٣- مثنوي دردنامه ٤- مثنوي گداز نامه ٥ مثنوي تار نامه ٦- مثنوي رهبر نامه ٧- مثنوي وصلت نامه ٨- مثنوي وحدت نامه ٩- غزل بحر طويل شايع ٿي چڪا آهن. هي "مثنوي راز نامه" انهيءَ سلسلي جي ڏهين ڪڙي آهي.

نظم ڪانسواءِ هن اقليم سخن جي تاجدار شاعر جو فارسي نثر ۾ هڪ رسالو "نڪته تصوف" جي نالي سان به مليو آهي، جيڪو "سچل سرمست شاعر هفت زبان" ۾ شامل ڪيو ويو آهي. صوفيانه تعليم جي سلسلي ۾ هي ڪتاب وڏي اهميت رکي ٿو. هن ڪتاب جي آخر ۾ چند غزليات "ديوان خدائي" جا پڻ ڏنا ويا آهن. ديوان خدائي پڻ هن فخر سنڌ شاعر جو تصنيف ڪيل ديوان آهي. پر افسوس جو ان مان فقط ٿورا غزل مليا آهن، جيڪي هت ڏنا پيا وڃن. فارسي زبان ۾ ايترو شعر خود فارسي شاعرن جو به نه آهي. ساري دنيا ۾ سچل سرمست جهڙو شاعر ٿي نه ٿو سگهي، جنهن جو ستن زبانن ۾ نون لکن کان به زياده شعر چيل هجي. پنهنجي مادري زبان ۾ محدود شعر چوڻ ڪا خاص اهميت جي ڳالهه نه آهي. مگر قابل قدر اهو شاعر ٿي سگهي ٿو جنهن کي غير زبان تي پڻ ڪامل عبور هجي.

سچل سرمست جو ڪلام ٻين شاعرن وانگر فقط الو ميان وارين ڪافين ۾ چيل نه آهي مگر ڪافين، بيتن، غزلن، مثنوين، سيحرفين مولودن، مرثين، جهولڻو، گهڙولي، فرد، رباعي، مسدس، مخمس، مستزاد مطلب ته هر ڪنهن صنف سخن ۾ چيل آهي. ڪو به پهلو خالي ڇڏيل نه آهي. اهو هڪ عالي مرتبت ۽ بلند پايه شاعر جي فن جي ڪمال جو واضح ثبوت آهي. انهن خوبين واري شاعر کي ئي سرتاج الشعرا سڏي سگهجي ٿو. هن فخر سنڌ ۽ قادر الڪلام شاعر پنهنجي شعر ۾ بار بار فرمايو آهي

ته منهنجو ڪلام عام جي پڙهڻ لائق نه آهي. مگر منهنجو ڪلام خاص ماڻ
پڙهندا ۽ سمجهندا. اها هڪ تسليم شده حقيقت آهي ته سرمست جو ڪلا
طفل مڪتب، طالب العلم ۽ ملن ملوانن جي سمجهه ۽ فهم کان گهڻ
مٿي آهي. هي مرد حق آگاه جو ڪلام آهي، جو فقط مرد ۽ اهل دل ڏي
سمجهي سگهندا. پاڻ فرمايو اٿس:

اين سخن عشق است. نئي از شاعريست
ڪئي خسان دانند اين اشعار ها.

(هي عشق جو سخن آهي. فقط شاعري نه آهي. مگر ڇٽن ڪي
کهڙي ڄاڻ پوندي.)

هن حقيقي عاشق جو ڪلام اعليٰ فڪر آهي، الاهي معرفت آهي،
انساني خيال جو معراج آهي. هو پاڻ فرمائن ٿا، ته مان سراپا فڪر آهيان،
خيال آهيان ۽ فڪر وارو ڏي منهنجي سخن کي سمجهي سگهندو.

مٺن تو ڪوئي خيال هان. ليسان نال خيال دي.

پر فڪر اهو جنهن ۾ فنائيت هجي:

فڪر اهين وچ فاني ٿيوين. ويکين جوڙ جمال دي.

هن مفڪر شاعر پاڻ چيو آهي، ته مونکي اهو سمجهي سگهندو
جنهن ۾ فڪر هوندو، جنهن الاهي معرفت جي چڪي چکي هوندي. ٻين
جي خيال آرائي جي ڪين پرواه ڪانهي. فرمايو اٿن:

ڪو خاص چوي ڪو عام چوي، ڪو پختو چوي ڪو خام چوي
ڪو سچل سچو نام چوي، آءٌ جوئي آهيان سوئي آهيان.

آخر ۾ آءٌ محترم پروفيسر ميمڻ عبدالمجيد سنڌي جي شڪر
گذاري واجب ٿو سمجهان، جنهن هن ڪتاب جي ڇپائيءَ جي سلسلي ۾
مشورا ڏنا ۽ ڇپائي ڏيڻ ۾ مدد ڪئي.

قاضي علي اڪبر درازي

محله قاضي عبدالسميع
روهڙي- سنڌ
٦- جولاءِ ١٩٦٨ع

رَازنامۂ

متن

این کتاب کرده ایم از عشق پُر
اندرونش هست پیدا صد گوہر

بسم الله الرحمن الرحيم

نسخہ راز نامہ از حضرت سچو صاحب

۱۔ ای ز غزلیات بگذشتم کنون ۔۔۔ باز راز دل ہمی آید برون

۲۔ تا کہ گویم مثنوی را ہمچنین ۔۔۔ ظہر گردد در زمان آخرین

۳۔ نامہ میگویم بتو با حکم او ۔۔۔ سرہا اسرار ہا را اندر او

۴۔ نی خیال از ما ارادہ یار بود ۔۔۔ تا کہ بر رویم در معنی کشود

۵۔ گفتہ شد این نامہ در آخر زمان ۔۔۔ تا شود پیدا از و اسرار نہان

۶۔ صاحب احوال بیند این کتاب ۔۔۔ تا کہ از توحید می نوشد شراب

۷۔ نیست آگہ زین کتاب عام را ۔۔۔ پختہ داند نی خبر کس خام را

۸۔ حکم شد تا راز نامہ ساز کن ۔۔۔ در زمان آخرین آغاز کن

۹۔ گر کسی خواند ز دین اسلام رفت ۔۔۔ از مذاہب کیش ایمان در گذشت

۱۰۔ راز حق در راز نامہ آوردیم ۔۔۔ از سچو نامی خدائی کردہ ایم

۱۱۔ کس بجز حالی نبیند این کتاب ۔۔۔ گر بخواند تا بصد رود در باب

۱۲۔ قسم ذات دست یار را ای پسر ۔۔۔ نامہ این حالی بخواند نی دگر

۱۳۔ هرکسی این سرّ را پنهان نمود — آفرین بادش که او اذعان بود
۱۴۔ این کتاب کرده ایم از عشق پُر — اندرونش هست پیدا صد گوهر
۱۵۔ گر کسی واقف شود از حالِ این — بر سرش آید همه احوال این
۱۶۔ گر نه واقف کتابم را بخوان — گر بخوانی تا بیابی سرّ آن
۱۷۔ جسم و جان و دین و دل اینجا گذار — شو برون یکبارگی از خاکسار
۱۸۔ تو بکن پرواز سوی لامکان — تا شود آن سرّ بتو جمله عیان
۱۹۔ از وجودی خاکساری کن گذر — تا که می گردی همه از نور پُر
۲۰۔ خیال خود از نُه طبق و برون بکش — زیرِ قدم آری تو کرسی عرش فرش
۲۱۔ منزلِ افلاک زیرِ پای دار — نعرهٔ اناالحق بزن منصوروار
۲۲۔ آنچه در دید است دانی آن توی — هم توی و هم توی نبود دوی
۲۳۔ هرچه پیشِ دید است آن هم توی — جسم و جان بگذار بگذر از دوی
۲۴۔ دان تو بر صورت جمال خویش را — تا بیابی آن کمالِ خویش را
۲۵۔ از وجودت باش کلّی بیخبر — خیال خود را هم بیاری در نظر
۲۶۔ در نگاهِ دید خود را محو کن ! — تا رسی در بارگاهِ ذوالمنن
۲۷۔ از دریچهٔ دیدها بیرون بیا — تا شوی در هر دو عالم بادشاه

۲۸. جسم را گم ساز دیده را شناس — این حقیقت کئی بباید در قیاس

۲۹. غرق کن این جسمِ خاکی ای پسر — اندرین دریای وحدت سر بسر

۳۰. می شود پیدا ز دیده بنگری — بحر نورانی با مواجِ تری!

۳۱. خویشتن را اندرین دریا بزن! — می شود آنجا فنا این جان و تن.

۳۲. کیستم من کیستم من کیستم
در تحیّر مانده الم تا چیستم

۳۳. سر کنم پیدا درونِ این کتاب — از خمِ دل می کشم بیرونِ شراب

۳۴. آن خداوند است با قدرت و کریم — حیّ و قیوم است رحمن الرّحیم

۳۵. آن خداوند است قادر کارساز — مالک الملک است شاهِ بی نیاز

۳۶. بر زبانِ اوّل تو بسم الله بگو — پس ازاں نعتِ محمدؐ شاه بجو

۳۷. تو بکن پرواز سوی لامکان — تا شود آن سرِ تو جمله عیان

۳۸. از خدا پیدا شده نامِ رسولؐ — آمده اندر رسولؐ و شد قبول

۳۹. چون سکندر پیش آن نوشابه رفت — کرد آن جامهٔ رسول دل تن آست

۴۰. گفت آن از سکندر ہمی آئیم ما — من رسولِ یک دویم او بادشا

۴۱. عاقبت نوشابه آن شه را شناخت — دست بسته با ادب سویش بتاخت

۴۲۔ گفت نوشاہِ کنیزک من توام ۔ روز شب پیش تو خدمت شوم

۴۳۔ خویش را در پردہ می آری چرا ۔ در ملاکت چون تو آوردی مرا

۴۴۔ ای برادر آن خدا آن رسولؐ ۔ آن کسے داند کہ می باشد وصول

۴۵۔ در میانِ احد احمدؐ فرق نیست ۔ میم مستی عشق کردہ خود و نیست

۴۶۔ زانکہ پیدا شود ارض و سما ۔ زانکہ شد پیدا مہ مہرِ جلا

۴۷۔ آن خدا از ند ہست با ہر یک یکے ۔ ظاہر و باطن بود او ولاشکی

۴۸۔ آن بود موجود موجود است او ۔ ہر چہ می بینی صفاتِ ذات او

۴۹۔ ہست آن موجود اندر ہر لباس ۔ گاہ اطلس پوش باشد گہ پلاس

۵۰۔ خیمہ گوناگون زنگار رنگ زند ۔ آن شہی اعظم دران سیار شد

۵۱۔ اندرون صد حکم جاری می کند ۔ گاہ قادر گاہ زاری می کند

۵۲۔ آن یکے بین صد تماشا می کند ۔ آن یکی نعرہ انا الحق می زند!

۵۳۔ آن یکے بر رنگ در رنگ آمدہ ۔ آن یکے در صلح و در جنگ آمدہ

۵۴۔ آن یکے فرعون گہ موسیٰؑ شود ۔ آن یکی مریم گہی عیسیٰؑ شود

۵۵۔ ہر چہ می گویم ہمہ بر حق بود ۔ از توجہ پیر عبدالحقؒ بود

۵۶۔ آن یکی باشد سمیع و ہم بصیر ۔ آن کلیم و ہم علیم و قدیر

۵۷۔ ای پسر از در دریابی این خبر — ورنہ احوال بودہ ای بی خبر
۵۸۔ عشق گیری کن ز مذہب ہا گذر — ای بجز در روش دگر ہم شور و شر
۵۹۔ عشق در گیری گذر ز اسلام کن — ترک دین از کفر ننگ و نام کن
۶۰۔ عشق در گیری فرامش کن سبق — تا بفرمانت شوند آن نہ طبق
۶۱۔ عشق در گیری ز مسئلہا گریز — تو چرا ماندہ برخیز خیز
۶۲۔ عشق در گیری حکایتہا گذار — قصہ اسکندر و دارا میار
۶۳۔ خویش را بفروش گیری عشق را — شاہی و میری و وزیری عشق را
۶۴۔ عشق ذات پاک دانی ای پسر — کے بگیری در دریابی این خبر
۶۵۔ عشق گیری ترک ہمہ تدبیر کن — زان دل و جان خویش را تاثیر کن
۶۶۔ عشق گر گیری ز شیخی کن گذر — رند باشی مست باشی بی حذر
۶۷۔ عشق گیری بگذر از نیکی و گناہ — میکند دل حجاب بینائی سیاہ
۶۸۔ عشق شہباز است چو کس را اینچہ زر — تا نجات او را بداد از نیک بد
۶۹۔ عشق را منزل دلا دور است دور — در میانِ او فراوان شد صد نجور
۷۰۔ عشق را منزل بود تا لامکان — او رہ دکو رستہ از سود و زیان
۷۱۔ عشق راہ راست است دیگر مکر و فساد — گر تو طالب عاشقی شو شاد شاد

۷۲۔ عشق سلطانست ا در هر دو جهان — می برد او از مکان تا لامکان

۷۳۔ عقل ناچیز است پیش درد او — گر کسی را درد باشد مرد او

۷۴۔ مرد شو در گیر عشق و درد را — کن فراموش هر نشاط و درد را

۷۵۔ عشق را در گیر صاحب درد شو — گر زما پرسی به مرد مرد شو

۷۶۔ عشق در گیری کن فراموش خویشتن — قتل کن بر راه جانان جان و تن

۷۷۔ چون ز دریا موجهائی بیکران — بر دلم آیند پیاپی هر زمان

۷۸۔ بحر عشق میزند صد موجها — ای برادر نیست او را انتها

۷۹۔ عشق باشد راه تحقیق و عیان — لی مع الله است از وی بیان

۸۰۔ عشق سبحانی و ما اعظم بگفت — لیس فی جبتہ نکرد سر نخفت

۸۱۔ عشق این زد انا احمد — تا بلا میم با اسم محمد

۸۲۔ بو کشف غطا گفته مر تضلے از ما — این رموز عشق از وی شد عطا

۸۳۔ چون هو الاول هو الآخر بود — تا هو الباطن هو الظاهر بود

۸۴۔ این حقیقت عشق بنود سرسری — سر بده تا باشی و بالاتری!

۸۵۔ خرقه سجاده را آتش بزن — شو پهلوان قلعه هستی شکن

۸۶۔ در خودی او خود گرفتار آمدی — کفر کردی و زیر زنار آمدی

۸۷۔ کارِ شیران یقین است ای بس — کفر و دین بگذار تلقین است ای بس

۸۸۔ ہر کس واقف شد از راہ عشق — آگہی او راست کہ او آگاہ عشق

۸۹۔ چونکہ دریا عشق در موج آمدہ — موج او در موج بجروش آمدہ

۹۰۔ تا نہ پرسی مسجد یا خانقاہ — کہ بیابی تو بغیرِ عشق راہ

۹۱۔ از سر درد کلامی من شنو — گر ترا دردِ نباشد تا برو

۹۲۔ ذرۂ کز درد در جانت بود — ہر ملائک در افسانت بود

۹۳۔ ذرّۂ دردِ ترا لازم بود — سوی تو محبوب آن اعظم بود

۹۴۔ عشق فی الکونین تاجِ سروری — گر ترا عشق است باشی برتری

۹۵۔ عشق ہرگز نیست محتاج دگر — با تو می گویم حقیقت سر بسر

۹۶۔ عشقِ بے پایاں ندارد انتہا — نبود او را ابتدا و انتہا

۹۷۔ نیست کارِ عشق تا ہر بوالہوس — قدر این را عارفان دانند بس

۹۸۔ دردِ عشق نیست کارِ بی دلان — عاشقان قربان شوند از دل بجان

۹۹۔ اندرین دریائی وحدت غوطہ زن — تا رہے یکبارگی از ما و من

۱۰۰۔ گر درونِ ما و من افتادۂ — از رموزِ عشق تو آوردۂ

۱۰۱۔ صد کتاب و صد ورق خوانی چرا — علمِ منطق مسئلہ دانی چرا

۱۰۲۔ چند می خوانی تو مکتوبات را — درکشی از دل همی آفات را
۱۰۳۔ در کتبها نیست بوی عشق او — از کتبها همی بگریز رو !
۱۰۴۔ نار زن هر مسئله مکتوب را — عشق برساند تو محبوب را
۱۰۵۔ روزگاری علم بیرانی بود — علم منطق جمله حیرانی بود
۱۰۶۔ علم ظاهر در بحث قیل و قال — نی دران حال و نه احوال خیال
۱۰۷۔ علم ظاهر چند خوانی ای عزیز — علم این یونانیست و بی تمیز
۱۰۸۔ بهتر از این است علم عاشقی — ای بجز او علم دیگر فاسقی
۱۰۹۔ راز علم عاشقی از ما بپرس — علم منطق مسئله از ما مپرس
۱۱۰۔ راه حق علم عاشقی بود — علم این از رزمیشانی بود
۱۱۱۔ چون از آنجا آمده این جا شدم — تا چه آوردیم با خود چون بدم
۱۱۲۔ او تعالی عشق مارا تحفه داد — در وجودم علم عشاقی نهاد
۱۱۳۔ علم ظاهر سرسری بی حاصلی ! — فهم کن گر عاشقی و واصلی
۱۱۴۔ علم ظاهر نی در آنجا آموختم — تا مگر در نار هجرش سوختم
۱۱۵۔ با خود آوردیم علم عاشقی — آما بقی علم ست ابلیس شقی
۱۱۶۔ ای که گوئی علم ما تحصیل کرد — نی شوی از علم ظاهر مرد فرد

۱۱۷۔ می زنی از علم این لاف و گزاف ۔۔۔ نیست همچو من دیگر تا قاف قاف

۱۱۸۔ سر بسر این علم یونانی بود ۔۔۔ علم یونانی جمله شیطانی بود

۱۱۹۔ علم یونانی همه مکر و فساد! ۔۔۔ سوی علم عاشقی کن اجتهاد

۱۲۰۔ سر بہ پیچیدیم ما ازیں علم رد ۔۔۔ گر ز بوسینا همه تصنیف شد

۱۲۱۔ علم عشاقی بود از مصطفے ۔۔۔ گشت اظهار از زبانی مرتضے

۱۲۲۔ علم یونانی بود در مدرسه ۔۔۔ خویش را بیرون بکش از وسوسه

۱۲۳۔ علم ظاهر هر همه جنگ و جدل ۔۔۔ علم عشاقی برونست از خلل

۱۲۴۔ علم فلسفه و رمل تا طب و نجوم ۔۔۔ این همه ظاهر شد از شیطان شوم

۱۲۵۔ ناگهان چون عشق آمد تیز تیز ۔۔۔ علم می گیرد ازو راه گریز!

۱۲۶۔ هست علم عاشقی بر صادقان ۔۔۔ آمده بر عاشقان و طالبان

۱۲۷۔ ای بجز عشقش همه کلی خراب ۔۔۔ فهم کن والله اعلم بالصواب

۱۲۸۔ کیستم من کیستم من کیستم
در تحیر مانده ام تا چیستم

۱۲۹- چون سکندر نامه این نامه نیست	در نگار زیست چون شهنامه نیست
۱۳۰- اندرین نبود حکایات شهان	آن کسان دانند که باشند آگهان
۱۳۱- در مسائلها نباشد این کتاب	پیش خدمت پیر باشد مستجاب
۱۳۲- از سر درد بگفتم نامه را	حکم شد از حق تعالی خامه را
۱۳۳- درد نامه نام کردم این کتاب	هر که می خواند شود او کامیاب
۱۳۴- درد عشقش اندر آن کردم بیان	این بیان از دل شده از زبان
۱۳۵- توحیدست خیال این را بیاب	از سر توحید تا نوشی شراب
۱۳۶- عاشقان سرها درین باختند	نی ز مسئله نامها آموختند
۱۳۷- خویشتن را گم کنی اندر نظر	تا شوی تو شاه شاهان باخبر
۱۳۸- پهلوان شو اندرین میدان درآ	بگذر از من و ما درین چوگان درآ
۱۳۹- یکدم از خویشتن بیزار شو	بگذر از من واقف اسرار شو
۱۴۰- گر تو هستی خدا دورست آن دور	گر تو نی باشی خدا گردد ظهور
۱۴۱- از دوی بگذر که تو جانا شوی	یک شوی یک باش تا سلطان شوی
۱۴۲- او توئی و او توئی و او توئی	همچو احول آمدی اندر دوئی
۱۴۳- راست بابا بگو که می طلبی کرا	می دوی در کو بکو کوچه چرا

۱۴۴۔ بالیقین چون خویش را شناختی　　خانه را از غیرها پرداختی

۱۴۵۔ کیستم من کیستم من کیستم
در تحیّر مانده‌ام تا چیستم

۱۴۶۔ ای برادر شمع عشق افروز کن　　کار بر فردا منه امروز کن

۱۴۷۔ این نصیحت را ز من در گوش کن　　استغفر الله تو از خویش کن

۱۴۸۔ دور شو از خویشتن تا ره روی　　ورنه اندر راه تو گمره شوی

۱۴۹۔ یار رهِ توحید رو گمره مشو　　یک شوی بر حق شوی و راه را

۱۵۰۔ راه رو طالب تو بنشین در میان　　تا تو گردد همه سر عیان

۱۵۱۔ تو حباب هستی حباب هستی حباب　　چون بمیری پس بباشی بحر آب

۱۵۲۔ آب جمله آب نامت بحر شد　　شد روان دریائی او صد نهر شد

۱۵۳۔ چون ز موج بحر شد صد نهرها　　نهرها صد گم شده در بحرها

۱۵۴۔ اول او بود آخر او بود　　هم بباطن هم بظاهر او بود

۱۵۵۔ در رهِ توحید خود را گم کن!　　خویش بشکن بگذر از ما و من

۱۵۶۔ ما و من دانی که رهِ شیطانی بود　　راهِ شیطان سر بسر دودانی بود

۱۵۷۔ ای دو دانستن بود کفرِ عظیم　　این طریق هست شیطان الرجیم

۱۵۸- خویش را هرگز نه بینی غیر حق　　حق با تو هست هستی با تو حق!

۱۵۹- غیر حق تو نیستی و غیر حق　　این بیندازی در آتش هر ورق

۱۶۰- او بتو قائم تو ئی قائم باو　　از من و ما بگذری ای راه رو

۱۶۱- این من و مائی حجاب اکبر است　　گر ز ما پرسی همه شور و شر است

۱۶۲- جسم و جان و دل همه چون یار شد　　پس کجا اندر میان اغیار شد

۱۶۳- بگذری از شور و شر یکبارگی　　تا رهائی خویش را ز آوارگی

۱۶۴- این همه آوارگی آوارگی　　از خودی خود کن گذر یکبارگی

۱۶۵- این نشانی راه شیطان بود　　بے خودی راه رحمانی بود

۱۶۶- راه رحمانی بود هم بے خودی　　تا ز بیخودی ای پسر تو خود شوی

۱۶۷- چون شدی خود کوس سبحانی زنی　　نعرهٔ سبحانی و سلطانی زنی!

۱۶۸- ای پسر این راز حیرانی بود　　دو ندانستن یکی دانی بود

۱۶۹- آن یکی دانی یکے دانی یکے　　بالیقین دانی نیائی در شکی

۱۷۰- کیستم من کیستم من کیستم
در تحیر مانده ام تا چیستم

۱۷۱- در طریق مصطفےٰ یکدل بیا　　صاف شو از غیر بی مشکل بیا

۱۷۲۔ مصطفیٰ راہ ہدایت آمدہ — مرتضیٰ گنج عنایت آمدہ

۱۷۳۔ مصطفیٰ شد پیشوائے انبیاء — مرتضیٰ سلطان شد سر اولیا

۱۷۴۔ مصطفیٰ در سر فرازاں سرفراز — مرتضیٰ پیش نبی شد گنج راز

۱۷۵۔ مصطفیٰ و مرتضیٰ را یک ببین — احد و احمد را یکی لاشک بہ بین

۱۷۶۔ ابوبکرؓ و عمرؓ و علیؓ و عثمانؓ یکی — دو ندانی یک بہ بین تو لاشکی

۱۷۷۔ جز یکی دانستن است بیگانگی — در یکی بودن بود مردانگی

۱۷۸۔ آں یکی چندیں قباہا می کند — در زباں چندیں ردا ہا می کند

۱۷۹۔ ای برادر ایں سخن را گوش دار — گر توئی مرد ز مردی ہوش دار

۱۸۰۔ فہم بہ فہم زین رموز مرد شو — مرد شو در درد عشقی فرد شو

۱۸۱۔ تا ز سر عشق تو یابی خبر — گر ترا عشق است باشی بالصبر

۱۸۲۔ عشق سر اسرار را باز کرد — عشق در صحرائی کشف راز کرد

۱۸۳۔ کیستم من کیستم من کیستم
در تحیر ماندہ ام تا چیستم

۱۸۴۔ جسم یک حرف است ظاہر ای پسر — دست پائی اسم اللہ سر بہ

۱۸۵۔ روی سینہ گر بفہمی اسم ہست — بالیقیں فی آں آں اسم جملہ جسم است

۱۸۶۔ جسم ایں اسم است دانی بالیقین — در کشاید بر جنت عین الیقین

۱۸۷- فهم کن دریاب معنی راز حرف　　تا بیابی پیش عاشقان شرف

۱۸۸- آنکه بیننده هست گوینده کسی است　　آنکه شنونده هست داننده کسی است

۱۸۹- معنی آن حرف پاک ذات او　　می کند اثبات صد درجات او

۱۹۰- هرچه می بینی همه اسرار حق　　هست در هر ذرهٔ اظهار حق

۱۹۱- هر زمان از هر زبان گویان او است　　در عیان و در نهان جویان او است

۱۹۲- جسم جان و دل همه جانان شد　　نی دو چارم هست او فرزان شد

۱۹۳- کیستم من کیستم من کیستم
در تحیر مانده ام تا چیستم

۱۹۴- از سماء تا سمک دریای عشق　　هست در دو جهان آرای عشق

۱۹۵- اندران دریای خود را غوطه زن　　تا رهی یکبارگی از ما و من!

۱۹۶- هست تحقیق آب این جمله حباب　　شورخ چشمی می کند بالای آب

۱۹۷- چون حباب رفت آن پس آب شد　　موج شد دریای شد گرداب شد

۱۹۸- ماند آن دریای در نام یکی!　　اندرین معنی کجا باشد شکی

۱۹۹- قسم ها پیدا شوند از نیشکر!　　مصری و یا قند گویم یا شکر

۲۰۰- همچو از یک دانه اشجار ها　　برگ شاخ و میوه صد اسرار ها

۲۰۱۔ می شود پیدا از یک دانۂ ! دانۂ وحدت است فرزانہ
۲۰۲۔ ہمچو موم صورتِ ہای بشر فیل شتر گاوٗ باشد اسب خر
۲۰۳۔ موم را تو بار چون یک جا کنی صورتِ آنہا گم شوند از ما و منی
۲۰۴۔ کز طلا گردند زیور صد ہزار شد بہر یک نو نو اسم وا
۲۰۵۔ چونکہ گردید ظرف از گل تمام یا سبو یا کوزۂ نامِ او بتا
۲۰۶۔ این ز دانہ تخم اسپرک شد سبز شد ہم گل شد و صد برگ شد
۲۰۷۔ ہمچو خربوزہ تخم چندین بیان این ہمہ او یک بود اندر عیان
۲۰۸۔ اصل اندر پنبہ دانہ کن نگاہ تان از و صد رنگ شد سبز و سیاہ
۲۰۹۔ جامہ و دستار پیراہن بہ بین یا کلاہ آر از ہست و ہمین !
۲۱۰۔ کے شمارم زو شد این پارچہ این ہمہ یک دانست اندر نگاہ
۲۱۱۔ اندر ہمہ وحدت بدانی ای پسر کثرت و وحدت یکی دان سر بسر
۲۱۲۔ ای ز وحدت و رنماید کثرتی این ہمہ کثرت سراسر وحدتی !
۲۱۳۔ چون بیندازی باصلِ خود نگاہ ہیچ نے ماند دگر غیر اللہ
۲۱۴۔ چند گویم این بیان از وحدتی کثرتِ وحدت و وحدت کثرتی
۲۱۵۔ کیستم من کیستم من کیستم ! در تحیّر ماندہ ام تا چیستم !

۲۱۶- ای برادر روز یک کافور گفت   باد را با خود همی آرم نهفت

۲۱۷- رفت بگرفتن ولی او خود برفت   خود برفته خود برفت از خود برست

۲۱۸- سایه گفت روشنی از آفتاب   ما همی آرم بخود زردی شتاب

۲۱۹- خویش را گم کرد او در روشنی   ای برادر رست از باد منی!

۲۲۰- بود شخصی شخص را با جستجو گفت   هم ز نادانی بدو این او دست

۲۲۱- ای چراغ افروز بینم آفتاب   من ز دیدن او ببا شم کامیاب

۲۲۲- در جوابش گفت دیوانهٔ   بی خبر گردی مگر بیگانهٔ

۲۲۳- شمس را تا کس ندیده با چراغ   شمس را با شمس دیدن این سراغ

۲۲۴- با خودی تا راه حق را کس نیافت   حاصل او شد که از خود شتافت

۲۲۵- چون ز خود رفتی پس آنگه خود شدی   آن شدی و هر چه بودی خود شدی

۲۲۶- سایه های کان بود جویای نور   نیست گردد چون کند نورش ظهور

۲۲۷- همچنین جویای درگاه خدا   چون خدا آید شود جویان لا

۲۲۸- کیستم من کیستم من کیستم!
در تحیر مانده ام تا چیستم

۲۲۹- چون برزی در حضور پیر ما!   یک مرید آمد بصدق و دل صفا

۲۳۰۔ گفت یارم شد بخدمت ملتزم! لیک آنجا هم در آنجا ناظرم!
۲۳۱۔ دامنت اینجا گرفتم بالیقیں ہم در آنجا دامنت باشد قرین
۲۳۲۔ دست در دامنت آنجا بود با تو باشیم کہ چوں آنجا بود
۲۳۳۔ در تبسم آمدہ آں پیرِ ما! ای مرید آنجا بود من دما کجا
۲۳۴۔ گر تو خود را یافتی یابی مرا! دامنم گیری بشناسی مرا!
۲۳۵۔ ای کہ آنجا نہ دگر من یک شوم نیست دیگر من یکی بیشک شوم
۲۳۶۔ ای برادر سر این را فہم کن! این تو سد اسکندری را در شکن
۲۳۷۔ سد اسکندر وجودی تو بود بشکنی تا آگہی از آن تو بود
۲۳۸۔ جز شکستنی سد ترا راہِ نیست زین رموزی ہر کسی آگاہ نیست
۲۳۹۔ کیستم من کیستم من کیستم!
در تحیّر ماندہ ام تا چیستم
۲۴۰۔ ای ز کشف و از کراماتی گذر ای ز تعویذات رجعات گذر
۲۴۱۔ راہِ مولیٰ در لطائفہائی نیست درد عشقی در وظائفہائی نیست
۲۴۲۔ نفسی و قلبی و روحی را مگر رد بدردی عشق او باشی اسیر
۲۴۳۔ بالیقین دان کہ این خیال باطل است اور و دزین رہ کہ از حق غافل است

٢٤٤- ذکر قلبی وسوسه فرموده اند — عاشقان را ره دیگر برده اند

٢٤٥- این اکتساب است راهِ اختیار — واقفان را نیست بر این اعتبار

٢٤٦- گر ز ما پرسی رهِ شیطانی است — بیخودی بودن رهِ سبحانی است

٢٤٧- این لطائفها نمودداریست خلق — از نموداری همه خواریست خلق!

٢٤٨- عام می باشند که باشد اولیاء — افتاده اندرین جور و جفا

٢٤٩- ورد آنجا هست ذره در نیست — هرکه بیند داست مردِ فرد نیست

٢٥٠- چند سازی ای پسر حیله گری — این بود مکر و فسا افسون گری

٢٥١- بشنو از من که این بود راه خلاف — در رهِ مولی شوی صوفی و صاف

٢٥٢- در دگیری در دگیری در دگر — تا بیفتی در خواری ای فقیر!

٢٥٣- خود پرستان راه کج دریافتند — اسب شیطانی بخندق تاختند

٢٥٤- خویشتن را در مغاک انداختند — از برائی خلق حیله ساختند

٢٥٥- هرکه را افتاده است ابر خودنگاه — او بخواری آمده گشته تباه

٢٥٦- این لطائفهائی جاری از خودی — بگذر از خود تا تو گردد بیخودی

٢٥٧- پاس انفاس است ذکرِ ذاکران — پاس انفاس است فکرِ فاکران

٢٥٨- پاس انفاس است راهِ عاشقان — پاس انفاس است صدقِ صادقان

۲۵۹- ای ز پاس انفاس عشقش سر زند   در زمانی قلعهٔ هستی بشکند

۲۶۰- پاس انفاس بکن ای محترم   تا شوی از خویشتن یکبار گم!

۲۶۱- بحر عشقی موج زد زین راه راست   کن بمن باور طریق این بجاست

۲۶۲- گاه عاشق در مقام ذکر شد   گاه او اندر مقام فکر شد

۲۶۳- گاه آید در مقامات شهود   یا در آید در مقامات وجود

۲۶۴- چون تجلای غیرتش بر او رسد   تا نماند ذکر آنجا سر کشد

۲۶۵- چون تجلای غیرت آید ای پسر   تا نماند هم شهود آنجا بسر!

۲۶۶- چون تجلای کبریائی در رسد   هم نماند فکر ز آنجانی رود

۲۶۷- چون تجلائی رسد آن پاک ذات   تا نمی ماند وجود کائنات

۲۶۸- چون انا الحق ان ربک شد عیان   از خودی و بیخودی بشنو بیان

۲۶۹- ان ربک گفت فرعون لعین   تا ز هستی نعرهٔ زد این چنین!

۲۷۰- نعرهٔ انا الحق زده منصور شاه   بود او در بیخودی بی رشت باه

۲۷۱- در خودی فرعون خجل و خوار شد   هم ز نفسانی و در پندار شد

۲۷۲- بیخودی منصور را سالار کرد   در دو عالم عشق را اظهار کرد

الف ۲۷۲- بود آن حلاج شاه پاک دین   یافته او قرب رب العالمین

ب ۲۷۲- کیستم من کیستم من کیستم!   در تحیر مانده ام تا چیستم!

۲۷۳۔ طفل چون زاید بدانی ای پسر — پرورش آن دایه می سازد دیگر

۲۷۴۔ پاس انفاس است همچون دایهٔ — می شود از دایهٔ سرمایهٔ

۲۷۵۔ پرورد آن طفل فکری را همی — تا جوان آن طفل گردد هم چنین

۲۷۶۔ دایه این خیال را می پرورد — تا از همت دایه بالا می رود

۲۷۷۔ ره نمونی می کند پاس انفاس — سوی مولی می برد آن بی قیاس

۲۷۸۔ بعد مدت طفل چون کامل شود — دایه پاس انفاس هم زائل شود

۲۷۹۔ همچنان چون از دو دم یکدم شود — بعد زان این جسم جان و دل رود

۲۸۰۔ هر سه رفتند آن باقی او بماند — جز انا الحق دیگری سبق نخواند

۲۸۱۔ حق بمانده حق بماند — چون بیامد حق غیری را براند

۲۸۲۔ سر وحدت را همی گردد عیان — اندرین باب است بسیا بیان

۲۸۳۔ کیستم من کیستم من کیستم!

در تحیّر مانده ام تا چیستم

۲۸۴۔ روشنی مهتاب در هر جا بود — لیک عکسش اندرون دریا بود

۲۸۵۔ یا بود آن عکس در هر چشم و آب — عین بینی اندرونش ماهتاب

۲۸۶۔ چشمهٔ آب دل عارف بود — پاک ذات اندران ظاهر بود

۲۸۷. بگذری علم دعوات ای پسر　　کین ره صافی نه باشد سر بسر

۲۸۸. ترک کن این تسخیرات را　　در چه اندازی همی طامات ر

۲۸۹. ای ز مجموعی خلق پرهیز کن　　ای بزلف یار دل آویز کن

۲۹۰. ای ترا با خلق دیگر کار نیست　　جمله دیگر هست آن یک کار نیست

۲۹۱. چونکه بود یار دیگر هست نیست　　کافری هستی در میان لاشی است

۲۹۲. ای برادر طالب مولی بباش!　　خیال شیخ را ز دل خود تراش

۲۹۳. بگذری زین خیال شیطان ای پسر　　ای ز پیری و شیخی در گذر

۲۹۴. شیخی و پیری و آن غیر بود!　　بگذر زان غیر تا او یک بو

۲۹۵. کیستم من کیستم من کیستم
در تحیر مانده ام تا چیستم

۲۹۶. ای برادر راه مسکینی بگیر　　تا شوی در هر دو عالم شه کبیر!

۲۹۷. راه مسکینی بود راه خدا　　در ره توحید خود را کن فدا

۲۹۸. در ره مسکینی و مسکین شود　　با تو گویم بشنو ای راه رو

۲۹۹. ای اگر خواهی شوی طالب خدا　　راه مسکینی تو باشد مدعا!

۳۰۰. راه مسکینی دهد شاهنشهی!　　تا بخشندت ز وحدت آگهی

۳۰۱- راهِ مسکینی عجائب راه هست — قدر آن داند که او آگاه است!
۳۰۲- راهِ مولیٰ راز مسکینی بیاب — تا درونت بروزد آفتاب
۳۰۳- خویش را شه مصطفےٰ مسکین گفت — ما فقیران رازه تلقین گفت
۳۰۴- خویش را فرموده مسکین مصطفےٰ — بشنوی این رمز با صدق و صفا
۳۰۵- راهِ مسکینی بوذ رتبہ علی — از رموز این سر وحدت شد جلا
۳۰۶- ای ز مسکینی تو تا مسکین شوی — سوی مولےٰ راهِ وحدت می روی
۳۰۷- ای فتا مسکین شو مسکین شو — احد دانی احد گوئی دانی نه دو
۳۰۸-

کیستم من کیستم من کیستم
در تحیر مانده ام تا چیستم

۳۰۹- ای برادر طالبِ جنت مباش — جز خدا دیگر خیال از دل تراش
۳۱۰- در چه اندازی دگر خیالات را — در کش از دل بیرون آفات را
۳۱۱- نی در آنجا حورها ئی باغها — بر دلم از کذب شد صد داغها
۳۱۲- نے بود در آنجا دوزخ نی بهشت — باش عاشق باش رند و باش مست
۳۱۳- دوزخ اینجا دوری از یار مان — جنت اینجا وصل جاودان بدان
۳۱۴- آتشِ دوزخ حجابِ راه دان — این سخن را از دلِ آگاه دان

۳۱۵۔ ہر کہ او اینجا رُخِ جاناں ندید — باشد آنجا کور حیرانی پلید
۳۱۶۔ ہر کہ اینجا از وجودِ خود نمُرد! — اندران جا آتشِ سوزان برد
۳۱۷۔ در خیالِ این خاص خود را در فگن — در یقیں آئی گمان و شک شکن
۳۱۸۔ ای بجز عشقش ہمہ افسانہا — راز می دانند آن دیوانہا
۳۱۹۔ این حکایات برای کاذبان — رو نمی دارند آنجا صادقان
۳۲۰۔ ہست مقصد عاشقان از روی یار — حُسن می بیند آنہسان آشکار
۳۲۱۔ جلوۂ یارم نبودہ رخ عیان! — کس نمی بیند بغیری عاشقان
۳۲۲۔ نیست کار بد دلان این راہِ عشق! — آن کسے اند کہ ہست آگاہ عشق
۳۲۳۔ دل تونگر آن بود کز عشق پر — دل ازان آباد نی از سیم و زر
۳۲۴۔ ای بندۂ در خود حصار کن! — با صفائی روی سوی یار کن!
۳۲۵۔ عشق بر ساند ترا بدرجہ کمال — وارہانی خویش را از قیل و قال
۳۲۶۔ ای ز قیل و قال گردد دل سیاہ — نیست ہرگز سوی حق جز عشق راہ
۳۲۷۔ کیستم من کیستم من کیستم
در تحیّر ماندہ ام تا چیستم

۳۲۸- چون تو یکتا باش اندر سرّ دل   سرّ دل را باز یابی هم ز گل
۳۲۹- چون تو یکتائی و هم یکتا بدان   سرّ معنی با تو می سازم عیان
۳۳۰- این عیان و این بیان ز احوال شد   پیش مرشد عرض کردم حال خود
۳۳۱- درمیانِ بحر کشتی میرود   نیست کشتی لیک هستی میرود
۳۳۲- هست گردان گرد آبِ بی کران   اندران یک کشتیِ باشد دوان
۳۳۳- کشتیِ اندر نظر چون کوهِ قاف   می زند کشتیِ دران لاف و گزاف
۳۳۴- گم شود آن کشتیِ دریا درون!   آب افتد اندران ناید برون
۳۳۵- غرق گردد آن سفینه اندران   تا از و خیزند امواجِ گران
۳۳۶- در نگاهم این همه دریا شود   سر بسر مجموعه یکجا شود!
۳۳۷- ای برادر کشتی این مستی است   گر رود یکبارگی آن مستی است
۳۳۸- هستیِ خود را درین جا گم کنی!   بیخ من و مائی ز یک دانی کنی
۳۳۹- درمیانِ حق حجابِ ما و تو   پرده این بر دار راهی راست رو
۳۴۰- عشق آمد تا حجابم بشکند   بشکند و بشکند و هم افگند
۳۴۱- عشق آتش مارا درون فگند   راز مارا از درون برون فگند
۳۴۲- عشق مارا اندرین ره در کشود   حاصلِ ما خود درین ره عشق بود

۳۴۳۔ این سخن را از سرِ درد شنو! تا نمانی در خودی و خود گرد
۳۴۴۔ عشق ما را از خودی بیزار کرد جانِ ما شائستۂ دیدار کرد
۳۴۵۔ عشق راند هر خیالِ غیر را جانور هرگز نه بیند شیر را
۳۴۶۔ عشق چون شیر است آن آید ناگهان هر خیال را کشد بیرون ازان
۳۴۷۔ اندران بیشه نماند جانور که اندران یک شیر ماند بهره ور
۳۴۸۔ این سخن از حال آید ای جوان نی ز قیل و قال آید این بدان
۳۴۹۔ در دلِ کس چون عشق خیمه زند هستی او رفت او از خود درود
۳۵۰۔ عشق پیران را جوانی می دهد ناتوان ها را توانی می دهد!
۳۵۱۔ او ز هستی رستگاری می دهد بی نور را شهریاری می دهد
۳۵۲۔ بشنو از من هر چه هست و عشق هست عشق سرتاج است دیگر جمله پست
۳۵۳۔ این سخن نی شعر باشد ای پسر! این همه ذکر است آیات و خبر

۳۵۴۔ کیستم من کیستم من کیستم
در تحیر مانده ام تا چیستم

۳۵۵۔ سر رود اندر رهِ شاد باش چون به هستی بگذری آزاد باش
۳۵۶۔ از سر وحدت حقیقت سند ابگو راست گوئی راستجوی را رشد

۳۵۷. یک سوز اسرار فهمانیده اند | عالمان را دور ترسانیده اند
۳۵۸. راه این راست است گر باور کنی | این حقیقت را بجان و دلبر کنی
۳۵۹. قسم ذات پاک که این است آراست راه | راه را در گیر شو نزدیک شاه
۳۶۰. جز همین راه دگر راه خلاف | راه این از مصطفیٰ شد صاف صاف
۳۶۱. عشق باشد با ملامت مشتهر | کز نشان اقبال می سازد دگر
۳۶۲. عشق پنهانی نگردد ای پسر! | می زند او خیمه در صحرا نگر
۳۶۳. خیمه در صحرا کجا پنهان شود! | در همه عالم هویدا عیان شود
۳۶۴. عشق باشد یک نگار این خانهٔ | گر زند اندکس شد او بیگانهٔ
۳۶۵. بنکهٔ اورا ملامت ها طراز | سر بشنو آن شوی آگاه راز
۳۶۶. از ملامت تا نپیچی روی سر | می شوی تو از ملامت بهره ور
۳۶۷. عشق بازی و ملامت جای یک | آن بفهم باشند در این نیست شک
۳۶۸. هر کجا نبود ملامت عشق نیست | بالیقین دان که این حقیقت لاشکی است
۳۶۹. عاشقان هر نیک نامی ترک کرد | زان سبب از هر دو عالم گوی برد
۳۷۰. هر دو عالم پیش او شان هیچ نیست | اندرین معنی بگو تا کی شکیست
۳۷۱. نزد آنهان این جهان یک دم بود | هست دنیا الساعت پر غم بود

٢٧٢- عاشقان دانند فانی را فنا | روئی می آرند سوئی لبقا

٢٧٣- السمٰوٰ والارض همه نورِ خدا | در خلقت الخلق تو دیده کشا

٢٧٤- چونکه بیچون گشت در انسان پدید | تا باسمِ مصطفےٰ سر بر کشید

٢٧٥- هرکه او شناخت حق را بیافت | شد خدا واصل باو که او را شناخت

٢٧٦- آں محمدؐ چونکه من رآنی بگفت | آن کسی شناخت که او از خود برفت

٢٧٧- احد بر عرش است احمد بر فلک | شده محمدؐ بر زمین زین نام یک

٢٧٨- احد او بوده و احمد یک بود | نیست دیگر حق محمدؐ او بود

٢٧٩- چون محمدؐ هست سرور کائنات | جمله موجودات با او تعینات

٢٨٠- جز محمدؐ هیچ کس را راه نیست | بی محبت مصطفےٰ آگاه نیست

٢٨١- هست در هر دو جهان او نامدار | شاهِ اعظم شد محمد شه سوار

٢٨٢- آں احد در اسم احمدؐ جائی کرد | این جهان و آن جهان برپائی کرد

٢٨٣- چند گویم من شمار آورد نیست | اندریں ره خبر یکی یک مرد نیست

٢٨٤- تا تو هستی در خودی اے محترم | کے خبر داری ز دریائی قدم

٢٨٥- در عدم بجز قدم یابی عیاں | در عدم بینی جمالِ جاودان

٢٨٦- من درین جا آمدم شوریده حال | سر بسر وارسته ام از قیل قال

۳۸۷. کیستم من کیستم من کیستم
در تحیّر مانده ام تا چیستم

۳۸۸. دو مبین ای پاک باز و راه رو یکدم از گفتار من آگاه شو
۳۸۹. دو مبین ای مرادِ راهِ ذوالجلال تا رسی در عالم وصل و وصال
۳۹۰. از یکی آمد نبوّت در جهان از یکی آمد ولایت در جهان
۳۹۱. از یکی آید علوم الانبیاؑ! از یکی آمد حضوری اولیاؑ
۳۹۲. این همه تفسیر دان از هر یکی است مردِ معنیٰ را درین جا کی شکی است
۳۹۳. من نمی گویم یار می گوید بگو! یک بگوئی یک بجوئی راه رو
۳۹۴. کن بیان در عالم اسرار ها می کنم با حکم او گفتار ها
۳۹۵. گفتگو این نیست از ما ای عزیز از وبی منطق شنو آواز نیز
۳۹۶. ما کجائیم ما کجائیم ما کجا! هست ظاهر باطن آن ذاتِ خدا
۳۹۷. گاه او آید در لباس بادشا گاه می آید بدلق پارسا
۳۹۸. گاه اندر خرقه گه زربفت پوش گاه اندر خامشی گاه اندر خروش
۳۹۹. گاه آدم گاه حوا می شود گاه سلیمانؑ گاهِ بلقیسا شود
۴۰۰. گاه گریان گاه خندان می شود گاه عمران گاه موسیٰؑ می شود

۴۰۱- گه نبیؐ صدیقؓ عمرؓ عثمانؓ علیؓ! گاه خاتون هر دو گل جیلان ولی

۴۰۲- گه عبید الله جیلان رمز راز محمد حافظ حق الحق شه دراز

۴۰۳- این همه او هست در ذات و صفات یک بود موجود اندر کائنات

۴۰۴- این یکی اندر یکی آمد مدام! تو یکی اندر یکی بین والسلام

۴۰۵- دو مبین و دو مگو و دو مدان آن یکے باشد عیان و هم نهان

۴۰۶- دو ندانی دو مگو دو مبین تا رسی در قرب رب العالمین

۴۰۷- فرق نبود درمیانِ آب و حباب فهم کن والله عالم بالصواب

۴۰۸- کیستم من کیستم من کیستم
در تحیّر مانده ام تا چیستم

۴۰۹- ای دلا بگذر از بالا و پست تا شوی در عشق جانان مست

۴۱۰- ای دل آخر بگذر از هر دو جهان تا رسی در عالمِ عین و عیان

۴۱۱- آمده شخصے بخدمت پیرِ ما خواجه عبدالحقؒ هادی رهنما!

۴۱۲- با ادب او عرض کرده این چنین تا چه می گویند آن علم الیقین

۴۱۳- در جوابش گفت آن صاحب صفا! این سوالِ خوب کردی پیش

۴۱۴- اوّلاً علم الیقین باشد چنین! دود ز آتش در نظر آید نمیر

۴۱۵۔ طالبا باشد شناسد دود را ! دود ز آتش می رود سوی هوا
۴۱۶۔ گر بدانی این بود علم الیقین ! باز می گویم شنو عین الیقین
۴۱۷۔ چون رود طالب بنزدی سوی نار بیند آتش بار یک آن شهسوار
۴۱۸۔ تا بدانی این بود عین الیقین می کنم حالِ تو حق الیقین
۴۱۹۔ خویش را انداخت اندر قعر نار او همه آتش شده یک بار بار
۴۲۰۔ آن بود حق الیقین تحقیق دان تا فنا گردد لقا یابد از آن
۴۲۱۔ جسم و جانِ زآن یک ذات شد، رفت تاریکی همه تجلات شد
۴۲۲۔ ای برادر خویش را چون گم کنی ! پس ز بیخودی نعرهٔ انا الحق زنی
۴۲۳۔ نعرهٔ انا الحق از حق بود بالیقین دانی این همه بر حق بود
۴۲۴۔ اندرین ره گرچه صاحب دل شوی بی گمان و بالیقین واصل شوی
۴۲۵۔ عشق هر نوعی تماشا می کند ! عشق اندر جای دیگر می برد
۴۲۶۔ عشق چون نمود در وی خویشتن ! عشق هم بگداخت در دم جان و تن
۴۲۷۔ جانِ دل رفته همه جانان شد از دوی بگذشت او فرزان شد
۴۲۸۔ غیر حق اندر جهان نبود پسر ! باز دان اسرار شو صاحب نظر
۴۲۹۔ غیر حق اندر دو عالم نیست کس در رهِ توحید این ارشاد بس

۴۳۰۔ از یکی دانه شود صد دانهٔ! اندران افتد به بین پیما

۴۳۱۔ آن خدا اندر خدائی گم شده بادشاهی در گدائی گم شد

۴۳۲۔ بحر اندر موج گر دیده نهاں آب پنهاں در حباب است ای جوا

۴۳۳۔ نام قطره از جدائی بحر شد چوں بهم شد بحر شد هم نهر شد

۴۳۴۔ بحر و نهر جملگی آبست آب عاقبت هر ذره باشد آفتاب

۴۳۵۔ موجِ دریا می زند اندر دلم! می نویسد راز نامه را قلم

۴۳۶۔ کیستم من کیستم من کیستم!
در تحیر مانده ام تا چیستم

۴۳۷۔ من نمی گویم گوینده دگر! من نمی جویم جوینده دگ

۴۳۸۔ نی مسلمانیم نی من کافرم نی بدم افسوں گرونی ساحرم

۴۳۹۔ نی منم زندیق نی منم ملحدم! ما برون گشتیم زحدِ بیحدم

۴۴۰۔ نے بزرگم خواجه نه شیخ نه پیر من اذا تم الفقر باشم فقیر!

۴۴۱۔ نی گدا هم پارسائی زاهدم! مقتدا هم نیستم نی عابدم!

۴۴۲۔ من نیم قاضی نه ملایم شنو! من نیم مفتی بگریز برگردانِ رو

۴۴۳۔ من نیم چاکر نیم خواجه غلام! از همه ما بالیقیں کرده سلا

۴۴۴۔ سر بہ پیچیدم از اسلام دین   گشتہ ام از رمز این با حق قرین

۴۴۵۔ در طلسماتی ہمیں افتادہ ام!   اندرین میدانِ عشق ایستادہ ام

۴۴۶۔ از سرِ اسرارش شنو این سخن!   بگذری از ما و من و جان و تن

۴۴۷۔ در درونِ ما است دریا موج زن   جان و تن غرق است اندرین ما و من

۴۴۸۔ رمزی از الہامِ جملہ یافتم!   یار خود را در شہر خود یافتم

۴۴۹۔ گاہ بر دار انا الحق می زنم،   گاہ غوغائی بہ عالم افگنم

۴۵۰۔ گشت پیدا موجہائی بیکران!   می کنم اسرار در عالم عیان

۴۵۱۔ قلعۂ خیبر فتح کن حیدر شوی!   در رہِ مولیٰ بجان عاشق روی

۴۵۲۔ قلعۂ این شکن چون قلعۂ خیبری   تا شوی در ہر دو عالم برتری

۴۵۳۔ علم توحیدت با دل گوش کن   روزگاری علم را الفقر و ش کن

۴۵۴۔ علم منصوری بدوش افراشتم   بیرقِ آن رایتی بر داشتم!

۴۵۵۔ علم اسرارش ہمی سازم بیان   تا شود بر ہر ہمہ عالم عیان

۴۵۶۔ کیستم من کیستم من کیستم

در تحیر ماندہ ام تا چیستم

۴۵۷۔ از مئ توحید مخموریم ما ! ملحدی دانم کہ مشہوریم ما !
۴۵۸۔ مے بنوش و مے بنوش و مے بنوش سبحہ و سجادہ را یکجا فروش
۴۵۹۔ ای ز شیخی و بزرگی گوشہ گیر ! نے وزیری خواہ فی باشی امیر
۴۶۰۔ مادر و پدر و زن و فرزند بین ! این طلسمات است آخر ہمچنین
۴۶۱۔ کس نمی داند ہمیں احوال ما ! عاقبت عیاں گردد این حال ما
۴۶۲۔ ای ز درد و بلا لطف بگذری ای بجز عشقش ہمہ افسون گری
۴۶۳۔ در نگر و تسبیح و سجادہ بنہ ! خرقہ سالوسی بر دوکان بنہ
۴۶۴۔ دلق پارہ پارہ را سوزان کنی ! این ہمہ کرامات از ما و منی
۴۶۵۔ اے کہ با نفلات گر شاغل شوی در طلب مولا بسے کاہل شوی
۴۶۶۔ باش خادم تو ز بیخودی گذر ! این دمی فرعونی است وای پسر
۴۶۷۔ ہر کسی مخدوم شد محروم شد آں کسی محروم شد مخدوم شد
۴۶۸۔ راہ رندی در مخادیمات نیست قصہ مخدومی بجز آفات نیست
۴۶۹۔ اولاً آنجا بدانی من چہ بود ہر ملائک پیش ما سجدہ نمود
۴۷۰۔ پس ہمیں جا در غلامی آمدم ! عبدہٗ در نام نامی آمدم !
۴۷۱۔ دان تو اندر خواجگی گشتم غلام در تحیر ماندہ ام شد والسلام
۴۷۱الف۔ کیستم من کیستم من کیستم ! در تحیر ماندہ ام تا چیستم !

۴۷۲ شمس و قمر هست نور چشم تو — با تو گویم بشنوی ای راه رو
۴۷۳ سبزهٔ گل برگ شاخِ هر درخت — نور چشمِ تست دان ای نیک بخت
۴۷۴ نور چشمم می رود بر آسمان — تا نمی بیند آن نادیدگان
۴۷۵ سر اسرارش بچشمت شد عیان — از رموزِ این باش واقف ای جوان
۴۷۶ در نگاهِ مستیم هرگز میا — چشمِ ما تیغ است نزدیکم میا
۴۷۷ از نگاهم مست‌ای زاهد گریز — پیش ما منشین زروی من تو خیز
۴۷۸ این نگاه هر روز دانی قاتلست — درد او را می رسد کو واصل است
۴۷۹ از نگاه مست ما پرهیز کن! — چند نشینی برو بگریز کن!
۴۸۰ نیست هرگز این نگاهم سرسری — سر بده پس گنج عشق اندر خری
۴۸۱ چشم شیران را بدیدن مشکل است — آن کسے بیند که با حق واصل است!
۴۸۲ چشم دیداست گر دانی پسر! — هر کسے را قتل می سازد نگر
۴۸۳ چشم ما باشد مثالِ ذوالفقار — هست چون در دست آن حیدر کرار
۴۸۴ چشم این عشق است نیارد تا بکس — آنکه بیند می کند از خویش بس
۴۸۵ هست بصورت نگاهم پر حذر — پاک ذات اوست عالی قدر
۴۸۶ کیستم من کیستم من کیستم! — در تحیر مانده ام تا چیستم!

۴۸۷۔ آنکه تو پیدا شدی از مادرت — کرد دایه از میانِ در برت

۴۸۸۔ پرورش چندر روزه دایه کرد — تو بران عاشق شدی آزادمرد

۴۸۹۔ بگذر از دایه تو مادر خود شناس — مبتلا گشتی تو دیگر لباس

۴۹۰۔ ای ترا پیدا کنندۂ دیگر است! — رو بسوی آنکه ترا مادر است

۴۹۱۔ دایه این جسم باشد ای پسر — از خیالِ جسم جان و دل درگذر

۴۹۲۔ کیستم من کیستم من کیستم
در تحیر مانده ام تا چیستم

۴۹۳۔ اولاً منزل تو شد پشتِ پدر — ساعتی آنجا بودی ای بهرور

۴۹۴۔ بعد ازاں در شکمِ مادر آمدی — عشر ماه آنجا تو ای سالک بودی

۴۹۵۔ اندریں عالم پس ازاں عیاں شدی — آنچه بودی ایں همه پنهاں شدی

۴۹۶۔ ازسه منزل بگذری یکبارگی! — خویشتن را دادۂ آوارگی!

۴۹۷۔ پیش ازاں بودی کجا تو ای پسر — کے فرامش کردۂ تو سر بسر

۴۹۸۔ در اصل جا از کجا بود ای فتا — وطن خود را یاد کن ای مقتدا!

۴۹۹۔ خویش را کن اندراں جا استوا — بنده کی گردی تو باشی شهریار

۵۰۰۔ چند مدت آنجا کن قرار — چوں شوی پخته بدانِ اسرار

۵۰۱۔ اندریں عالم بیائی باز تو! تا ز انالحق شود آواز تو!

۵۰۲۔ کیستم من کیستم من کیستم
در تحیر ماندہ ام تا چیستم

۵۰۳۔ آب اندکہ بیش چون گردد رواں دم زند دریائی موجِ بیگراں

۵۰۴۔ می زند ایں دم کہ من دریائیم در ہمہ عالم بود غوغائیم

۵۰۵۔ راہ آنِ آبِ اگر جاری بود عاقبت دریا شود یاری بود

۵۰۶۔ آب را این راہ جاری باد باد تاکہ آں دریائی گردد شاد شاد

۵۰۷۔ جائی یک آن قعرہ دریا زند! بالیقیں داں تختہ کشتی شکند

۵۰۸۔ ما بہ قعرہ تیز دریا آمدم آمدم اندر عجب جا آمدم

۵۰۹۔ در دو عالم کج کلاہِ می کنم از گدائی بادشاہی می کنم

۵۱۰۔ اندرون برون ہمہ یک ذاتِ حق از انالحق داد مارا او سبق

۵۱۱۔ بی نہایت بحر معنی آمدم رفتہ ام از لا بہ الا آمدم

۵۱۲۔ ای برادر خویش را دریا بدان از تو می باشد ہمہ موجِ گراں

۵۱۳۔ موجہائی بحرِ دریا خود بود ہم سر او ثریا خود بود

۵۱۴۔ کیستم من کیستم من کیستم ! در تحیر ماندہ ام تا چیستم

۵۱۵۔ موجها این جمله موجودات شد — این که موجودات جمله ذات شد

۵۱۶۔ ای پسر این گرد خود را صاف کن — پیش زین بودی چه خود انصاف کن

۵۱۷۔ بگذر از قانون رسم و بندبست — بگذر از نام و نشان ای نیک بخت

۵۱۸۔ ای که تو از رسمها پیشین گذر — رسمها را غرق کن اندر یجب

۵۱۹۔ چون بود صد چشمهای پر ز آب — بر مکان اصلی بود آن ماهتاب

۵۲۰۔ ماه قائم چشمهٔ نابود شد — روشنی مهتاب اندر بود شد

۵۲۱۔ کیستم من کیستم من کیستم!
در تحیر مانده ام تا چیستم

۵۲۲۔ از رسوم خلق تو پرهیز کن — این ز جمله رسمها پرهیز کن

۵۲۳۔ از رسوم خاص و عام بگذری — خویش را بفروش عشقش را خری

۵۲۴۔ این رسوم راه شیطانی بود — خودشناسی راه رحمانی بود

۵۲۵۔ این رسوم کار دجالی بود — از محبت دل همان خالی بود

۵۲۶۔ کار دجالی مکن زان دور شو — در طریقی عاشقی مشهور شو

۵۲۷۔ این رسوم کار جمله کافریست — می پرستی دانکه تنها آذریست

۵۲۸۔ حد کفر اسلام دین بشکسته ام — از مسلمانی یکایک رفته ام

۵. رفته ام از مسلمانی رفته ام — ای ز ملت و از مذاهب رسته ام
مذهب و ملت نمیدانم ما ! — زاینچنین کار رست انکار نیم ما
بت پرستی هست اندر رسمها — می کنم بر این حقیقت قسمها
از پلیدی رسمها پاک باش! — عاشق آن صاحب لولاک باش
این رسوم هست زنجیر و کمند — بر کسی باشد در آنها پای به بند
ای پسر این دام بگسستن بود — دست از عالم همی شستن بود
چون ازین عالم برون آئی پسر — مدعیان با تو گردد سر بسر
هر کسی را دام این محکم گرفت! — آفرین باد ابر آن کو زین برفت
مرد آن باشد که این دام گسست — زین جهان و زان جهان یکبار رفت
می کنم آن سر عشقش آشکار — کار دنیا دین بیک سوی گذار
بگذر از نام و رسوم و ظاهری! — گر ز ما پرسی و این ره کافری

کیستم من کیستم من کیستم
در تحیر مانده ام تا چیستم

اسم او در اسمها پنهان شده — اسمها رفتند او اعیان شده
چند می گیری همین اسمات را — محو کن اسمات گیری ذات را

۵۴۳۔ ای کہ اندر اسمہا شد اختلاف! | چون بمعنی میرسی باشی تو صاف
۵۴۴۔ از فلان ابن فلان بگذری | او توئی او توئی نی دیگری!
۵۴۵۔ بحر اندر موجہا شد ناپدید | اندران امواج دریا سر کشید
۵۴۶۔ گم شدہ امواج دریا نعرہ زد | کہ این ہمہ مائیم غیر این جملہ رد

۵۴۷۔ کیستم من کیستم من کیستم
در تحیر ماندہ ام تا چیستم

۵۴۸۔ نام جدم مشتہر صاحبڈنہؒ | ہم محمدؐ حافظ است در سلسلہ
۵۴۹۔ روز یک می رفت بیرون از شہر | بود خواجہ بر تماشائی دگر
۵۵۰۔ در میان کوٹری و ڈیونہ | دید یک دیوانہ زن بد برہنہ
۵۵۱۔ بیبی بصریؒ بودہ نام او! | کس نمی شناخت او را تا رمو
۵۵۲۔ ناگہان دیوانہ زن پیشش رسید | گفتا بآن خواجہ آہ کشید
۵۵۳۔ بشنو از من راز ای مرد خدا | آن خدا در کار تو تو تا کجا
۵۵۴۔ بیتہا سندھی بگفتہ از زبان | آن بہ پیش تو ہمین سازم عیان

٥٥٥- جري بکري بصري کري تاکرناھن! وئي پراڻي وٽ تهاءِ تنهنجو، تقصير ۽ ٽاهين ٿيو

٥٥٦- جيان گهٽو جگهه مرچم ته جيئن ڏي باب پڙهيچ پهچ آلوڏ الف سهان!

٥٥٧- ورسان وڃيون ڪاٽ خرستان ڪليون سمهين
آيل هي اهيان جو ڪٽ جيڏي بخو اُبرين!

٥٥٨- از شنيده خواجه آن بيخود شده بازپس گرديده عاشق حق شده

٥٥٩- پارچه عمامه را از سر کشيد جرعه از خمخانهٔ وحدت چشيد

٥٦٠- آمده بشگافت جنگل گوشهٔ يافت جز محبت هرچه بود روئي تافت

٥٦١- چهل چله اندران بيشه کشيد بعد مدت شه عبيدالله رسيد

٥٦٢- دست بيعت خواجه او داد آن زمان کشف بخشيدش از مکان تا لامکان

٥٦٣- بهر وحدت حق با واعيان نمود در دلش پر حسن جانان واکشيد!

٥٦٤- موهبت اين است آن داني اي پسر خواست او باشد نباشد از دگر

٥٦٥- آن عبيدالله باشد شاهِ ما او بود در هر قدم همراهِ ما

٥٦٦- او بود پر نور از سر تا قدم چند چون عيسىٰ کند سيدا بدم

٥٦٧- ريزه چين خضر است از درگاهِ او جملگي ديگر سپاهي شاهِ او

٥٦٨- چون اسکندر صد بود دربان درش افسرِ شاهي ولايت بر سرش

۵۶۹. صد چو دارا ہمچو خاقان چاکرش   کیقباد و جم چو خسرو نوکرش
۵۷۰. آن جنید و شبلی شرف زاک گیرا   بایزید و ہم ذوالنون پیشش...
۵۷۱. ہر ملائک ثنائیش در صفت   ہر قطب و غوث باشد در...
۵۷۲. او بود اولاد حضرت مصطفیٰ   جد آن قطب زمان شد...
۵۷۳. شہ عبید اللہ آن نورِ صفا   خواجہ محمد حافظ است راہ...
۵۷۴. شہ عبید اللہ باشد شمع دین   خواجہ محمد حافظ است راز...
۵۷۵. شہ عبید اللہ شاہِ سرفراز   خواجہ محمد حافظ است راز و نیـ...
۵۷۶. پیر عبد الحق باشد بحرِ جود   بر ہمہ عالم درِ گنج کشـ...
۵۷۷. پیر عبد الحق مرشد ما بود!   در ولایت توجہ اش عالی...

۵۷۸. نعت او از ما کی گردد تمام   ہر چہ گفتم آن بود شد...
۵۷۹. این ہمہ در اسمہا او یک بود   یک بود او یک بود لاشک...
۵۸۰. از یکی صد الف اسمہا می شود   از یکی صد الف اشیا رمی شو...
۵۸۱. الف در گیری ب ت اخوان   ب و ت بت گشت این معنی...
۵۸۲. ز الف [illegible] باب با   بگذری یک بار از آداب...
۵۸[illegible]. وحدتی آمد ادب را سر شکست   تا ب او دیدہ ہمہ آداب رفـ...
۵۸[illegible]. وحدت آمد طیر آداب پرید   چون حق خود را بجلدی او...

۵- بعد پروازی ادب وحدت رسید — وحدتِ یک شد فعال المایرید

۵- چون ادب آبست وحدت دان دُرّ — دُرّ یگانه گیر شو مردانه فر

۵- ای بجز اسمِ خدائی حاصلی است — در وظائف ورد جمله کاهلی است

۵- ورد را بگذار اسم الله گو! — گو بگو صد بار گو دیگر مجو!

۵- از وظائف ورد بگذر ای پسر — ای چرا گردیده تو بی خبر

۵- سرّ این شناس باشی با خبر! — بر وظائف ها نیندازی نظر

۵- ای تو رفی سوی این فکر اشتغن — ترک از دیگر همه لذات کن!

۵- در فکر باش دائم ای عزیز! — تا شوی از وحدت آگاه نیز

۵- تونی و تونی و تونی ! — هر چه هست اوست بگذر از دوئی

۵- بالیقین دان قل هو الله احد — فهم کن معنی الله الصمد

۵- الف

کیستم من کیستم من کیستم
در تحیر مانده ام تا چیستم

۵- چند گویم هر چه بینی در جهان — سر بسر ای جان تو آنرا عشق دان

۵- عشق آمد در انا الحق وانمود — زین زمانها جمع عین سود لبود

۵- عشق آمد اسم حق اثبات کرد — شه رخ زد این جهانرا مات کرد

۵۹۸۔ عاشقی بُد و بس بغایت معتبر | از وجودِ خود بکلی شو بدر

۵۹۹۔ آن شرابِ وصلِ حق نوشیده بود | سر اسرارِ نهان گوشیده بو

۶۰۰۔ نام آکیداس بُد آن دردمند | بود از عشق خدا او مستمن

۶۰۱۔ بود محمدؐ عاقل اوّل نام او! | از مئی نوشیده بود جام او

۶۰۲۔ سرِّ الا الله را یافته! | لی مع الله را بجان شناخته

۶۰۳۔ در گلو زنّار آویزان نمود! | چونکه احوالش همه عالم شنود

۶۰۴۔ این خبر چون شد بسمع قاضیان | جمع ملایان شدند و مفتیان

۶۰۵۔ آن زمان عازم بآن عاشق شدند | جامعهٔ بی جمعتی بر دوخته

۶۰۶۔ سائلی آمد به پیشِ آن فقیر | گفت ای در زلفِ جانان جان اسیر

۶۰۷۔ قاضیان و مفتیان گشتند جمع! | داشت آنهان در شرت شاها طمع

۶۰۸۔ در جوابش عاشق آهی کشید! | اینچه میگوئی بگو هل من مزید

۶۰۹۔ گر ترا از عشق خود باشد خبر | مرتدی باشی در این راهِ پرخطر

۶۱۰۔ بر کمر بستم این شمشیرِ عشق | کی گذارم تا نه بینم سیرِ عشق

۶۱۱۔ بر کمر این تیغِ عشقش بسته ام | خیالِ آینده ما بنشسته ام

۶۱۲۔ در رهِ جانان قربان کنم! | عالمان را زین خبر حیران کن

۶۱۳- دررهِ جانان قربانِ شوم　　پیشِ محبوب آن مهمان شوم
۶۱۴- فاش عشقش میکنم منصوروار　　عشق سردار است سر دادم بدار
۶۱۵- هر کسی را نامِ عاشق کرده اند!　　تا سرِ او هم بدار آورده اند
۶۱۶- در درونِ ما بود دریائی غم　　موجِ او در موج می آرد بهم
۶۱۷- عشق خونم گر بریزد خوش بود!　　تیغِ عشقش عاشقان را کش بود
۶۱۸- گر درین راه سر رود در رفتن بده　　سرِ عشقش از زبان گفتن بده
۶۱۹- هر چه می خواهد دلم آن می کنم　　در رهِ معشوق جان قربان کنم
۶۲۰- ناگهان غوغائی ملایانِ فتاد　　در خوشی آمد بهان پاکِ نهاد
۶۲۱- آن زمان برخواست گفتا مرحبا　　مرحبا و مرحبا و صد مرحبا
۶۲۲- ای ملایان مفتیان خوش آمدید　　آنچه بر ما حکم بود سعیه آن کنید
۶۲۳- شرع بر ما حکم گر قتلم کنید　　زود شغر تا قلعه هستی بشکنید
۶۲۴- عالمانِ و مفتیان حیران شدند　　گاه گریان گاه آن بریان شدند
۶۲۵- مفتیان گفتند تعزیرش دهید　　با خواری هم سیه رویش کنید!
۶۲۶- برخر آوردند آن دیوانه را　　مشت خاکی هر زدند مستانه را
۶۲۷- وای ویلا در همه عالم فتاد　　در میان آن شیرِ غران ایستاد

۶۲۸- جمله عالم بر سرش طعنه زدند — آن خلائق صد کلوخها می زدند

۶۲۹- بر یکی گاوی سواری کرده بود — گاو آن کشتند هر کس خورده بود

۶۳۰- گفت آن عاشق خبرداری کنید — ای ملّان مفتیان زاری کنید

۶۳۱- هر کسی که این گوشت گاو دم خورده بود — بالیقین دانید آن مرده بود

۶۳۲- تیغ می آید بر آنها ناگهان — می شوند آن قتل ملّان و قاضیان

۶۳۳- بعد از آن آن تیر را بگذاشتند — زود زانجا جملگی برخاستند

۶۳۴- گوشت یکصد چهل مردم خورده بود — این خبر هر کس چنین بشنوده بود

۶۳۵- ناگهان شمشیر نازل شد بران — هر که گاوی خورد قتلش شد از آن

۶۳۶- جملگی مفتی و ملّان کشته شد — آخر العشق بحق پیوسته شد

۶۳۷- من شدم در راه او بسیار گوی — زان ندیدم در جهان سرا خوبی

۶۳۸- ای دریغا سر اسراری نهان! — من بگفتم واندیدم این خسان

۶۳۹- ای برادر چند گوییم این کلام! — ختم کردم این سخن را والسلام

۶۴۰- ای دریغا عاشقانِ جان باز — جمله در راه اند ما افتاده باز

۶۴۱- عاشقان رفتند هی هات بما — عاشقان رفتند حکایات بما

۶۴۲- عاشقان رفته اند ما سرگشته ایم — از برای عاشقان آشفته ایم

۶۴۳- عاشقان رفتند حیرانیم ما | هم بگریانیم بریانیم ما!
۶۴۴- عاشقان رفتند سوی دوستان | من در آنجا مانده ام بی دوستان
۶۴۵- عاشقان رفتند بر ما های های | هست بر احوال ما این وای وای
۶۴۶- عاشقان رفته اند ما در مانده ام | رفته آنهان ما در آنجا مانده ام
۶۴۷- عاشقان رفتند ما بیچاره ام | عاشقان رفتند ما آواره ام
۶۴۸- عاشقان رفتند رستند از جهان | گشته ما مفتون در جهان جاودان
۶۴۹- چند سازم بهر آنهان نالها | نالها و نالها و صد نالها!
۶۵۰- درد آنهان در دلم جاگیر کرد | این حکایتها بما تاثیر کرد!
۶۵۱- شد فراقم شد فراقم شد فراق | هست ما را سوی آنهان اشتیاق
۶۵۲- عاشقان تحقیق در راه وی‌اند | جمله حاجتمند درگاه وی‌اند
۶۵۳- از سر دردی نگه کن ای پسر | تا شوی از سر معنی با خبر!
۶۵۴- صاحب اسرار عبدالحق به بین! | صد هزاران سر حق را باز بین!
۶۵۵- صد هزاران حکمت از حق یافته | هر زمان نوع دگر پرداخته
۶۵۶- ای لبا کس را که راه او نمود | ای لبا کس را سر حق کشود
۶۵۷- ای لبا کس را که جام فقر داد | ای لبا کس را که خوان زند نهاد

۶۵۸۔ جوہرِ عشق است پاکِ ذاتِ حق! ایں کسی داند کہ دید آیاتِ حق!
۶۵۹۔ ہر چون صفات او احد آمد مدام غیر نبود جملہ او دان والسّلام
۶۶۰۔ بادشاہی و بزرگی این و آن جہان بر خدائی مختصر کرد آں چناں
۶۶۱۔ رہنمونی کرد ایں درویش را مرہم او داد ایں دل ریش را
۶۶۲۔ صد مریدانش بدر وازہ چو من ہر کسی قربان کنندہ جان و تن
۶۶۳۔ ہست فرزندان آں سلطانِ دین پنجہ گنج شائیگاں حق الیقیں
۶۶۴۔ وصف آنہاں ہست بیرون از بیان جملگی مستند در عالم عیاں
۶۶۵۔ مرحبا بر مسند او محمدؐ قبول اولاً گر دید او با حق وصول
۶۶۶۔ جان او بر گوہر تحقیق ہست از رہِ تقلید فی تحقیق ہست
۶۶۷۔ دائما در ذکر و فکرِ معرفت حاصلِ او راہست در دیں ایں صفت
۶۶۸۔ گشت آن پیرِ شریف پیشوا آں حبیبِ مصطفےٰ و مرتضےٰ
۶۶۹۔ ہست آن پیر اولیاء اصفیاء پیرِ عالم بندۂ خاصِ خدا
۶۷۰۔ ہر دو عالم در وجودش قطرۂ عرش کرسی پیش او چون ذرۂ
۶۷۱۔ گنج معنیٰ ہست در صورت فقیر ای معنی الب بزرگو بی نظیر
۶۷۲۔ اسم صاحبزادۂ ثانی باصفا زین العابدین شد زینتِ ہر پیشوا

۶۷- آن یکے اندر یکی آمد مدام | تو یکی اندر یکی دان والسلام
۶۷- اسم ثالث دین محمد آمده است | در سلوک عشق ره بنموده است
۶۷- بعد ازاں محمد ولی تحقیق دان | عاشق آن صادق بود فخر زمان
۶- شد خداداد آن دگر نام عجیب | هر کسی را عشق محبت شد نصیب
۶- این همه اسمها با سماء یک بود | یک بود آں یک بود بیشک بود
۶۷- از یکی آمد یکی آمد همه | عقل افتاده است اندر دمدمه
۶۷- از یکی آمد یکی آمد یکی | اندریں معنی کجا باشد شکی
۶- این همه کثرت سراسر وحدت است | گر یقین داری تو وحدت کثرت است
۶- آمدم اینجا قلم را سر شکست | در نوشتن هرچه بوده آن نوشت
۶- شد خدائی یک بود وارث غلام | ختم شد این راز نامه والسلام

۶- کیستم من کیستم من کیستم
در تحیر مانده ام تا چیستم

۶- باز میگویم بموجب حکم او | آمده فرمان ازو کای راه رو
۶- گو فگن این مختصر هذا الکلام | تا رسد نفع ازیں با خاص و عام
۶- آشکارا کرده ام این نامه را | تر کنم با خون خود این خامه را

۶۸۷۔ می کنم ایں سر عشقش آشکارا　　بر زبان و دل بماندہ یار یار

۶۸۸۔ ای کہ لاحول ولا قوت مرا　　ہست باللہ العلی حرکت مر

۶۸۹۔ سر از اسراری بگوشم یار گفت　　از خلائق عام او کردہ نہفت

۶۹۰۔ چند رمز از گفت گو خاموش شد　　ناگہاں دیگ دلم در جوش شد

۶۹۱۔ فرض و سنت مستحب ہر کس گرفت　　ہم بواجب نفل استادہ درست

۶۹۲۔ حفظ ہر کس می کند قرآن را　　نے خدا حاصل و طائف خوان

۶۹۳۔ درجہ می طلبد از خواندن کتاب　　در ثواب مبتلا باشند خراب

۶۹۴۔ دع نفسک را بیا سوی خدا　　جسم را در راہ مولی کن فد

۶۹۵۔ ایں بیاں بشنو از من ای فقیر　　درد عشقش در دلم شد جای گیر

۶۹۶۔ آنچہ در احوال گفتم آں بجاست　　جز ہمیں احوال گویم آں خطاست

۶۹۷۔ ای ز دینداری گذشتہ رفتہ ام　　واز مسلمانی یکایک رستہ ا

۶۹۸۔ کس نداند کیفیت احوال ما　　گشت ایں یکساں حال و قال

۶۹۹۔ زہد علم و قیل و قال جملہ رفت　　از ہمہ عالم دلم برگشتہ گشت

۷۰۰۔ صد ورق صد جلد ہا در نار زن　　ہر حکایات خدائی در شکن

۷۰۱۔ عقل و جان و دل بود جائے قریب　　آمدہ الہام مارا زیں نو غیب

کیستم من کیستم من کیستم
در تحیّر مانده ام تا چیستم

در فکر چرا نشینی ای پسر!   هر دل نو ساختن کن صد صور
صورت خوانی و پیری یا شباب   چونکه دیدی در خیال و یا بخواب
چون شدی بیدار تو برخاستی!   شد صور گم آنکه تو نو ساختی!
این همه در خیال خوابی بوده اند   کن بمن باور که آن نابوده اند
صورت این موهوم دانی ای پسر   برکشی از صورت موهوم سر
صورت این مانند صورتهای آن   که ای بدیدی اندران خواب ای جوان
پاک کن خود را بمعنی پاک کن   اندرین رهٔ باریک ادراک کن

کیستم من کیستم من کیستم
در تحیّر مانده ام تا چیستم

ذکر کن از اسم ذاتی ذکر کن!   ذکر کن بسیار پس زو فکر کن
ذکر می باشد مثالِ صد سپاه   فکر را دانی که باشد بادشاه
بادشاه بی سپه آن شاه نیست   لشکرِ بی بادشاه آگاه نیست
شاه با لشکر بود عزّ و جلال   گر زما پرسی بود خاص این خیال

۷۱۵۔ ذکر کن کز خود فراموشی شود! تا ز جسم خویش بیهوشی شود

۷۱۶۔ چونکہ لا یعرف الا یعرف خدا است او تو ئی را بالیقین ذاتی خدا است

۷۱۷۔ وذکر ربک اذا نسیت بشد چونکہ اذا نیست پس مالک شد

۷۱۸۔ کیستم من کیستم من کیستم
در تحیر ماندہ ام تا چیستم

۷۱۹۔ از ہجوم خلق اول گوشہ گیر در ریاضت باش ای مرد فقیر

۷۲۰۔ گوشہ گیری ساز تجرید شو! بعد از تجرید در تفرید شو

۷۲۱۔ اولاً در کنج تنہائی نشین! گشت را بگذار یک جائی نشین

۷۲۲۔ کن تماشا اندریں باغ وجود تا کہ بی پردہ ترا گردد شہود

۷۲۳۔ چوں سراپا یار شد تو نیستی! نیستی و نیستی و چیستی!

۷۲۴۔ ایں ہمہ ہستی بود ہستی او سر انا الحق بظاہری گو بگو

۷۲۵۔ کیستم من کیستم من کیستم
در تحیر ماندہ ام تا چیستم

۷۲۶۔ ای ز یکدم تو بدو دم آمدی از دو دم اینجا بصد غم آمدی

۷۲۷۔ بگذر از دو دم تو در یکدم بیا تا شوی از سر وحدت آشنا

۷۲۸۔ در دو دم یک دم غنیمت بود — واقف از اسرار نی هر کس بود

۷۲۹۔ زیر هو بالای هو دانی شود — زیر بالا هو یکی دانی بود!

۷۳۰۔ کفر و ایمان هر دو چون یکسان شوند — تا که نیکی و بدی یکجا شدند

۷۳۱۔ گر تو در نیکی بدی افتادهٔ — کور باشی بر طریق استاده

۷۳۲۔ ظاهر و باطن چو باشد یک خدا — پس بگو نیکی بدی باشد کجا

۷۳۳۔ خویش را اگر فتی باشی کجا — هر کجا سیار یارم هر کجا

۷۳۴۔ مانه این ام مانه آن ام مانه این — هر دو عالم هست ما را زیر زین

۷۳۵۔ من نه طالب بادهٔ انگوریم — زان شراب انگوری من دوریم

۷۳۶۔ بادهٔ وحدت ز لطف شه دراز — خواجه عبدالحق هر دو سرفراز

۷۳۷۔ از ید ساقی کوثر خوردهٔ ایم — زان سبب این گوی سبقت برده ایم

۷۳۸۔ هر خیال از خویشتن برداشتم — رایت منصوری افراشتم

۷۳۹۔ کیستم من کیستم من کیستم
در تحیر مانده ام تا چیستم

۷۴۰۔ ای برادر روز و شب سازی سرد — بشنو هر دم همین آواز ذود

۷۴۱۔ تا چه می گوید صدائی از فراق — گوش کن گر هست ترا اشتیاق

۷۴۲۔ این سرود کار عاشقانِ بود! آن شنیدن قربِ مشتاقان بود
۷۴۳۔ گر تو ئی عاشق شنو رود و سرود می رسی با یار خود ہم زود زود
۷۴۴۔ اسماء معراج باشد اولیاء بشنوی تار و زشب ای اتقیاء
۷۴۵۔ اسماع مستی آرد ای پسر از حکایت دگر ہا در گذر
۷۴۶۔ نیست اختیاری و نی راہِ کسب این طریقِ عاشقان باشد وہب
۷۴۷۔ خیال ہائے غیر را راند بسی! یک خیال ماند آنجانی خسی
۷۴۸۔ شد سماع نردبانی عاشقان از برائی صادقان و طالبان
۷۴۹۔ از سماع و درود دم غافل مباش کن سرود و روز و شب کاہل مباش
۷۵۰۔ کیستم من کیستم من کیستم
در تحیّر ماندہ ام تا چیستم
۷۵۱۔ من یکی طنبورہ ام در دستِ یار می سراید یار این را آشکار
۷۵۲۔ ای کہ او صد نغمہا آید از و بشنوی تا آنچہ می گوید از و
۷۵۳۔ نغمہا از سوز می آید برون نوع نوع آواز آید ز اندرون
۷۵۴۔ جنبشِ از دست نی از یار ہا می کند اعیان بیان اسرار ہا
۷۵۵۔ می سراید گاہ ہجر و گہ وصال گاہ آرد حال در مستی خیال

٧٥٦. لاتحرک ذرّهٔ فهم کن! خویش را هرگز نه بینی خودشکن

٧٥٧. کیستم من کیستم من کیستم
در تحیّر مانده ام تا چیستم

٧٥٨. در جزیره هائے باشد یک شجر نام صندل اوست آن عالی قدر
٧٥٩. دائما باشد پر از خوشبوئی او! پوست و چوب و برگ او هم مشکبو
٧٦٠. هست نزدیکش شجر ها دیگران یا کنار و گز مغیلان بیگران!
٧٦١. چون وزد بادِ عجائب این نگر زود بویش می رسد در هر شجر
٧٦٢. گشت صندل هر شجر از ما بپرس بلک صندل شد ز صندل وا بپرس
٧٦٣. این شجرها آمدند در نام او نامها اصلی گم شدند اندرو
٧٦٤. هر شجر در نام صندل آمده اندرونش مشکبو با فائده
٧٦٥. آن درخت صندل است او پرزها کس نه دیده صندل آشکار
٧٦٦. گر کسی آنجا رسد خوف سر است بلک سر او رفت و انی بی سر است
٧٦٧. کل اشیا عین صورت او بدان این مکان گشت او شد لامکان
٧٦٨. ای پسر گر بگذری از خویشتن بالیقین آن نعرهٔ انا الحق بزن
٧٦٩. ای که تو عینی و بوته کل نئی! قائم هستی وی که تو زائل نئی

۷۷۰. جامهٔ نو کهن می گردد فنا　　دائم هستی تو ترا باشد بقا

۷۷۱. کیستم من کیستم من کیستم
در تحیر مانده ام تا چیستم

۷۷۲. ایکه بر ابلیس هم طعنه مزن　　نیک بد را در بحر وحدت فگن
۷۷۳. آگهی کن تا نیاری هیچ شک　　نام هادی و مضل هر دو یک
۷۷۴. گه مضل و گاه هادی می شود　　آگهی او را است کو زین ره رود
۷۷۵. گه عمل هادی و گه عملِ مضل　　گاه غنچه گه شگوفه گاه گل
۷۷۶. چشم مجنون بجز لیلا نبود　　دائما می دید او را می نمود
۷۷۷. صورتِ لیلا حق مجنون بود　　روز و شب در صورت آن مفتون بود
۷۷۸. غیر لیلا او ندیده سوئی دگر　　مبتلا شد اندر آن صورت نگر
۷۷۹. در رهش آن انتظاری می کشید　　جرعهٔ از درد عشقش می چشید!
۷۸۰. لیلی را دید مجنون بی حجاب　　جائی دیگر پرده ها و صد نقاب
۷۸۱. ای پسر این رمز را تو فهم کن　　خویش را در بحر توحیدِ فگن

۷۸۲. کیستم من کیستم من کیستم
در تحیر مانده ام تا چیستم

قلعه یک باشد کلابیش ست نام　　در میان حیرت قندهاران مقام
هست آن قلعه درون کوهسار　　ظاهر آمد نام او شمشیر غار
قلعه آن کرده بنا نوشیروان　　دیده اندیش طلسمات دران
اندرونش ساخته یک خانهٔ　　مهرهٔ پارس بود یک دانهٔ
هست گرداگرد او شمشیر چار　　هست او تحفه دران ای نامدار
راه پیچان پیچ مشکل رفتن است　　هرچه گفتم آن همه ناگفتن است
راه هادی گر همه مسدود اند　　در بریان تیغها بکشوده اند
سر بریده پیش آن مهره فتد　　مهره آن جوید که او از خود رهد
جای جسم آن جا نباشد ای پسر　　این حقیقت با تو گویم سر بسر
گر کسی آنجا رسد سر او دهد　　در میان شمشیرها کی پا نهد
پهلوان قتل می گردند زان　　پای سر باز و نماند در میان
چون کسی نزدیک پارس می شود　　بالیقین یکبارگی سر آن رود
طالب مولی اگر تو بودیٔ　　سر درین ره ده که تا نه بودیٔ
کی خدا حاصل شود با جان و تن　　کن فنا خود را براه ذوالمنن

۷۹۷۔ کیستم من کیستم من کیستم
در تحیر ماندہ ام تا چیستم

۷۹۸۔ ہست با ہر یک یکی ذاتِ محیط — می کنم اعیاں آیت محیط
۷۹۹۔ ہمچو گل شگفتہ با حسنِ کمال — تا کہ او ہر برگ بنماید جمال
۸۰۰۔ سبز و سرخ یا سفید و سیاہ — رنگہا بسیار آیند در نگاہ
۸۰۱۔ برگ ہائے گل کہ چوں مالش کنی — آب زاں پیدا شود رفتہ از تنی
۸۰۲۔ برگ ہائے گل ہمہ نابود شد — آب خوشبودار بیں در بود شد
۸۰۳۔ اسماء و الارض می باشد بسیط! — آن بسیطی کم شدہ اندر محیط
۸۰۴۔ ایں ہمہ جنبش بود پُر رنگ و بو — او بروں اندروں ہستی تو کو
۸۰۵۔ ای پسر ہر کس کہ ہر جا رفتہ است — آں بیا نزا پیش عالم گفتہ است
۸۰۶۔ ہر چہ می بینی ہمہ جُنبش بود ! — آگہی او راست کو از خود رہا

۸۰۷۔ کیستم من کیستم من کیستم
در تحیر ماندہ ام تا چیستم

۸- میوهٔ شجر و سیب هم سیب شود ‌ ‌ ‌ میوهٔ انب از انب لاریب شود
۸- میوه و شجر هر دو در نام یکی ! ‌ ‌ ‌ او شجر او میوه دانی لاشکی
۸- نام انسان نام رحمانیست یک ‌ ‌ ‌ چونکه الانسان سِرّی نیست شک
۸- لیک لذت میوه دانی دیگر است ‌ ‌ ‌ برگ شاخش چوب جوانی دیگر است
۸- نی جدا میوه ز شاخ بر درخت ‌ ‌ ‌ شاخ از میوه جدا نبود درست
۸- از فنا بگذشتی آئی در بقا ‌ ‌ ‌ گر ز ما پرسی و باشد آن بقا
۸- کیستم من کیستم من کیستم
در تحیر مانده ام تا چیستم
۸- در جزیره گاو دریائی بود ‌ ‌ ‌ چون گرسنه می شود هر سو دود
۸- اندران دریائی غوطه می زند ‌ ‌ ‌ گوهر از قعر بیرون می کشد
۸- گوهر آن روشن است چون ماهتاب ‌ ‌ ‌ در چراگاه نهد آن کامیاب
۸- او بتاریکی روشن می شود ! ‌ ‌ ‌ بر فروزی او بهر سو می چرد
۸- چون بیابند طالبان آن گوهر ‌ ‌ ‌ بوتهٔ گل را بسر او دارند نگر
۸- گاو حیران می شود هر سو دود ‌ ‌ ‌ باز ز فروزی تاریکی شود
۸- بهر آن گوهر بود حیران او ‌ ‌ ‌ این دلیل بشنوی ای راه رو

۸۲۲۔ این ہمہ از گاؤ نادانی بود! | رُو کشید در گل بہ سود دیگر دود
۸۲۳۔ تا نیاید از وی ہماں در گل نگاہ | کہ اندراں گوہر بود بی شبلہ
۸۲۴۔ بار دیگر اندرون دریا رود | گوہر دیگر ز دریاہ آوردا
۸۲۵۔ قصہ این را گوش داری ای پسر | تو چو آں گاوی نگشتی بی خبر
۸۲۶۔ بُوتہ گل را دور کن تو سرسری | شاہ شاہانست در ان تابنگری
۸۲۷۔ کن جُدائی ای پسر از بوتہ گل | تا بیابی از گلِ نایاب گل
۸۲۸۔ ای پسر حیف راست میگردی چرا | او تو می باشی و طلبی کرا

۸۲۹۔ کیستم من کیستم من کیستم
در تحیر ماندہ ام تا چیستم

۸۳۰۔ سیل از دریا بروں آمد پدید | نعرہ از سیل آمدہ ھل من مزید
۸۳۱۔ باز دم زد گفت ما دریائیم | ظاہر از من شد ہمہ موہائیم
۸۳۲۔ ہر چہ گفتہ گفتہ او راست بود | این دم از موجِ بحر بر خاست بود
۸۳۳۔ شد بروں از بحر نامش سیل شد | اصل آں سیلی ہمہ دریائی شد
۸۳۴۔ سیل دریا حملگی دریا بود | گاہ نام سیل گہ دریا بود
۸۳۵۔ گاہ باراں لقطرہ گاہِ آب شد | گاہ کشتی گشت گہ گرداب شد

۸۳۶۔ کیستم من کیستم من کیستم
در تحیر ماندہ ام تا چیستم

۸۳۷۔ گاہ گاہی دم خدائی می زنم — گاہ گہ نعرہ گدائی می زنم
۸۳۸۔ چوں بتن باشم گدائی می کنم — چون بدم از خود خدائی می کنم
۸۳۹۔ آں دمِ پرواز اعلیٰ می شود — تا ز مستی سر بہ بالا می شود
۸۴۰۔ من نیم آں دم بود پاک ذات — قطع می گردد در آنجا طلسمات
۸۴۱۔ نی سمائی ارض نی روز نی شب — نی نشانی نام نی حسب و نسب
۸۴۲۔ نی مصلّے نی سبحہ نی ہم کتاب — اندراں حالی گناہ و نی ثواب
۸۴۳۔ نی رجائی خوف نی شک نی یقین — نی کفر نی کیش نی ایمان دین
۸۴۴۔ نی خوشی نی غم نی جلالِ دل و تن — نی ذکر و فکر و زمیں و نی زمن!
۸۴۵۔ نی سجودہ نی رکوع نی قیام — نی صلاح و نی ورد نی صبح و شام
۸۴۶۔ نی رہِ سالوس طمعات و فریب — نی فراز و نی فروتنی نی نشیب!
۸۴۷۔ نی قریب نی بعد نی ہجر نہ وصال — نی تصور ماندہ آنجا نی خیال
۸۴۸۔ نی حکایت نی شکایت نی بیان — نی شروع و نی رجوع و نی گمان
۸۴۹۔ نی لسان و نی قلوب نی وجود — نی سخاوت نی عبارت نی قعود

۸۵۰ - نی چلیپائی نی مسجد حرام   نی وظائف نی جماعت نی امام

۸۵۱ - نی قمر و خور نی نجوم و نی بروج   نی من و تو نی نزول و نی عروج

۸۵۲ - نی بود کشف القلوب و نی کبور   نی کرامت نی حکومت نی حضور

۸۵۳ - نی سلام علیک نی و علیک هست   نی بدی نیکی و نی بد نیک است

۸۵۴ - حج زیارت جمله با دولت حصول   نی بود تدبیر آنجا نی عقول!

۸۵۵ - تا که می گیرم جدائی چون نشود   اندرون بیرون همه حق پاک شد

۸۵۶ - گاه از ناسوت در ملکوت شد   گاه از جبروت لاهوت شد

۸۵۷ - این چنین باشد همه پرواز ما   کس نمی داند ز عالم راز ما

۸۵۸ - علم دعوت اندر آنجا کار نیست   نی بود سودائی هم بازار نیست

۸۵۹ - زان بود مجموعی عالم تمام   پیر گوید هر کس او را خاص و عام

۸۶۰ - ای ز تسخیرات هیچ رو نی و هر   طالب الله می باشی اگر!

۸۶۱ - تیغ عشقش کرد عریان مرد شو   مرد شو پر درد شو هم فرد شو

۸۶۲ - شیخی و پیری بزرگی ره نیست   این خیالی باطلی تا دمن نیست

۸۶۳ - این طریقی هست پیچان پیچه بین   گر نئی واقف ازین ره تو نشین

۸۶۴ - راه پیچان پیچه این راه بود   او رود کز راه آگاه بود

۸۶۵- در محمدؐ آں خدا کردہ ظہور　　زور واں شد از حقیقت صد مجوز
۸۶۶- از محمدؐ در چہار یاراں در رسید　　صدق او تو نورِ محبت حق مزید
۸۶۷- بیشک آں صدیقؓ عمرؓ عثمانؓ علیؓ　　ہم جگر ہم ذات آمد منجلی!
۸۶۸- واقف آں اسرارِ ربی ہر چہار　　در ذکر حق محوِ ذاتی بی شمار
۸۶۹- چوں شناور ہمی وید دریا در رسن　　عرق آنجا شد نیامد او بردن
۸۷۰- نی شناور نی بود دریا نہ دُر　　آمدم در مستیِ احوال پُر

۸۷۱- کیستم من کیستم من کیستم
در تحیر ماندہ ام تا چیستم

۸۷۲- مرد باشی بگذری از تعینات　　مدعا تو نیست در حج و زکوات
۸۷۳- لیعبدون رالیعرفون در التنہ ام　　چہ کنم کز لیعبدون من رفتہ ام
۸۷۴- کس نمیداند کہ اِلّا اعرفون　　زاہداں گویند کہ باشند لیعبدون
۸۷۵- لیعبدون لیعرفون معنیٰ یک است　　لیعرفون او حجابی بیشک است
۸۷۶- معنیٰ آں لیعرفون را پردہ داشت　　لیعبدون رالیعرفون معنیٰ است راست
۸۷۷- گر تو با خویشی در لیعبدون!　　ور تو بیخود رفتۂ شو لیعرفون!
۸۷۸- از اہدنا ہست ثبتنا مرا　　اہدنا بسیار ثبتنا کرا!

۸۷۹ - اهدنا را گفته ثبتنا علیؑ — آنکه می باشد بعالم منجلی

۸۸۰ - پیش زین خیالم ببالائی بود — زیر اکنون آمدیم زود زود

۸۸۱ - ما غلامی در رهِ مولیٰ کنیم — خاک روبی بر درِ نجبا کنیم

۸۸۲ - من سگِ دروازه احمد بوده ایم! — طالبِ شاهِ محمدؐ بوده ایم!

۸۸۳ - من کمینه کیستم دعوی کنم! — با دلِ دم دوستیش می زنم

۸۸۴ - ربنا در بارگاه ما رارسان — همچو من در خدمتش باشندگان

۸۸۵ - من غلام مصطفیؐ و مرتضیٰؑ — دوستی داریم با آلِ عبا

۸۸۶ - هر چهاران یار شه سردارِ ما — یک تن و یک دم بدان سالارِ ما

۸۸۷ - هر چهاران دینداران خوش صفات — هر دم الله هو بگویند محوِ ذات

۸۸۸ - هر چهاران اقرب و هم ذات خود — هم جسم هم جان هم اسمات خود

۸۸۹ - در چهاران هم صلاح و هم اوقات — هم صحبت در حیات و در ممات

۸۹۰ - روز یک حضرت رسول الله بگفت — غنچه قلبش بوقت آن در شگفت

۸۹۱ - یا عمرؓ این سخن را در گوش کن — دل بجان تعمیل سازی هوش کن

۸۹۲ - کل سهر و سبب و نسبت منقطع! — لیک سهری سبب و نسبت از مجتمع

۸۹۳ - سبب و نسبت و سهریت از من ای شفاعت — دیگر را باشد فنا در قیامت

۸۹۴- هرکه بمن نسبت دارد بسی — در جنت بامن بباشد آن کسی
۸۹۵- قول این ما قائم و مسیم بدان — هرکه در تحمیل آرد ای جوان
۸۹۶- در بستر در تعلیم بباشد چون جگر — کن یقین با صدق ای عادل عمر
۸۹۷- پس بدان گفتنم امر آرم بجا — مطلب این احوال یابم پس بجا
۸۹۸- شرف صحبت یافتم از مصطفی — هم بیابم از نبات مرتضی
۸۹۹- بنت حضرت فاطمہ را در نکاح! — در بیابم تا شوم مشرف صباح
۹۰۰- اسم حضرت ام کلثوم است آن — از شکم خاتون معصوم ست آن
۹۰۱- بعد در خدمت علی کردیم عرض — ای شہا بر خود بدان این عرض فرض
۹۰۲- کن بما تزویج دختر خویش را — در سلک خود ساز پس درویش را
۹۰۳- پس از فرزندان پرسید صلاح — هر دو گفتند نیک باشد این صلاح
۹۰۴- شاہ حیدر با رضا حسن و حسین — داد شاہ فاروق را آن قرة العین
۹۰۵- ام کلثوم است آن نام شریف — زید و رقیہ زان تولد شد شریف
۹۰۶- سال دہ آن زندہ بودہ شش عمر — در خود آن بود چون شیر و شکر
۹۰۷- ای برادر چون لقب شان این قدر — چون نام شناسان بی ثمر
۹۰۸- بوبکر شاہ عمر عثمان علی — شاہ ما ہستند در عالم جلی!
۹۰۹- هرکه زان منکر شود لعنت بروست — لعنت الله لعنتی حمسی اوست
۹۱۰- چونکه بر شان با آل عبا قربان شوم — تا که از قربانیش سلطان شوم
۹۱۱- خاک سم اسب خاتم المرسلین — بر من افتاد اولین و آخرین
۹۱۲- لطف بر ما کرد سید المرسلین — کرد ما را از گروہی عاشقین

۹۱۳- عاشقیم بر اسم محمدؐ مصطفیٰؐ! بر دلم جا گیر نام مرتضیٰ!

۹۱۴- از محمدؐ ایں مرا ارشاد شد جز محبت ہر دگر بر باد شد

۹۱۵- از سرِ وحدت مارا آگاہ کرد من گدا بودم ولی او شاہ کرد

۹۱۶- بر منِ مسکین توجہ کردہ اند غیرِ حق خود را مدان فرمودہ اند

۹۱۷- نیز می گوئی ز خود یاد کنم! آں خدا را یاد سازم دم بدم

۹۱۸- بر غلط ایں فہم باشد ای عزیز رمز گویم تا تو بشنو با تمیز

۹۱۹- حب لا یذکر ولا غیب اللہ است لا یعرف غیرہ آں الا اللہ است

۹۲۰- بالیقیں ایں سر را داں ای پسر تا شوی رہبر دو عالم بہر در

۹۲۱- شد خدائی از غلامانش غلام بلز نامہ ختم کردم والسلام

۹۲۲- کیستم من کیستم من کیستم
در تحیر ماندہ ام تا چیستم

چند غزلیات از

دیوانِ خدائیؔ

حضرت سچل سرمست تخلص خدائیؔ

از مکاں تا لامکاں نے بال و پر پرواز ما

(۱)

۱- ماندم در جستجوئی تا ببینم یار خویش   شوق در دل بود تا بینم رخ دلدار خویش
۲- ناگهان آمد ز غیب این جواب سوئی ما   اولاً بگذاری عاشق همه اختیار خویش
۳- آنکه خود را کرده تو نیستی و من منم   بی خبر گردی چرا واقف شوی اسرار خویش
۴- این نشستن خفتن و برخاستن را فهم کن   جمله این از ما بود هرگز مبین قتا خویش
۵- این همه دیدن و شنیدن را همی دانی ز خود
گفتگو این از خدائی تو مدان گفتار خویش

(۲)

۱- ای شاه شاهانیم ما از گل صفا خیمه زدم   بی شبه سلطانیم ما از گل صفا خیمه زدم
۲- صد خیمهائی ساختم آتش در آن انداختم   از این فن آن پرداختم از گل صفا خیمه زدم
۳- از مشت خاکی آمدم بسلم نوبت شاهی زدم   بیرون نباشد زین قلم از گل صفا خیمه زدم
۴- در مشت خاکی گم شدم اندر میانش آمدم   قدم بهر جائی زدم از گل صفا خیمه زدم
۵- خیمه عجب افراختیم جاری درونش ساختم
نام خدائی داشتم از گل صفا خیمه زدم

(۳)

۱- از زبانم راز عشقش در جهان اظهار شد   موج گر دریا بر آمد در عیان اسرار شد
۲- می زنم نعره انا الحق همچو منصور حلاج   چونکه در معراج شاهانه سرش بردار شد
۳- آنکس که معرفت این بهره حاصل نمود   ذات او را در ذات رفته از خود بیزار شد
۴- گمشده این جملگی اعیان در بحر محیط   تا که فی الاکوان حقیقت سربسر سار شد

۵۔ گم خدائی گشت اندر ذات آں یکذات شد
از فنا اندر بقا ذاتِ مہیا یار شد

(۴)

۱۔ از مکان تا لامکاں نی بال و پر پرواز ما در ہوائی رسیدہ نعرۂ آوازِ ما
۲۔ گردشِ احوال شوی دلم افگندہ است رفت از جا ہر کجا این خیال شہ شہبازِ ما
۳۔ حالتِ مستی مرا در رقص میارد لبی عشق کردہ آشکارا در دو عالم رازِ ما
۴۔ تند موج آمدم بر تر تیز دریا آدرید چونکہ دانی آن زمان کز عشق شد آوازِ ما
۵۔ گم خدائی گشت اندر پاک ذاتِ کبریا
آمد در تنگ میداں ہمچناں افراز ما

(۵)

۱۔ بیا در علم وحدت بہ بیں اسرارِ عیانی! عزازیل آدم یکساں ہماں کفر و مسلمانی
۲۔ بہر صورت تماشا او بہر جا شد ہویدا او بہر ذرہ ہست بیدار و نظاہر کرد پنہانی
۳۔ بجای او بو تبکر بجای صورت آواز گہی مسلم گہی کافر گہی شد اعظمِ ثانی
۴۔ خدائی دم انا الحق زد بجان و تن مسلماں شد
کہ خود را گم دا از خود در کشیدہ تیغ عریانی

(۶)

۱۔ ناگہ دلم ربودہ با ناز آں نگاری در کوچۂ محبت کردہ عجب شکاری
۲۔ ابروی کج کمانش چشما سیاہ مستش! از تیر مژگان بگرفتہ ام کناری
۳۔ روزی سوی غریباں در عافیت بہ بیند پرسش کند ز رحمت بسیار بار باری

۴۔ عاشق بغیر دردِش کاری دگر ندارد   نالہ کناں زہجرش و از دیدہ اشکباری

۵۔ بیچارۂ خدائیؒ طاقت بلا ندارد
این دلولہ فتادہ ہر شہر و ہر دیاری !

(۷)

۱۔ آمد سرم در کارِ تو از ما چہ میخواہی دگر   جانِ رفت در بازارِ تو از ما چہ میجوئی دگر
۲۔ کاری عجائب کردۂ با غمزۂ جانم بردۂ   بر من ہنوز آزردۂ از ما چہ میجوئی دگر
۳۔ شب و روز من درماندہ ام بر کوئی تو سرہا کہ ام   استادہ ام افتادہ ام از ما چہ میجوئی دگر
۴۔ سر جان بر رہت فدا کردہ است باری این گدا   از دوستاں گشتم جدا از ما چہ میجوئی دگر
۵۔ الحال بشنو نالہا کردم بکویت سالہا   داغست بدل لالہا از ما چہ میجوئی دگر
۶۔ حیراں شدم بریاں شدم بیجاں شدم قربان شدم   بر درت پا کو زباں شدم از ما چہ میجوئی دگر
۷۔ تیغ زدی یکبار تو ہم بر سرِ بیچارہ تو   دیدم عجب اسرار تو از ما چہ میجوئی دگر

۸۔ باشد خدائی سگ و رت نالہ کناں شد منظرت
شب و روز زیرِ قامرت از ما چہ میجوئی دگر

(۸)

۱۔ تو خدا ہستی خدا ہستی خدا   لاشریکی پاک از چون و چرا
۲۔ خویش را در خویش می بینی ہمہ   نیست چیزی در تحرک غیر ما
۳۔ لیک اینجا گشتہ سوداگری   باز گشتی بادشاہی کبریا
۴۔ گشتہ ظاہر بجامۂ بوجہل   باز گشتی در لباس مرتضیٰؓ
۵۔ بوبکرؓ شاہ عمرؓ عثمانؓ دو نو   می شوی حسنینؓ پاکِ مصطفیٰؐ

۶۔ ہم تماشائی کنی ہم بنگری — خود تماشائی تماشائی کرا
۷۔ عشق باری می کنی با خویشتن — گشتۂ در ہر قبا جلوہ نما
۸۔ ہم خدائی نام خود را داشتن
ذات تو تحقیق می باشد خدا

(۹)

۱۔ بودم در خواب عشقش کرد بیدا — گرفتم راہ سوئی خانۂ خمار
۲۔ ہمدم چوں رسیدم در خرابات — شدم بیہوش تا آنجا بیک بار
۳۔ بگشتم سبحہ را مستانہ گشتم — ز دوش آویختم آں حلو زنار
۴۔ نشست آنجا قطار عاشقانہا — ہمہ در مستی و گریۂ زار!
۵۔ شدہ بودند بی خود از خودی خود — بوجد و رقص مستانۂ دل اوگار
۶۔ چناں بودند اندر خاک غلطاں — کہ یکدم نمی بودند ہوشیار
۷۔ بہ پیشِ عاقلاں ہر چہ حلال است — با آن محفل ہمہ دیدم مُردار
۸۔ بدیدا احوال و شان ہوش من رفت — ز درد او شان شدم من مُردہ وار
۹۔ یکی از او شاں بداد ساغر از مئی — نوشیدم شدم از خویش بیدار
۱۰۔ منظر ہر جا کہ کردم یار دیدم — بہر سوئی بدیدم روئی دلدار
۱۱۔ بہر اشکال حسنش جلوہ کردہ — یقیں دانم کہ او شد قول مختیار
۱۲۔ در آں خانہ ثواب و نی گناہ است — ولیکن نیست کردن سر اظہار
۱۳۔ دلا ایں دیدۂ را باز بین — فتادہ پر تو ش ہر در دیوار

۱۴۔ دریں دریا خود را غرق گرداں   کہ شد سرِ عاشقاں دریں نگوساز

۱۵۔ خدائی غوطہ زن در بحرِ توحید
خیالِ باطنی بگذار بگذار

کاتب: سید علی حسن بکھر ———— مطبوعہ، اسٹینڈرڈ پریس بکھر

مثنوي

راز نام

(سنڌي ترجمو)

مترجم
قاضي علي اڪبر درازي

[" راز نامہ " سچل سرمست جي فارسي مثنوين مان هڪ مثنوي آهي. افسوس آهي جو مثنويءَ جي فارسي متن درست حالت ۾ اسان تائين نہ پهتي آهي. ڪاتبن ڏاڍا ڪيس ڪيا آهن. جيڪي بہ قلمي نسخا مليا، انهن سڀني ۾ غلطيون هيون. انهيءَ ڪري باوجود ڪوشش جي متن جي پوريءَ طرح سان تصحيح ڪري نہ سگهي.

ترجمي وقت شعر جي مضمون ڪي خيال ۾ رکيو ويو آهي ۽ شاعر جي اصل مقصد کي صحيح نموني پيش ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي وئي آهي. محترم عطامحمد حامي صاحب هن مثنويءَ جو منظوم ترجمو ڪيو آهي، جيڪو ڇپجي چڪو آهي. ان ۾ جيتوڻيڪ ڪيترن مصرعن جو ترجمو اڻپورو آهي، تڏهن بہ ترجمي ڪرڻ وقت ان مان چڱي مدد ملي.

اڳ ۾ سچل سائينءَ جون جيڪي بہ مثنويون شايع ڪيون ويون، انهن ۾ ترجمو فارسي مصرعن جي هيٺان ڏنل آهي. هن ترجمي ڏيڻ جي طريقي ۾ تبديلي ڪئي وئي آهي. فارسي متن مڪمل طرح شروع ۾ ڏيئي، پوءِ سنڌي ترجمو مڪمل طرح ڏنو پيو وڃي. ترجمي پيٺ لاءِ بيتن تي نمبر ڏنا ويا آهن. علمي دنيا ۾ ترجمي ڏيڻ جو هي اهو طريقو مروج آهي.

هن مثنويءَ ۾ سچل سائين تصوف جي رازن کي تفصيل ۽ ترتيب سان، مثال ۽ دليل ڏيئي سمجهايو آهي. هڪ دانشور وانگر وضاحت سان مسئلن کي سمجهايو ۽ سمجهايو اٿن، هڪ استاد وانگر هر ڳالهہ چٽيءَ طرح ذهن نشين ڪرائي اٿن، ۽ هڪ هاديءَ ۽ رهبر وانگر معرفت جي راهہ سمجهائي اٿن.

وحدت ۽ ڪثرت تصوف جو اهم موضوع آهن. هن مثنويءَ ۾ سچل سائين ان مسئلي تي تفصيل سان روشني وڌي آهي ۽ دليلن ۽ مثالن سان ثابت ڪيو اٿن، تہ ڪثرت آهي ئي ڪانہ، وحدت ئي وحدت آهي. حقيقت محمديءَ تي بہ ڪلي طرح سان بحث ڪيو اٿن. " پاڻ سڃاڻ " تي گهڻو زور ڏنو اٿن، ۽ فرمايو اٿن، تہ تون پنهنجو پاڻ سڃاڻندين تہ توکي معلوم ٿيندو، تہ ذات مطلق جو جلوو تو ۾ ئي جاريءَ ساري آهي. معرفت جي راهہ جو رستو پڌائيندي فرمايو اٿن، تہ جڏهن پنهنجي هستي گم ڪندين تڏهن توکي اهو رستو هٿ ايندو.]

بسم الله الرحمان الرحيم

١- هاڻي جڏهن مان غزل پورا ڪيا ته وري دل ۾ امنگ ۽ جذبو پيدا ٿيو.

٢- ته وري بي مثنوي هن طرح بيان ڪريان. جا هن آخر زمان ۾ نئين سر نروار ٿي.

٣- هيءَ ناموں مان اوهانکي هنجي حڪم سان پڌايان ٿو. ۽ سمورا مخفي راز رموز ظاهر ڪريان ٿو.

٤- اهو منهنجو خيال نه آهي مگر يار جو اهو ارادو آهي ته ماز اوهانکي هن جا راز کولي پڌايان.
(ڪلام الاهي الهام انهيءَ کي سڏي سگهجي ٿو)

٥- هن آخر زماني ۾ هيءَ ناموں پڌايان ٿو. ۽ هن ۾ مخفي راز سڀ ظاهر ڪيان ٿو.

٦- صاحب. حال جڏهن هيءَ ڪتاب ڏسي. ته هو توحيد جو شراب نوش ڪري.

٧- هن ڪتاب جي بروز عام ماڻهن کي نه پوندي سي ڪتاب کو سياڻو سمجهندو. خام جو ڪم نه آهي.

٨- سونکي حڪم ٿيو ته هي راز نامه تحرير ڪر. ۽ هن آخر زماني ۾ هن جو آغاز ڪر.

٩- جو ماڻهون هيءَ پڙهندو سو اسلام کان فارغ ٿيندو. ۽ دين ايمان کي طرق ڪندو.

١٠- خدائي مخفي راز هن ۾ سمايل آهي. جنهن ڪري سچل منجهان نالو. قدرائي خدائي رکيل آهي.

١١- صاحب. حال کان سواءِ ٻيو ڪو هيءَ ڪتاب نه پڙهندو. جو پڙهندو سو مست ۽ مدهوش ٿي. ويندو.

۱۲- اي پٽ مونکي خدا جو قسم آهي ته- هي ڪتاب صاحب حال کان سواءِ ٻيو ڪو ڪونه پڙهندو ۽ نه وري سمجهي سگهندو.

۱۳- هرڪو انهيءَ راز کي پوشيده رکندو وڃو- آفرين انهيءَ مرد کي آهي جنهن ان جو ڍڪڻ لاتو.

۱۴- هن ڪتاب ۾ سارو عشق سمايل آهي- ۽ منجهس ماڻڪ موتي پوتل آهن.

۱۵- جيڪو هن احوال کان واقف ٿيندو- تنهن تي بي خودي جو حال طاري ٿيندو.

۱۶- جيڪڏهن تون هن حال کان بيخبر آهين ته ٻيو هيءَ ڪتاب نه پڙهه- جيڪڏهن پڙهندين ته حال کان بي حال ٿيندين.*

۱۷- جسم ۽ جان، دين ۽ دل کي ڪپار- ۽ انهيءَ خاڪساريءَ کي هڪ دفعو وسار.

۱۸- تون لامڪان ڏانهن پرواز ڪر- ته ٻيو توکي سمورا راز معلوم ٿيندا.

۱۹- هن خاڪي بدن کي وسار- ته تون خدائي نور سان پرنور ٿئين.

۲۰- پنهنجي خيال کي نون طبقن کان مٿي رک- ته زمين، عرش ۽ ڪرسي تنهنجو قدم چمي.

۲۱- تون افلاڪ کي پيرن هيٺ آڻ- ۽ منصور وانگر اناالحق جو نعرو هڻ.

۲۲- جيڪي به تون ڏسين ٿو اهو سڀ تون آهين- سڀ تون آهين- سڀ تون آهين ٻيو ڪو ڪونهي.

---

* اهو سبب اهي جو سڪولي شاگرد ۽ مدان سچل جي ڪلام کان ٿڪن ۽ ڇرڪن ٿا

٢٣- جيڪي بہ تنهنجي نظر اڳيان آهي اهو پڻ تون آهين. جسم ۽ جان کي ڳار ۽ پاڻ کي وسار.

٢٤- پنهنجي حسن جي تون صورت سڃاڻ. تہ تون ڪماليت جي درجي کي رسين.

٢٥- پنهنجي وجود کان تون بي خبر رهہ- ۽ پنهنجي خيال کي نظر ۾ رک.

٢٦- نگاه ۾ پاڻکي جيڪڏهن محو ڪرين ڇڏيندين تہ تون الله جي حضور ۾ پهچي سگهندين.

٢٧- ڪثرت کان جي پاڻکي ٻاهر ڪرين- تہ ٻنهي جهانن جو تون بادشاه ٿئين.

٢٨- جسم کي گم ڪر ۽ نظر کي سڃاڻ- اها حقيقت تون پنهنجي قياس ۾ آڻ.

٢٩- اي پٽ! هن خاڪيءَ جسم کي- وحدت جي درياه ۾ غرق ڪر.

٣٠- ڦو ٿئي پيدا اکين مان ظاهري- بحر نوراني هٿي موجون تري.

٣١- پاڻ کي انهيءَ درياءَ ۾ اڇل- تہ تنهنجي جان ۽ تن فنا ٿي وڃي.

٣٢- مان ڪير آهيان- مان ڪير آهيان- مان ڪير آهيان؟ انهيءَ حيرت ۾ آهيان تہ مان ڇا آهيان.

٣٣- مان راز ۽ رمزن مان هن ڪتاب کي تيار ڪيان ٿو- دل جي شيشي مان شراب ٻاهر ڪيان ٿو.

٣٤ خداوند قادر ۽ ڪريم آهي- هو حي و قيوم، رحمان ۽ رحيم آهي.

٣٥- خدا ڪريم ڪار ساز آهي- ساري ملڪ جو مالڪ بي نياز آهي.

٣٦- پهريائين تون زبان سان بسم الله پڙهہ- تهان پوءِ حضور پاڪ جي ثنا ۽ ساراهہ پڙهہ.

٣٧- تون پنهنجي خيال کي لا مڪان ڏي اڏاءِ ته پوءِ توکي هن راز جي آگاهي ٿئي.

٣٨- خداوند منجهان رسول ڪريم جو نالو پيدا ٿيو. ۽ هو رسول ڪريم جي نالي ۾ مقبول ٿيو.

٣٩- جڏهن سڪندر ويس بدلائي. نوشبه وٽ سفير ٿي ويو.

٤٠- نوشبه کي چيائين ته مان سڪندر جو سفير آهيان.

٤١- مگر آخر نوشبه سڪندر کي سڃاتو ۽ هن جي اڳيان با ادب ٿي بيهي رهي.

٤٢- چيائين ته تون بادشاهه آهين مان تنهنجي نوڪرياڻي آهيان. هميشه تنهنجي خدمت لاءِ تيار آهيان.

٤٣- اهڙي طرح تون پاڻکي ڇو لڪائين. ۽ ڇو تو پاڻ کي مصيبت ۾ ڦاسائين.

٤٤- اي برادر! سمجهه ته خداوند ڪريم. ۽ حضور پاڪ پاڻ ۾ يڪسان آهن.

٤٥- احد ۽ احمد ۾ ڪوبه فرق نه ٿيو ميم جو اکر عشق جي مستي ۾ ڪم ٿي ويو.

٤٦- هن ڪان زمين آسمان پيدا ٿئي تو هن ڪان سج چنڊ روشن ٿئي نو.

٤٧- اهو خداوند سڀ ۾ سمايل آهي اهوئي ظاهر باطن موجود آهي.

٤٨- هو هر جا هر هنڌ موجود آهي. جيڪي هي ڏسين ٿو سو هن جي ذات جي صفات آهي.

٤٩- هو هر لباس ۾ ملبوس آهي. ڪڏهن اطش ٿو پهري ته ڪڏهن ڪتو

٥٠- مختلف رنگن جو خيمو هڻي. هو شاهه هت سير ڪرڻ لاءِ پنهنجي آيو.

٥١- اندران سو حڪم سو ٿو جاري ڪري. ڪڏهن پاڻ قادر ڪڏهن ٿو زاري ڪري.

٥٢- ڏس هو پاڻ سو تماشا ڪري. پاڻ ئي انالحق جو نعرو هڻي.

٥٣- بيرنگي ڏس نه ڪهڙا رنگ ٿو ڪري. ڪڏهن صلح ۽ ڪڏهن جنگ ٿو ڪري.

٥٤- پاڻ ئي فرعون ۽ موسيٰ ٿئي. پاڻ ئي مريم ۽ عيسيٰ ٿئي.

٥٥- جو ڪجهه ڏسين سڀ حق آهي. اها مرشد عبدالحق جي مهرباني آهي.

٥٦- پاڻ ئي سميع ۽ بصير آهي. پاڻ ئي ڪليم ۽ قدير آهي.

٥٧- اي پٽ! اها خبر توکي درد سان ٿيندي. درد بنا نه ڪائي ڪل توکي رهندي.

٥٨- عشق وٺ پيريءَ جي ڇڏ تون پڇر. درد کان سواءِ پيو سڀ آه شور و شر.

٥٩- عشق ۾ اچ دين ۽ اسلام ڇڏ. عشق ۾ اچ ننگ و نام ڇڏ.

٦٠- عشق رٺ ۽ وسار پڙها سڀ سبق. نه نوتي روشن ٿي ويندا ننو طبق.

٦١- عشق وٺ ۽ مسئلن جي ڇڏ تون پڇر. جو وڃائو ٿيو آهين رک هوش ۽ خبر.

٦٢- عشق وٺ بيون بي سود ڳالهيون نه ڪر. سڪندر دارا واريون ڪهاڻيون نه ڪر.

٦٣- پاڻ وڪڻ ۽ عشق خريد ڪر. عشق جي اميري ۽ وزيري پڪڙ.

٦٤- اي پٽ! عشق ذات پاڪ آهي. مگر درد کان سواءِ توکي اها خبر ڪين ٿيندي.

٦٥- عشق وٺ ۽ بيون الڪلون ڇڏ. دل ۽ جان سان انهيءَ تاثير کي ڏس.

٦٦- عشق وٺ، ڇڏ پيريءَ جي پڇر. رند بيباڪ ٿيءُ مست بي حذر.

٦٧- عشق شهباز آهي جنهن کي چنبو هڻندو. تنهنکي نيڪيءَ بديءَ کان آزاد ڪندو.

٦٨- عشق وٽ گناهه ثواب کي ڇڏ. جو اهي حجاب تنهنجي دل کي ڪارو ڪندا.

٦٩- عشق جي منزل دور آهي. ان جي وچ ۾ سئو درياهه وهن ٿا.

٧٠- عشق لامڪان جي منزل تي پهچائي ٿو. اتي اهو ويندو جو نفع نقصان کان آزاد هوندو.

٧١- عشق جي راهه سچي آهي ٻيو سڀ مڪر ۽ فساد آهي.

٧٢- عشق ٻنهي جهانن جو بادشاهه آهي. عشق مڪان کان لامڪان تائين رسائي ٿو.

٧٣- درد اڳيان عقل کي ڪهڙي مجال؟ جنهن کي درد آهي سو مرد آهي.

٧٤- مرد ٿيءُ عشق ۽ درد هٿ ڪر. ورد وظائف جي ڇڏ تون پچر.

٧٥- عشق وٽ ۽ صاحب. درد ٿيءُ. جي مونکان پڇين ته مردن جو مرد ٿيءُ.

٧٦- عشق وٽ پنهنجي هستيءَ کي وسار. يار مٿان جان تن ڪر نثار.

٧٧- انهيءَ درياهه منجهان بي انداز موجون نڪرن ٿيون. جي هڪ ٻئي جي پٺيان دل تي چڙهن ٿيون.

٧٨- عشق جو درياهه سئو ڇوليون هڻي ٿو. اي برادر ان جي انتهائي ڪانهي.

٧٩- عشق جي راهه سچي آهي. "لي مع الله" * مرسل جو قول آهي

---

* لي مع الله وقت لا يسعني فيه ملڪ مقرب ولا نبي مڪرم (حديث) معنيٰ منهنجو الله تعاليٰ سان گڏ ڪو وقت اهڙو آهي جتي نه ڪنهن ملائڪ جي جاءِ آهي ۽ نه ڪنهن برگزيدي پيغمبر جي. يعني ٻئي هڪ آهن.

٨٠- عشق ”سبحاني ما اعظم شاني“ (١) جو نعرو هڻي ٿو- ۽ عشق ”ليس في جبت“ (٢) جو نعرو هڻي ٿو.

٨١- عشق کان ”انا احمد“ (٣) اظهار ٿيو- عشق کان بلا ميم محمد چيو.

٨٢- عشق کان ”لو کشف“ حضرت علي چيو- اهو راز عشق کان ظاهر ٿيو.

٨٣- اول ۽ آخر اهو موجود آهي- ظاهر و باطن اهو موجود آهي

٨٤- هي حقيقت عشق جي آهي کري- سر ڏيئي حاصل کر سروري.

٨٥- مصلا ۽ چوغي کي باه ۾ سٽ- مرد ٿي ۽ هستيءَ جي قلعي کي ڪٽ.

٨٦- پاڻ کي ناحق خوديءَ ۾ غرق ڪيو اٿئي- ۽ پاڻ کي ڪفر جي ڄاري ۾ ڦاسايو اٿئي-

٨٧- مردن جو اهو فعل ۽ قول آهي- تون پاڻ کي ديـــن ڪفر کان آزاد ڪر.

٨٨- عشق جي هر ڪنهن کي ڪل نه پوندي- عاشق کي ئي اها ڄاڻ پوندي

٨٩- عشق جو مهراڻ موجزن آهـــي- جنهن ۾ ڪرڙڪات ۽ ڪُن آهي.

---

(١) سبحاني ما اعظم شاني- هيءَ بايزيد بسطاميءَ جو نعرو آهي، جنهن جي معنيٰ آهي ته منهنجي ذات پاڪ آهي ۽ منهنجو عاليٰ شان آهي.

(٢) ليس في جبت- هي جنيد بغدادي جو نعرو آهي- جنهن جي معنيٰ آهي ته منهنجي جبي ۾ الله کـــان سواءِ ٻيو ڪجهه ڪونهي.

(٣) انا احمد بلا ميم. مان احمد ميم کانسواءِ آهيان. (حديث)

(٤) لو کشف الغطاء ما ازددت يقينا. هيءَ حضرت عليءَ جو قول آهي. معنيٰ ته جڏهن حجاب جو پردو هٽندو ته يقين وڌندو.

٩٠- توڙي مسجدون ۽ خانگاهون گهمين. مگر عشق کان سواءِ راهه حاصل نه ٿيندي.

٩١- منهنجو ڪلام درد دل سان پڙهه. جيڪڏهن بيدرد آهين ته پڇي پري ٿيءُ.

٩٢- جيڪڏهن تو منجهه ذرو به درد آهي. ته ملائڪ تو تان موتي قربان ڪندا.

٩٣- تو منجهه ڪجهه نه ڪجهه درد هجڻ ضروري آهي. نڏهن توکي محبوب جي محفل نصيب ٿيندي.

٩٤- عشق آهي هنهي جهان جو تاج ۽ سروري. عشق سان توکي حاصل ٿيندي برتري (شهنشاهه عشق انکي سڏجي. مرتب)

٩٥- عشق ڪنهن جو محتاج نه آهي. هيءُ سان توکي سچ تو پڌايان.

٩٦- عشق جو درياهه بي پاپان آهي جنهن کي ڪنارو نه آهي. هن کي نه ابتدا آهي ۽ نه انتها آهي.

٩٧- عشق جو حريصن کي ڪهڙو قدر. انجو قدر فقط عارف ڄاڻن ٿا.

٩٨- جنهن کي دل نه آهي تنهن کي عشق ۽ درد جي ڪهڙي خبر. عاشق دل ۽ جان قربان ڪن ٿا.

٩٩- وحدت جي درياهه ۾ آهي ڏي. نه ”ماؤمن“(١) جي قيد کان آزاد ٿئين.

١٠٠- جيڪڏهن تون ”ماؤمن“ ۾ اٽڪندين. ته عشق جي رمز کي ڪيئن حاصل ڪندين؟

١٠١- ستو ڪتاب ۽ ستو ورق ڇو تو پڙهين؟ علم منطق جي مسئلن ۾ ڇو تو اڙين؟

---

(١) ”ماؤ من“ معنيٰ تون ٻيو ۽ مان ٻيو يعني ٻيائي.

١٠٢– جڏهن گهڻا ڪتاب پڙهندين. تڏهن آفتن ۾ اڙبين.

١٠٣– ڪتابن ۾ عشق جي خوشبوءِ ڪانهي. تنهن ڪري ڪتابن کان منهن موڙ.

١٠٤– ڪتابن جي مسئلن کي ڇڏي ڏي. عشق توکي محبوب وٽ رسائيندو.

١٠٥– ڪمائيءَ وارو علم شيطاني آهي. علم منطق حيراني آهي.

١٠٦– ظاهري علم ۾ قيل قال آهي. انهن حال ۽ خيال نه آهي.

١٠٧– اي دوست تون ظاهري علم ڇو ٿو پڙهين. انهيءَ يوناني علم ۾ لڇڻ ڪونهي.

١٠٨– عاشقي علم سڀ کان بهتر آهي. انهيءَ کان سواءِ ٻيو علم فاسقي آهي (١)

١٠٩– عاشقي علم تون مونکان پڇ. منطق جو علم مونکان نه پڇ.

١١٠– حق جي راهه عاشقي علم آهي. روز ميثاق کان اهو علم پيدا ٿيل آهي.

١١١– جڏهن مان اوڏانهن هتڙي آهيس. ته مان پاڻ سان چيا ڪٿي آهيس.

١١٢– الله تعاليٰ مونکي عشق جو تحفو عطا ڪيو. منهنجي سيني ۾ عشق جو علم پيدا ڪيو.
(شهنشاه عشق انکي سڏجي ٿو. مرتب)

١١٣– ظاهري علم ۾ ڪجهه حاصلات نه آهي. جيڪڏهن عاشق آهين نه سمجهه رک.

١١٤– ظاهري علم منجهان نه ڪجهه حاصل ٿيو. الٽو جدائيءَ جي باهه ساڙيندي رهي.

١١٥– مان عاشقي علم پاڻ سان آندو آهي. جو بقادار آهي. جنهن کي ڏسي شيطان شڪي ٿئي ٿو.

---

(١) عشق ۽ درد جي اهڙي تعريف ٻيو ڪو شاعر ڪري نٿو سگهي. ڏسجي عشق نامه، درد نامه ۽ وصلت نامه.

۱۱۶– تون پاڻ چئين ٿو ته مان علم تحصيل ڪيو آهي- مگر ظاهري علم کان ڪجهه هٿ نه اينده.

۱۱۷– علم جون تون ڏاڙون ۽ ٻٽاڪون هڻين ٿو. ته مون جهڙو ملڪن ۾ ڪو قلهل هوندو.

۱۱۸– اهو سمورو علم يوناني آهي- يوناني علم شيطاني آهي.

۱۱۹– يوناني علم مڪر ۽ فساد آهي- تنهن ڪري عاشقي علم ڏي توجه ڏي.

۱۲۰– اهڙي علم کان مان پاسو ڪيو- گرچه آهو بوعلي سينا هجي لکيو.

۱۲۱– عاشقي جو علم حضرت محمد مصطفيٰ آندو- جو حضرت علي جي زبان مبارڪ کان ظاهر ٿيو.

۱۲۲– يوناني علم اسڪولي علم آهي- تون پاڻکي انهيءَ وسوسي واري علم کان دور رک.

۱۲۳– ظاهري علم آهي جهيڙو جهٽو- عاشقي علم ۾ ناهه ڦيرو ڦڏو.

۱۲۴– فلسفه- رمل- طبابت ۽ نجومت- اهو شيطاني علم آهي.

۱۲۵– عشق جو علم اوچتو ۽ تکو ٿو اچي- ظاهري علم انکي ڏسي پڇي ٿو وڃي.

۱۲۶– عشق جو علم آهه صادقن جاتو- عاشقن ۽ حق جي طالبن سڃاتو.

۱۲۷– عشق کان سواءِ ٻيو سڀ علم آهه خراب- ڪجهه سمجهه ڏار- والله اعلم بالصواب.

۱۲۸– مان ڪير آهيان- مان ڪهر آهيان- مان ڪير آهيان- انهيءَ حيراني ۾ آهيان ته مان ڇا آهيان.

۱۲۹– سڪندر نامه وانگر هيءَ نامه نه آهي- هي بي بها خزانه آهي- شاهنامه نه آهي.

۱۳۰– هن ۾ بادشاهن جو ڪهاڻيون نه آهن- مگر اکين واري کي هن جي ڪل پوندي.

١٣١- هن ڪتاب ۾ مسئلا ڏيکاريل نه آهن. هي ڪتاب منهنجي مرشد جي حضور ۾ قبول (آهي قبول ڪلئي سچل ڪلام تنهنجو. سچل) پيل آهي.

١٣٢- درد ڪان هيءُ نامو لکيو اٿم. هن لاءِ حق تعاليٰ کان حڪم مليو اٿم.

١٣٣- هن ڪتاب تي مان رازنامو نالو رکيو آهي. جيڪو هيءُ ڪتاب پڙهندو سو ڪامياب ٿيندو.

١٣٤- هن ۾ مان عشق ۽ درد جو بيان ڪيو آهي. هيءُ دل سان بيان ڪيل آهي ۽ نه زبان سان.

١٣٥- تون خيال آهين ۽ خيال کي هٿ ڪر. ۽ توحيد جو شراب نوش ڪر.

١٣٦- عاشقن هن راه ۾ پنهنجا سر ڏنا. مگر مسئلا مسائل ڪين سکيا.

١٣٧- "پاڻ" کي نظر کان ڪم ڪر. ته تون باخبر شهنشاه ٿئين.

١٣٨- پهلوان ٿي هن ميدان ۾ اچ. "تون ۽ مان" کي ترڪ ڪري هن چوگان ۾ اچ.

١٣٩- يڪدم "پاڻ" کان بيزار ٿيءُ. ماڻهن کي چڱن ۽ اسرار کان واقف ٿيءُ.

١٤٠- جيڪڏهن تون هستيءَ ۾ آهين ته خدا توکان دور آهي جيڪڏهن "پاڻ" کي نيست ڪندين ته خود خدا ٿيندين.

١٤١- پياڻي کي ٻوڙ ته خود خدا ٿئين. وحدانيت کي هٿ ڪر ته سلطان ٿئين.

١٤٢- اهو تون پاڻ آهين. اهو تون پاڻ آهين. تون پاڻکي ليڏي وانگر ٻن ڏن ۾ ڦاسايو آهي.

١٤٣- مونکي سچ ٻڌاءِ ته توکي ڇا گهرجي؟ هيڏي هوڏي ڪنڊ ڪڙڇ ڇو ٿو ڦرين؟

١٤٤- تو جڏهن يقين سان پاڻکي سڃاتو. ته پاڻ کي غير کان بچائي ورتو.

١٤٥- مان ڪير آهيان. مان ڪير آهيان. مان ڪير آهيان. انهيءَ حيرت ۾ حيران آهيان ته مان ڇا آهيان.

١٤٦- اي برادر! عشق جي شمع کي روشن ڪر. ڪم سڀاڻي تي نه رک اڄ ڪر.

١٤٧- تون منهنجي نصيحت خيال سان ٻڌ. "پاڻ" کان استغفرالله پڙهي ڇڏ.

١٤٨- هستيءَ کي ڇڏ ته توکي سنئين راه ملي. نت راه کان گمراه ٿي ويندين.

١٤٩- توحيد جي راه هٿ ڪر گمراه نه ٿيءُ. ته تون هڪ ڏٺين ۽ برحق ٿئين.

١٥٠ اي طالب! تون وات وٺي وڃ ۾ نه ترس. ته سمورو راز توکي معلوم ٿئي.

٥١١- تون حباب آهين. تون حباب آهين. حباب ختم ٿيو ته ساڳيو درياه ٿي ويندو.

١٥٢- پاڻي ساڳيو پاڻي آهي مگر نالو درياه آهي. جنهن درياه منجهان ڪيئي نهرون جاري ٿين ٿيون.

١٥٣- درياه جي موج سبب نهرون جاري ٿين ٿيون. نهرون وري ساڳي درياه ۾ اچي درياه ٿين ٿيون.

١٥٤- اول اهو هو آخر اهو هو. ظاهر اهو هو باطن اهو هو.

١٥٥- توحيد جي راه ۾ پاڻ کي گم ڪر. پاڻ کي ڳار ۽ ماڻهن کي وسار.

١٥٦- "ماڻهن" شيطاني راه آهي. پاڻ کي ٻه سمجهڻ شيطاني راه آهي.

١٥٧- ٻه سمجهڻ وڏو ڪفر آهي. اهو شيطان لعين جو طريقو آهي.

١٥٨- پاڻکي غير حق نہ سمجهہ- حق توسان آهي تون حق
سان آهين.

١٥٩- تون غير حق هرگز نہ آهين- هوائي جو ورق باه ۾
ساڙي ڇڏ.

١٦٠- تون هن سان قائم آهين هو توسان قائم آهي- اي
طالب تون "ماؤمن" کي ڦٽو ڪر.

١٦١- مان ۽ تون وڏو حجاب آهي- اهو سورو فتنو ۽
فساد آهي.

١٦٢- جڏهن جسم ۽ جان سورو يار آهي- پوءِ اغيار
ڪٿي رهيو؟

١٦٣- انهيءَ فتني ۽ فساد کي ڇڏ- تہ انهيءَ آوارگيءَ
کان آزاد ٿئين.

١٦٤- انهيءَ آوارگيءَ کان پاڻکي آزاد ڪر- انهيءَ خوديءَ
کان پاڻ کي آزاد ڪر.

١٦٥- خودي آهي شيطاني راه- بي خودي آهي رحماني راه.

١٦٦- بي خودي رحماني راه آهي- اي پٽ! انهيءَ بيخوديءَ
منجهان تون خود ٿيندين.

١٦٧- جڏهن تون خود ٿئين تہ پوءِ "سبحاني" نعرو هڻ-
سبحاني ۽ سلطاني نعرو هڻ.

١٦٨- اي پٽ! هيءَ راه حيراني جي آهي- ٻہ نہ سمجهہ هڪ سمجهہ.

١٦٩- تون هڪ سمجهہ ۽ هڪ سمجهہ- ذرو نہ ڪوئي شڪ سمجهہ.

١٧٠- مان ڪهڙ آهيان- مان ڪير آهيان- مان ڪهڙ آهيان.
مان حيران آهيان تہ مان ڇا آهيان.

١٧١- محمد مصطفيٰ جي طريقي ۾ يڪدم ٿيءُ- صاف ٿيءَ
دل سان غير ڪڍ.

١٧٢- محمد مصطفيٰ شمع هدايت آهي- حضرت علي ڪنج- عنايت
آهي.

١٧٣- محمد مصطفيٰ سيني انبين جو پيشوا آهي- علي مرتضيٰ سيني اولياڻن جو رهنما آهي.

١٧٤- محمد مصطفيٰ سرفرازن جو سرفراز آهي- علي مرتضيٰ نبيءَ جو گنج ۽ راز آهي.

١٧٥- محمد مصطفيٰ علي مرتضيٰ هڪ سمجهه- احد احمد لاشڪ هڪ سمجهه.

١٧٦- ابوبڪر عمر عثمان ۽ علي هڪ سمجهه- ٻه نه سمجهه هڪ سمجهه.

١٧٧- هڪ ڪري نه سمجهڻ بيگانگي آهي- هڪ ڪري سمجهڻ مردانگي آهي.

١٧٨- هو هڪ آهي مگر ڪيئي ٿيو هوش ڀري- ۽ قسمين قسمين ٿيو ويس ڍڪي.

١٧٩- اي برادر هيءَ ڳالهه ڪن لائي ٻڌ- مرد ٿيءُ هوش رک.

١٨٠- سمجهه رک هيءُ راز سمجهه، ۽ مرد ٿيءُ- جيڪڏهن مرد آهين ته مردانو عقل ڌار.

١٨١- ته پوءِ توکي عشق جي رمزن جي خبر پوندي- جيڪڏهن توکي عشق آهي ته صبر ڪر.

١٨٢- عشق راز رموز ظاهر ڪري ٿو- عشق سِرّ اسرار ظاهر ڪري ٿو.

١٨٣- مان ڪير آهيان- مان ڪير آهيان- مان ڪير آهيان- انهيءَ حيرت ۾ آهيان ته مان ڇا آهيان.

١٨٤- اي پٽ! جسم هڪ ظاهري حرف آهي- ۽ سمورا عضوا الله جو اسم آهن.

١٨٥- جيڪڏهن تون سمجهين ته منهن ۽ سينو ٻه اسم آهن- ته يقينا سڄو جسم اسم آهي.

١٨٦- يقين سان سمجهه ته جسم اسم آهي- ته تو لاءِ عين اليقين جو دروازو کلي پوي.

١٨٧- هوش ڏار هيءَ راز سمجھ. تہ توکي عاشقن ۾ شرف حاصل ٿئي.

١٨٨- ڏسندڙ ۽ ڳالهائيندو ڪير آهي؟ ٻڌندڙ ۽ چاليندڙ ڪير آهي؟

١٨٩- اهو آهو پاڪ ذات آهي. اثبات منجھہ هو ڪيترا درجا وٺي ٿو.

١٩٠- جيڪي ڏسين ٿو سو اسرار حق آهي. هر ڪنهن ذره ۾ اظهار حق آهي.

١٩١- سڀ ڪنهن وقت سڀ ڪنهن زبان ۾ ڳالهائيندڙ هو آهي. ظاهر و باطن ڳولهيندڙ هو آهي.

١٩٢- جسم دل ۽ جان اهو يار آهي. ٻہ چار نہ آهن. مگر ڦربدار هڪ آهي.

١٩٣- مان ڪير آهيان مان ڪير آهيان مان ڪير آهيان. انهيءَ حيرت ۾ حيران آهيان تہ مان ڇا آهيان.

١٩٤- عرش کان فرش تائين عشق جو بحر آهي. ٻنهي جهانن ۾ عشق جو جنسار آهي.

١٩٥- انهيءَ درياه ۾ تون ڏي ٽٻي. تہ ”ماؤس“ جي قيد کان ڇوٽن ڇٽين.

١٩٦- هيءَ جيڪو ڦوڪو آهي سو سمورو پاڻي آهي. پاڻي جي تيزي کان ڦوڪو ٿئي ٿو.

١٩٧- ڦرڙو ڦڏو تہ پاڻي ٿي پوندو. درياه جي موج کان ڪئين پيدا ٿين ٿا.

١٩٨- جڏهن درياه ٿيو تہ سندس نالو وڃي هڪ ٿيو. انهيءَ ۾ ڪنهن کي شڪ ڪونهي.

١٩٩- ڪمند منجهان ڪيترن قسمن جون شيون ٺهن ٿيون. مصري. مٺائي ۽ کنڊ.

٢٠٠- جئن وڻ جي هڪ ٻج منجهان. ٿڙ. ٽاريون ۽ ميوا پيدا ٿين ٿا.

٢٠١- هڪ داڻي منجهان ڪيترا داڻا پيدا ٿين ٿا. وحدت جي داڻي منجهان بہ ڪيترا داڻا پيدا ٿين ٿا.

٢٠٢- ميڻ منجهان ڪيتريون صورتون ٺهن ٿيون. ماڻهو. هاٿي اٺ. ڪُتون. گهوڙو. خچر.

٢٠٣- وري جڏهن ميڻ کي پگهاريو وڃي. تہ سڀ صورتون گم ٿي وڃن. تون ۽ مان ختم ٿي وڃي.

٢٠٤- سون منجهان سَو زيور ٺهن ٿا. هرهڪ زيور ٺي نوان نالا پون ٿا.

٢٠٥- مٽيءَ منجهان ڪيئي برتن ٺهن ٿا. دلا. ڪوزا ۽ ديڳون ٺهن ٿا.

٢٠٦- ٻج جي هڪ داڻي مان پوڙو ٿيو. ساڻو ٿيو. گل نڪتس ۽ ڪيئي ڦن ڪڍيائين.

٢٠٧- گدري جهڙا ڪيئي بيان ظاهر ڪيان ٿو. انهن سڀني ۾ اهو هڪ آهي.

٢٠٨- ڪَڪڙي جي داڻي تي نظر ڪر. ان منجهان ڪيترا ساوا ۽ ڪارا رنگ ٺهن ٿا.

٢٠٩- ڪپڙا. دستار. چولو ڏس. ٽوپي. ساوار. اڳٿ ڏس.

٢١٠- ڪپڙا. ڪهڙا ڳٽي مان ڳٽيان. جي هڪ داڻي منجهان آهن ٻڌيا.

٢١١- اي پٽا! هي وحدت ڪري سمجهہ. ڪثرت وحدت هڪ ڪري سمجهہ.

٢١٢- ڪثرت مان وحدت نهي ٿي. وحدت مان ڪثرت نهي ٿي.

٢١٣- جيڪڏهن اصل تي نگاهہ ڪندين تہ ڪجهہ بہ غير الله نہ آهي.

٢١٤- وحدت جو مان ڪهڙو بيان ڪيان. ڪثرت وحدت آهي وحدت ڪثرت آهي.

٢١٥- مان ڪير آهيان. مان ڪير آهيان. مان ڪير آهيان.
انهيءَ حيرت ۾ آهيان ته مان ڇا آهيان.

٢١٦- اي برادر! هڪ ڏينهن ڪافور چيو ته، مان واٽ کي
لڪائي آئيان ٿو.

٢١٧- هو واٽ کي وٺي ويو ته پاڻ گم ٿي ويو. پاڻ ڏسي ويو
هليو. پاڻ آئي ۽ ڀو ماهو.

٢١٨- پاڇي چيو ته مان سج کان. سنت روشني وٺي ٿو اچان.

٢١٩- مگر هو پاڻ روشني ۾ گم ٿي ويو. اي برادر! هو
ماڻهن کان آزاد ٿي ويو.

٢٢٠- هڪ شخص ٻي شخص کي سڪ سان. مگر ناداني
سبب چيو ته منهنجي مدد ڪر.

٢٢١- يعني ٻئي پار ته مان سج کي ڏسان. ۽ ان جي ڏسڻ
۾ مان ڪامياب ٿيان.

٢٢٢- هن جواب ڏنس ته تون چريو آهين. بي سمجه ۽
احمق آهين.

٢٢٣- سج کي ڪنهن به ٻئي سان نه ڏٺو آهي. سج کي سج
سان ڏسي سگهجي ٿو.

٢٢٤- الله جي راه ڪنهن خوديءَ سان نه لڌي. جنهن
خودي ڇڏي تنهن راه لڌي.

٢٢٥- جڏهن خودي ڇڏيندين تڏهن خود ٿيندين. تون آهو
ٿيندين جو تون اصل هئين.

٢٢٦- پاڇي نور کي ٿي ڳولهيو. مگر جڏهن نور ظاهر ٿيو
ته هو گم ٿي ويو.

٢٢٧- اهڙي طرح جو ماڻهو خدا ڳولهي ٿو. سو جڏهن خدا
کيس ملي ٿو ته پاڻ گم ٿي وڃي ٿو.

٢٢٨- مان ڪير آهيان. مان ڪير آهيان. مان ڪير آهيان.
انهيءَ حيرت ۾ آهيان ته مان ڇا آهيان.

٢٢٩- هڪ ڏينهن منهنجي پير جي حضور ۾. هڪ صاف دل انسان صدق سان عرض ڪيو ته:

٢٣٠- يا مرشدا مان اوهان جي خدمت ۾ اچي حاضر ٿيو آهيان. مان هيٺ هٿ تنهنجي نظر هيٺ آهيان.

٢٣١- مان هٿ صدق سان تنهنجي دامن ورتي آهي. ۽ اتي به تنهنجي دامن ۾ هوندس.

٢٣٢- هٿ به تنهنجي دامن سان وابسته آهيان. ۽ اتي به توسان گڏ هجان.

٢٣٣- منهنجي مرشد ڪلمي فرمايو ته. اتي تون ۽ مان ڪٺا هونداسون.

٢٣٤- جيڪڏهن تو پاڻ کي سڃاتو ته تو مونکي لڌو. مونکي سڃاڻڻ ته هوندين ڪٿو.

٢٣٥- نقط هڪ آهي پيو ڪو ڪونهي. هڪ ٿيڻ کان پوءِ ٻيو ڪو ڪونهي.

٢٣٦- اي برادرا هيءَ سمجهه تون راز. سڪندر جي هيءَ تون پيچ ديوار. (١)

٢٣٧- سڪندر واري ديوار تنهنجو وجود آهي. انکي پيچ ته توکي سوري خبر پوي.

٢٣٨- انهيءَ ديوار پيچڻ کان سواءِ ٻي ڪا راه ڪانهي. انهي راز جي هر ڪنهن کي آگاه ڪانهي.

٢٣٩- مان ڪير آهيان. مان ڪهڙ آهيان. مان ڪير آهيان. انهيءَ حيرت ۾ آهيان نه مان ڇا آهيان.

٢٤٠- ڪشف ڪرامات کان پاسو ڪر. تعويذن ۽ خلق جي رجوعات کان پاسو ڪر.

٢٤١- لطيفن جو ڪائڻ الله جي راه نه آهي. درد عشق وظيفن ۾ نه آهي.

---

(١) ذوالقرنين، ٻن قومن: ياجوج ۽ ماجوج کي روڪڻ لاءِ ٺهيل ديوار.

(باقي ايندڙ صفحي تي)

٢٤٢- نفسي قلبي ۽ روحي * کي ڇڏ- دل جي درد عشق جو اسير ٿيءُ.

٢٤٣- پڪ سمجهه ته هيءُ رستو باطل آهي- انهيءَ رستي ڏانهن اهو ويندو جو حق کان غافل آهي.

٢٤٤- ذڪر قلبي وسوسو ليکيو اٿن- عاشقن کي رستو ٻيو سانهو اٿن.

٢٤٥- هيءُ رستو ڪسب ۽ اختيار جو آهي- واقفن کي ان تي اعتبار نه آهي.

٢٤٦- جيڪڏهن مونکان پڇين ته اهو رستو شيطاني آهي- بي خوديءَ جو رستو سبحاني آهي.

٢٤٧- هيءُ لطيفا خلق جي ڏک واسطي آهن- خلق جو ڏک خواري آهي.

٢٤٨- عام ماڻهو ان کي اولياءَ سمجهندا- مگر هو جوروجفا ۾ پيل آهي.

٢٤٩- جتي ورد آهي اتي درد ڪونهي- جو بيدرد آهي سو نامرد آهي.

٢٥٠- ڪيترا ٻه تون حيلا هلائين- اهو سڀ مڪر ۽ جادوگري آهي.

٢٥١- مونکان ٻڌ ته اهو رستو آهي خلاف- الله جي راه تون ٿيءُ صوفي صاف.

٢٥٢- درد وٺ- درد وٺ- درد وٺ- ته تون خواري کان بچي پوين.

٢٥٣- خود پرست آبتو رستو اختيار ڪيو- آدو شيطاني گهوڙي تي هسوار ٿيو.

---

* نفسي، قلبي ۽ روحي- هي لطيفن جا نالا آهن.

(گذشته صفحه جي بقايا)

جي ديوار ٺهرائي هئي، ڇاڪاڻ جو اهي قومون اچي ملڪ ۾ بربادي آڻينديون هيون. ذوالقرنين کي "سڪندر" يا سڪندر ذوالقرنين به چيو ويندو آهي. يونان وارو سڪندر ٻيو آهي.

٢٥٤- انهن پاڻ کي کڏهن وڏو، خلق کي ننڍو نه ڄاتو هو، ڇو ته هنن ۾ حملو لڳو.
٢٥٥- جيڪي پاڻکي ڪجهه ڀائين ٿا، سي خواريءَ ۾ تباه ٿين ٿا.
٢٥٦- اهي لطيفا خوديءَ ڪاڻ جاري ٿين ٿا، خودي ڇڏ ته بي خودي حاصل ٿئي.
٢٥٧- پاس انفاس ذاڪرن جو ذڪر آهي، فڪر ڪندڙن جو اهو فڪر آهي.
٢٥٨- پاس انفاس عاشقن جو رستو آهي، پاس انفاس صادقن جو رستو آهي.
٢٥٩- انهن جو عشق پاس انفاس آهي، اهو هستي جو ڪرت پيچي ٿو.
٢٦٠- اي محترم! تون پاس انفاس ڪماءِ، ته تون پاڻ کان آزاد ٿئين.
٢٦١- عشق جو درياه انهيءَ رستي سان موج ۾ اچي ٿو، تون اعتبار ڪر اهو طريقو صحيح آهي.
٢٦٢- عاشق ڪڏهن ذڪر ۾ رهي ٿو، عاشق ڪڏهين فڪر ۾ رهي ٿو.
٢٦٣- هو ڪڏهين شهود جي مقام تي آهي، ته ڪڏهن وجود جي مقام تي آهي.
٢٦٤- جڏهن نور جو تجلو ان تي پوي ٿو، ته پوءِ ذڪر جو ضرور اٿ نٿو رهي.
٢٦٥- اي پٽ! جڏهن تجلي جي عزت حاصل ٿئي ٿي، ته پوءِ ات شهود جي ضرورت نه رهي ٿي.
٢٦٦- جڏهن الله جو تجلو اچي ٿو، ته پوءِ ذڪر هليو وڃي ٿو.
٢٦٧- جڏهن ذات پاڪ جو تجلو اچي ٿو، ته ڪائنات جو وجود ختم ٿئي ٿو.

٢٦٨- جڏهن انا الحق اِن ربک نروار ٿيو - خوديءَ بي خوديءَ جو باب اظهار ٿيو.

٢٦٩- فرعون لعين ٻنهي پاڻ کي رب سڏايو - مگر انهيءَ اهو دم خوديءَ کان کهايو.

٢٧٠- منصور انا الحق جو نعرو هنيو - مگر هو بي خودي کان بادشاه بڻيو.

٢٧١- فرعون خوديءَ کان ٿيو خوار خراب - هو نفساني غرور کان آيو منجهه عذاب.

٢٧٢- بي خوديءَ منصور کي سالار ڪيو - هنهي جهانن ۾ هن عشق اظهار ڪيو.

٢٧٢الف- منصور شاهنشاه دينهو - هنکي رب جو قرب حاصل ٿيو.

٢٧٢ ب- مان ڪهڙا آهيان - مان ڪير آهيان - مان ڪهڙ آهيان. انهيءَ حيرت ۾ آهيان ته مان ڇا آهيان.

٢٧٣- اي پٽ! جڏهن ٻار پيدا ٿئي ٿو - تـــهٔ انجي پرورش دائي ڪري ٿي.

٢٧٤- پاس انفاس جو ذڪر دائـــي سمجهه - جنهن منجهان سرمايه حاصل ٿئي ٿو.

٢٧٥- آها ٻار کي فڪر سان پالي ٿي - پوء ٻار پلجي جوان ٿئي ٿو.

٢٧٦- دائي انکي خيال سان پالي ٿي - دائي جي مدد سان هو وڏو ٿئي ٿو.

٢٧٧- پاس انفاس رهبري ڪري ٿو - هو الله جي طرف رسائي ڪري ٿو.

٢٨٨- ڪجهه وقت کان پوء جڏهن ٻار وڏو ٿئي ٿو - تــه پوء پاس انفاس پورو ٿئي ٿو.

٢٨٩- انهيءَ طرح جڏهن ٻن دمن مان هڪ دم ٿئي ٿو - پوء هيءَ جسم جان هاهو وڃي ٿو.

٢٨٠- جڏهن اهي ويا ته باقي هو هڪ بچيو - پوء انا الحق کان سواء ڪجهه نه رهيو.

٢٨١- پوءِ فقط حق رهيو ۽ حق رهيو- جڏهن حق آيو تڏهن غير ويو هليو.
٢٨٢- وحدت جو راز انسان عيان آهي- انهيءَ باب ۾ گهڻو بيان آهي.
٢٨٣- مان ڪير آهيان- مان ڪير آهيان مان ڪير آهيان. انهيءَ حيرت ۾ آهيان ته مان ڇا آهيان.
٢٨٤- چنڊ جي روشني هر هنڌ آهي- مگر انجو پاڇو درياهه ۾ پوي ٿو.
٢٨٥- سندس پاڇو هر چشمي ۾ نظر ايندو- هوبهو چنڊ ان ۾ ڏسڻ ۾ ايندو.
٢٨٦- عارف جي دل پاڻيءَ جو چشمو آهي- جنهن اندر پاڪ ذات نظر اچي ٿي.
٢٨٧- اي پٽ! علم جي دعوت ڪي ڇڏ- ڇاڪاڻ جو اهو صاف رستو نه آهي.
٢٨٨- ترڪ ڪر انهيءَ علم تسخيرات(١) کي- ڪوهه ۾ سٽ انهيءَ طامات کي.
٢٨٩- خلق جي ڪوڙ ڪان تون پاسو ڪر- پنهنجي دل يار جي زلفن ۾ ڏر.
٢٩٠- خلق سان تنهنجو ڪونهي ڪم ڪار- هيو سڀ ڪجهه اتي آهه ڪونهي اُت يار.
٢٩١- جيڪڏهن يار نه آهي ته ڪجهه نه آهي- پوءِ تون ڪافر آهين جنهن ۾ شڪ نه آهي.
٢٩٢- اي برادر! تون الله جو طالب ٿيءُ- شيخيءَ جو خيال دل مان ڪڍي ڇڏ.
٢٩٣- اي پٽ! انهيءَ شيطاني خيال کي ڇڏ- پيريءَ ۽ بزرگيءَ کي ڇڏ.

---

(١) علم تسخيرات اهو علم آهي جنهن جي پڙهڻ سان خلق جي رجوعات ٿئي ٿي.

٢٩٤- شيخيءَ ۾ پيريءَ ۾ غير آهي- انهيءَ غير کي ڪڍ ته تون هڪ ٿئين.

٢٩٥- مان ڪير آهيان- مان ڪير آهيان- مان ڪير آهيان. انهيءَ حيرت ۾ آهيان ته مان ڇا آهيان.

٢٩٦- اي پٽ! مسڪيني وٺ تون راه- ته ٻنهي جهانن ۾ ٿئين بادشاه.

٢٩٧- مسڪيني راه خدا جي راه آهي- توحيد جي راه ۾ پاڻکي قربان ڪر.

٢٩٨- مسڪيني راه وٺ ۽ مسڪين ٿيءُ- اي طالب جيڪي مان چوان ٿو سو ڪن لائي ٻڌ.

٢٩٩- جيڪڏهن تون گهرين ته مان خدا جو طالب ٿيان. ته مسڪيني رستو اختيار ڪر.

٣٠٠- مسڪيني راه توکي بادشاهي بخشيندي- ۽ توکي وحدت جي راه جي خبر پوندي.

٣٠١- مسڪيني راه عجب راه آهي- جن کي ان جي خبر آهي تن کي انجو قدر آهي.

٣٠٢- مسڪيني سان الله جو رستو هٿ ڪر- ته تون سج وانگر روشن ٿئين.

٣٠٣- محمد مصطفيٰ پاڻکي مسڪين سڏايو- اسان فقيرن کي پڻ اهو رستو ٻڌايو.

٣٠٤- محمد مصطفيٰ پاڻکي مسڪين ڪوٺايو- اها رمز تون صدق سان ٻڌ.

٣٠٥- مسڪيني راه جو اعليٰ رتبو آهي- انهيءَ مان وحدت جي راه روشن ٿئي ٿي.

٣٠٦- تون مسڪين ٿيءُ- ته الله جي طرفان وحدت جي راه توکي نصيب ٿئي.

٣٠٧- اي پٽ! تون مسڪين ٿيءُ- هڪ سمجهه- هڪ ڳالهه ٻه نه سمجهه.

٣٠٨- ٻان ڪير آهيان. ڪير آهيان. ڪير آهيان.
انهيءَ حيرت ۾ آهيان ته مان ڇا آهيان.
٣٠٩- اي برادر! جنت جو طالب نه ٿيءُ. خدا کان سواءِ ٻيا سڀ خيال دل مان ڪڍ.
٣١٠- غير خيالن کي ڪوهه ۾ قتو ڪر. انهيءَ آفت کان پاڻ کي آزاد ڪر.
٣١١- اتي نه حوران ۽ نه آهن باغ. انهيءَ ڪوڙ کان دل کي ٿين سَو داغ.
٣١٢- اتي بهشت ۽ دوزخ نه آهي. تون عاشق ٿيءُ. رند ٿيءُ. مست ٿيءُ.
٣١٣- دوزخ يار کان دوري آهي. بهشت يار جو وصال آهي.
٣١٤- دوزخ جي باهه سمجهه حجاب جي راهه. انهيءَ ڳالهه کان پنهنجي دل کي ڪر آگاهه.
٣١٥- جنهن کي هيت دوست جو ديدار نه هوندو. سو اتي به انڌو ۽ حيران هوندو. (١)
٣١٦- جنهن پنهنجي جسم کي هت نه ماريو. تنهن ڇڻ پاڻ کي باهه ۾ ساڙيو.
٣١٧- تون انهيءَ خاص خيال ۾ پالڪي اچل. يقين ڪر ۽ شڪ شبها ڇڏ.
٣١٨- هنجي عشق کان سواءِ ٻيون ڳالهيون اجايون آهن. انهيءَ راز جي خبر مستن کي آهي.
٣١٩- اهي ڪهاڻيون ڪوڙن لاءِ آهن. سچن جو انهيءَ طرف توجهه ڪونهي.
٣٢٠- عاشقن جو مقصد يار جو ديدار آهي. ۽ آهي ڏي يار جو حسن ظاهر ڏسن ٿا.

---

(١) ومن كان في هاذه اعمى فهو في الاخرة اعمى واضل سبيلا سوره بني اسر ئيل ركوع ٨. جيڪو هن دنيا ۾ انڌو هوندو. سو اتي به انڌو رهندو ۽ رستي کان ڀٽڪيل هوندو.

٣٢١- يار جو جلوه اٿين عيان نہ آهي- عاشقن کان سواء ٻيو ڪو ڏسي نہ سگهندو.

٣٢٢- عشق جي راه بد دل ماڻهن کي نصيب نہ ٿيندي- عشق وارن کي انجي خبر پوندي.

٣٢٣- تونگر دل اها آهي جا عشق سان پريل آهي- سون چانديءَ سان دل آباد نٿي ٿئي.

٣٢٤- تون پاڻکي درد سان پر اثر ڪر- صفائي سان يار جي طرف منهن ڪر.

٣٢٥- عشق توکي ڪماليت جي درجي تي پهچائيندو- قيل ۽ قال کان توکي آزاد ڪرائيندو.

٣٢٦- قيل ۽ قال سان دل سياه ٿئي ٿي- الله وٽ عشق کان سواء ٻيو ڪو رستو ڪونهي.

٣٢٧- ڪير آهيان- مان ڪير آهيان- مان ڪير آهيان- انهيءَ حيرت ۾ آهيان تہ مان ڇا آهيان.

٣٢٨- جڏهن تون دل جي حقيقت کي چڱي طرح سمجهندين- تہ پوءِ توکي دل ۽ جسم جي ماهيت جو فرق معلوم ٿيندو.

٣٢٩- هن احوال ۽ ڪيفيت جو اظهار- مون پنهنجي مرشد جي اڳيان ظاهر ڪيو.

٣٣٠- پنهنجو هي حال مان ظاهر ڪيانٿو- مرشد جي خدمت ۾ عرض رکان ٿو.

٣٣١- سمنڊ جي وچ ۾ ٻيڙي وڃي ٿي- ٻيڙي نٿي وڃي مگر هستي وڃي ٿي.

٣٣٢- ٻيڙي جي چوڌاري وڏو پاڻي آهي- جنهن جي وچ ۾ سا ٻيڙي تري ٿي.

٣٣٣- ٻيڙي ڪوهقاف وانگر نظر اچي ٿي- اها ٻيڙي ڊاڙون هڻي ٿي.

٣٣٤- اها ٻيڙي درياه ۾ اوچتو گم ٿئي ٿي- منجهس پاڻي اچي ويو ۽ ٻڏي وڃي ٿي.

٣٣٥- ٻيڙي درياه جي اندر غرق ٿي ويئي - ۽ درياه منجهان موجون اچڻ لڳيون.

٣٣٦- نگاه ۾ سارو درياه نظر آيو - اهو ھڪو درياه ٿي درياه هيو.
٣٣٧- اي برادر اها پيڙي هستي هئي- جيڪڏهن هستي ويندي نه مستي ايندي.
٣٣٨- پنهنجي هستي کي فنا ڪر- ۽ "ماؤ من" جي پاڙ پٽ.
٣٣٩- الله جي راه ۾ "ماؤ من" وڏو حجاب آهي- اهو ٻرد و هتاء سڌي وات وٺ.
٣٤٠ عشق ايندو ته حجاب هليو ويندو -انهيءَ حجاب کي عشق پيجي ڇڏيندو.
٣٤١- عشق منهنجي اندر ۾ جوش پيدا ڪيو- جنهن هي راز دل سان ڪولي ٻاهر ڪڍيو.
٣٤٢- عشق منهنجي لاءِ هيءَ ڪولي راه - منهنجو اصل مقصد به هيو عشق شهنشاه .
٣٤٣- هي منهنجو سخن جي دل جي در سان ٻڌين. ته تون خوديءَ کان آزاد ٿئين.
٣٤٤- عشق مونکي خوديءَ کان بيزار ڪيو- منهنجو روح ديدار جي لائق ٿيو.
٣٤٥- عشق غير خيال کي ٽڙي ڪڍي ٿو- جانور شينهن کي ڪيئن ڏسي سگهندو؟
٣٤٦- عشق شينهن آهي جو اوچتو حمله ڪري ٿو- سڀ غير خيال کي اندران ٽڙي ڪڍي ٿو.
٣٤٧ انهيءَ جهنگ ۾ جانور ڪيئن رهندو - جتي شينهن جو اندر واسو هوندو؟
٣٤٨- هي منهنجو سخن حال جو آهي- ۽ نه قيل قال جو آهي.
٣٤٩- جنهن دل اندر عشق خيمه کوڙيو- هن کان هستي هلي ويندي ۽ هنکان ٻاهڻ وسري ويندو.
٣٥٠- عشق ٻڍي کي جوان ڪري ٿو - ۽ ضعيف کي طاقتور بنائي ٿو.
٣٥١- عشق هستي کان آزادي ڏئي ٿو- گدا کي شهنشاه بنائي ٿو.
٣٥٢- مان توکي ٻڌايان ٿو ته جيڪي آهي سو عشق آهي- عشق سرتاج آهي ٻيو سڀ فسق آهي.

٣٥٣- اي پٽ هيءَ منهنجو شعر نه آهي- هي الله جو ذڪر قرآن جون آيتون ۽ رسول جون حديثون آهن.

٣٥٤- ڪير آهيان - مان ڪير آهيان- مان ڪهڙ آهيان- انهيءَ حيرت ۾ حيران آهيان ته مان ڪير آهيان.

٣٥٥- جيڪڏهن انهيءَ رستي ۾ تنهنجو سر وڃي ته خوش ٿيءُ- تنهنجي هستي وڃي ته آزاد ٿيءُ.

٣٥٦- وحدت جي سر جي ڳالهه سچي سڄاڻ- سچ چؤ سچ ڳولهه سچ تي هل.

٣٥٧- راز رموز جي ڳالهه مونکي سمجهائي اٿن- عالمن ڪي ان راز کان پري رکيو اٿن.

٣٥٨- جيڪڏهن اعتبار ڪرين ته اها سنئين راهه آهي- هيءَ حقيقت جان ۽ دل تي رک.

٣٥٩- پاڪ ذات جو قسم آهي ته هيءَ سنئين راهه آهي- اها راهه اختيار ڪر ۽ الله جي ويجهو ٿيءُ.

٣٦٠- هن راهه کانسواءِ ٻيون راهون غلط آهن - هيءَ راهه محمد مصطفيٰ کان صاف صاف آهي.

٣٦١- عشق ملامت کان مشهور آهي - جنهن کان پوءِ شان ۽ اقبال وڌي ٿو.

٣٦٢- اي پٽ عشق ڪجهه رهي نه سگنهدو - هو ميدان ۾ تنبو لڳائيندو.

٣٦٣- ڪليل ميدان ۾ تنبو ڪجهه ڪٿي رهند و؟- اهو جهانن اڳيان نيٺ نروار ٿيندو.

٣٦٤- عشق هن گهر جو سينگار آهي- جنهنڪي عشق نه آهي سو بيڪار آهي.

٣٦٥- هن عشق جي گهر جي زينت ملامت آهي- جيڪڏهن ملامت ڪٿندين ته عشق جي راز کان واقف ٿيندين.

٣٦٦- ملامت کان منهن مٿو نه موڙ - جو انهيءَ ملامت جي ڪري تون ڪامياب ٿيندين.

۳٦٧- عشق ۽ ملامت ٻئي هڪ آهن- آهي گڏ رهندا انهيءَ ڪو شڪ ڪونهي
۳٦٨- جتي ملامت نہ آهي اتي عشق نہ آهي- اهو يقين سمجهہ انهيءَ شڪ نہ آهي.
۳٦٩- عاشقن نيڪ نامي ترڪ ڪئي- جنهن ڪري ٻنهي جهانن ۾ هنن گوء کٽئين.
۳٧۰- ٻئي جهان هن جي اکيان ڪجهہ نہ آهن- ڇو انهي ۾ ڪنهنکي شڪ آهي؟
۳٧۱ هيءُ جهان هنن جي اکيان هڪ دم جي برابر آهي- هيءَ دنيا غم جي هڪ ساعت برابر آهي.
۳٧۲- هو هنکي فاني سمجهن ٿا- جنهن ڪري بقا ڏانهن منهن ڪن ٿا.
۳٧۳- زمين ۽ آسمان ۾ خدا جو نور آهي- تون اکہ کول ۽ خلقت ۾ ڪهول.
۳٧۴- جيئن تہ آها ذات پاڪ انسان ۾ ظاهر ٿي هئي- تنهن ڪري حضور پاڪ جن انجو مظهر ٿي آيا.
۳٧۵- جنهن هنکي سڃاتو تنهن حق کي لڌو- جنهن هنکي سڃاتو تنهن کي ٿي خدا مليو.
۳٧٦- محمد مصطفيٰ ”من راني“ (۱) فرمايو- اها خبر انکي پوندي جنهن پاڻ وڃايو.
۳٧٧- عرش تي احد آهي ۽ زمين تي احمد- زمين تي آهوئي نالو آهي محمد.
۳٧٨- احد ۽ احمد ٻئي هڪ آهن- حق ٻيو نہ آهي ساڳيو محمد آهي.
۳٧٩- محمد مصطفيٰ ٻنهي جهانن جو سردار آهي- سموري موجودات سان هڪ جو تعلق آهي.
۳٨۰- محمد مصطفيٰ کانسواءِ راهہ نہ ملندي آهي- جنهنکي هنجي محبہ نہ آهي تنهنکي خبر نہ پوندي.

---

(۱) ”من راني فقد راه الحق“ (حديث) معنيٰ: جنهن مونکي ڏٺو تنهن ڄڻ خدا کي ڏٺو.

٣٨١- هو پنهي جهانن ۾ نامدار آهي- هو شاهه اعظم ۽ شهسوار آهي.

٣٨٢- احد اڇي احمد ۾ واسو ڪيو- جنهن ڪري هيءُ هو جهان پيدا ٿيو. (١)

٣٨٣- مان ڇا بڌايان انجو ڪو شماز ڪونهي. هن راهه جي ڪنهن کي خبر ڪانهي.

٣٨٤- اي محترم! جيستائين تون خوديءَ ۾ آهين ته توکي هن بحر بي پايان جي ڪٿي خبر پوندي.

٣٨٥- عدم ۾ بحر قدم ظاهر آهي- ۽ عدم ۾ تون هن جو حسن بس.

٣٨٦- مان شوريده حال ۾ هت آيو آهيان. بي سب قيل قال کان آزاد ٿيو آهيان.

٣٨٧- مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان- انهيءَ حيرت ۾ آهيان ته مان ڇا آهيان.

٣٨٨- اي پاڪ باز تون به نه سمجهه، سڌي واٽ وٺ- منهنجي هن گفتار منجهان واقف ٿيءُ.

٣٨٩- اي الله جا طالب تون به نه سمجهه- ته توکي پنهي جهانن ۾ وصال نصيب ٿئي.

٣٩٠- نبوت هن جهان ۾ هڪ کان آئي- ۽ ولايت به هڪ کان آئي.

٣٩١- هڪ کان نبوت جو علم آيو- ۽ هڪ کان اوليائن جو علم آيو.

٣٩٢- اهو سمورو تفصيل هڪ آهي- سيائڻ ماڻهن کي آن ۾ ڪو شڪ نه آهي.

٣٩٣- مان نه ٿو چوان مگر يار چوي ٿو ته چؤ- اي طالب تون هڪ بول هڪ ڳول.

---

(١) "انا من نورالله و خلق كلهم من نوري" (حديث)

معني: مان الله جي نور مان پيدا ٿيل آهيان ۽ منهنجي نور منجهان ساري مخلوق پيدا ٿيل آهي.

۳۹۴- هن عالم ۾ جي اسرار ظاهر ڪيان ٿو. آهي مان هنجي حڪم ساز ڪيان ٿو.

۳۹۵- اي عزيز هي گفتگو مونکان نہ آهي- هيءُ آواز انهيءَ ذات کان آهي.

۳۹۶- مان ڪٿي آهيان، مان ڪٿي آهيان- ظاهر باطن خدا جي ذات آهي.

۳۹۷- ڪڏهن هو بادشاهہ جو لباس ڍڪي ٿو. ڪڏهن پارسا جي ويس ۾ اچي ٿو.

۳۹۸- ڪڏهن گودڙي اٿس ڪڏهن پٽ اٿس- ڪڏهن گوڏ ۾ آهي ڪڏهن خاموش آهي.

۳۹۹- ڪڏهن آدم ڪڏهن حوا آهي- ڪڏهن سليمان ڪڏهن بلقيس آهي.

۴۰۰- ڪڏهن ڪلي ٿو ڪڏهن روئي ٿو- ڪڏهن عمران آهي تہ ڪڏهن موسيٰ آهي.

۴۰۱- ڪڏهن نبي ڪڏهن صديق عمر عثمان علي- ڪڏهن بيبي فاطمہ حسنين ۽ شاهہ جيلان آهي.

۴۰۲- ڪڏهن عبيدالله جيلاني رمز وارو- ڪڏهن محمد حافظ ۽ عبدالحق درازن وارو.

۴۰۳- هيءُ سڀ هنجي ذات جي صفات آهي- ساري ڪائنات ۾ هڪ جي موجودات آهي.

۴۰۴- هو هڪ آهي ۽ هڪ آهي- تون هن کي هڪ سمجهہ والسلام.

۴۰۵- ٻہ نہ ڏس ٻہ نہ چؤ ۽ ٻہ نہ سمجهہ- ظاهر و باطن هو هڪ سمجهہ.

۴۰۶- ٻہ نہ سمجهہ، ٻہ نہ چؤ ۽ ٻہ نہ ڏس- تہ توکي رب العالمين جو قرب نصيب ٿئي.

۴۰۷- پاڻيءَ ۽ ڦوٽي ۾ ڪو فرق نہ آهي- هيءَ حقيقت سمجهہ. والله اعلم بالصواب.

۴۰۸- مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان- انهيءَ حيرت ۾ حيران آهيان- تہ مان ڇا آهيان.

٤٠٩- اي دل تون هيئاهين مٿاهين کيئ ڇڏ- تہ يار جي عشق ۾ مست ٿي وڃين.

٤١٠- اي دل تون ٻنهي جهانن کي ڇڏ- تہ تون جهان ۾ عين ٿئين.

٤١١- هڪڙو شخص منهنجي مرشد- پير عبدالحق جي حضور ۾ حاضر ٿيو.

٤١٢- هن با ادب ٿيءُ عرض ڪيو- علم اليقين ڇا کي چون ٿا.

٤١٣- جواب ۾ پاڻ فرمايائون- هي تو سٺو سوال ڪيو آهي.

٤١٤- اول تہ علم اليقين اهو آهي- جيئن باهہ جو دونهون تو کي نظر اچي ٿو.

٤١٥ اي طالب تون دونهين کي سڃاڻ- اهو دونهون باہ مان نڪري هوا ۾ اڏامي ٿو.

٤١٦- اهو علم اليقين آهي- هاڻي تون عين اليقين بابت ٻڌ.

٤١٧- طالب جڏهن باہ جي طرف وڃي ٿو- اهو باہ کي هڪ دفعو ڏسي ٿو.

٤١٩- تون وڃي پاڻ کي باہ ۾ اڇل- تہ تون باہ ۾ باہ ٿي وڃين.

٤٢٠- اهو حق اليقين آهي- تہ تون فنا ٿي بقا کي رسين.

٤٢١- جان جسم ويو باقي هڪ ذات بچي- اونداهي وئي تجلي ظاهر ٿي.

٤٢٢- اي برادر جڏهن تون پاڻ کي گم ڪندين- تہ پوءِ بي خوديءَ کان انا الحق جو نعرو هڻندين.

٤٢- انا الحق جو نعرو حق کان سمجهہ- اهو خود حق آهي تون پڪ سان سمجهہ.

٤٢٢- انهيءَ راهہ ۾ جيڪڏهن صاحب دل ٿئين- تہ پوءِ لاشڪ واصل حق ٿئين.

٤٢- عشق هر قسم جا تماشا ڏيکاري ٿو- ۽ نياري منزل تي رسائي ٿو.

٤٢- عشق جڏهن تنهنجي جان ۾ گهرندو- تہ هو تنهنجي جان تن ڳاري ڇڏيندو.

٤١- جان دل وئي تہ جانان مليو- دوئي کان لنگهي ڪامياب ٿيو.

٤١- اي پٽ جهان ۾ غير حق ڪجهہ نہ سمجهہ- صاحب نظر ٿيءَ ۽ هيءُ اسرار سمجهہ.

۴۲۹- ٻنهي جهانن ۾ غير ڪوئي شخص نه آهي. اهو توحيد جي راه جو فرمودو آهي.

۴۳۰- هڪ دائي منجهان ممؤ دائا پيدا ٿيا. تنهن کان پوء تورا ۽ ماپا بڻيا.

۴۳۱- خدا پنهنجي خدائي ۾ سمائجي ويو. بادشاهه گدائي ۾ سمائجي ويو.

۴۳۲- دريا ۾ اندر ڪجهه موج پيدا ٿي. جنهن ڪري پاڻي ڦوڻن جي صورت ۾ تبديل ٿي ويو.

۴۳۳- قطره جو نالو درياهه کان جدا ٿيو. جڏهن گڏ ٿيو ته ساڳي درياهه ٿيو.

۴۳۴- درياهه ۽ نهر ساڳي پاڻي آهي. هر ذرو آفتاب ٿي وڃي ٿو.

۴۳۵- منهنجي دل ۾ موج پيدا ٿي. جنهن ڪري هي راز نامه لکيم.

۴۳۶- مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان. انهي ۾ حيرت ۾ حيران آهيان ته مان ڇا آهيان.

۴۳۷- مان نٿو چوان چوندڙ ٻيو آهي. مان ڳولهيندڙ نه آهيان ڳولهيندڙ ٻيو آهي.

۴۳۸- مان نه مسلمان آهيان نه ڪافر. نه جادوگر آهيان نه ساحر.

۴۳۹- مان نه زنديق آهيان ۽ نه ملحد. مان حد لاحد کان لنگهي ويس.

۴۴۰- مان نه بزرگ نه شيخ نه پير آهيان. مگر فقير آهيان.

۴۴۱- مان نه گدا نه زاهد نه پارسا آهيان. نه مقتدي نه پيشوا آهيان.

۴۴۲- مان نه قاضي آهيان ۽ نه ملا. ۽ نه مفتي، تون مونکان منهن موڙ.

۴۴۳- مان نه چاڪر آهيان ۽ نه خواجه ۽ نه غلام. مان يقين سان سڀني کي سلام ڪري ڇڏيو.

۴۴۴- مان دين اسلام کان منهن موڙيو. جنهن ڪري حق جي رازن رمزن کي ويجهو ٿيس.

۴۴۵- اسان طلسماتي دنيا ۾ اچلايا ويا آهيون. ۽ عشق جي ميدان ۾ بيٺا آهيون.

۴۴۶- سراسر ان جو هي سخن ٻڌ. "ما و من" ۽ جان تن کي ڇڏي ڇڏ.

۴۴۷- مون منجهه درياه موجزن ٿيو. جنهن ۾ "ما و من" ۽ جان تن غرق ٿي ويو.

۴۴۸- مان سيني دروازن کان منهن مٽيو. جنهن ڪري يار کي پنهنجي شهر ۾ پاتو.

۴۴۹- ڪڏهن سوليءَ تي انا الحق جو نعرو ٿو هڻان. ڪڏهن دنيا ۾ غوغا ٿو ڪريان.

۴۵۰- مون ۾ بيڪران موج پيدا ٿي. جنهن ڪري مان هي راز ظاهر ڪريان ٿو.

۵۵۱- تون شاهه حيدر ٿي خيبر جو قلعو هٽ ڪر. الله جي راهه ۾ دل و جان سان عاشق ٿيءُ.

۵۵۲- هن قلعي کي خيبر جي قلعي وانگر پٽ. ته تون جهان ۾ برتر ٿئين.

۵۵۳- توحيد وارو علم دل سان هنداءِ. روزگار وارو علم وڪڻي ڇڏ.

۵۵۴- مان منصوري علم ڪلهي تي کنيو آهي. ۽ بيرق سان هي جهنڊو کنيو آهي.

۴۵۵- مان هنجي اسرارن جو علم بيان ڪيان ٿو. ته هر ڪنهن کي عام خبر پوي.

۴۵۶- مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان. انهيءَ حيرت ۾ آهيان ته مان ڇا آهيان.

۴۵۷- مان توحيد جي نشي ۾ مخمور آهيان. ۽ مان مشهور ملحد آهيان.

۴۵۸- شراب پيءُ، شراب پيءُ، شراب پيءُ. تسبي ۽ مصلي کان دور ٿيءُ.

۴۵۹- شيخي ۽ پيري کان ڪنارو ڪر. اميريءَ ۽ وزيريءَ کان ڪنارو ڪر.

۴۶۰- ماءُ پيءُ زال ۽ ٻار. اهو آهي طلسماتي چار.

۴۶۱- منهنجي حال جي ڪنهن کي خبر نه هئي. مگر آخر هي حال ظاهر ظاهر ٿي پيو.

٤٦٢- تون ورد وظائف ڇڏ- هنجي عشق کان سواء ٻي سڀ جادوگري آهي

٤٦٣- تسبيح ۽ مصلو گروي رک- خرقه سالوسي وڃي دڪان تي رک

٤٦٤- گودڙي ڇتن واري ڇڏ ساڙي- جو ايهو ما و من وارو مڪر آهي

٤٦٥- جيڪو نفان پڙهڻ ۾ شاغل ٿيو- سو ڇڻ الله جي طلب کان
ڪاهل ٿيو.

٤٦٦- تون مخدومي ڇڏي ٿيءُ خادم- اي پٽ اهو فرعوني آهي دم.

٤٦٧- جيڪو مخدوم ٿيو سو محروم ٿيو- جيڪو محروم ٿيو سو
مخدوم ٿيو.

٤٦٨- راه رندي مخدومي ۾ نہ آهي- مخدومي وارو آفتن کان خالي نہ آهي

٤٦٩- ٻهريان اهو سمجهہ تہ مان ڇا آهيان- * مون کي ملائڪن ڇو
سجدو ڪيو؟

٤٧٠- ٻوءِ هتي مان غلاميءَ ۾ آيم- ۽ عبد جو نالو سڏايم.

٤٧١- انهيءَ خواجگي ۾ مان ٿيڙم غلام- انهي حيرت ۾ آهيان ڇوان والس

٤٧١- الف :- مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان- انهي
حيرت ۾ حيران آهيان تہ مان ڇا آهيان.

٤٧٢- سج چند ٻنهنجي اکين جو نور سمجهہ- اي طالب هيءُ منهن
سخن سچو سمجهہ.

٤٧٣- ساوا گل ٻن ۽ شاخون درخت- تنهنجي نور مان پيدا ٿيل آهن، ا
نيڪ بخت.

٤٧٤- اکن جو نور مٿي آسمان تائين وڃي ٿو- مگر اندو اهو ڏسي
سگهي ٿو.

٤٧٥- هن جو راز رموز تنهنجي اکين آڏو آهي ظاهر ظهور- اي جو
تون انهن رازن کي پروڙ.

٤٧٦- منهنجي مست نگاهن جي سامهون نہ اچ- منهنجون نگاهون تير آ
تون سامهون نہ اچ.

---

* و نفخت فيهِ مِن روحهِ (قرآن) مان پنهنجو روح آدم ۾ و

٤٧٧- اي زاهد تون منهنجي مست نگاهن کان پاسو ڪر. منهنجي اکيان نه ويهه، جلد اٿي وڃ.

٤٧٨- هيءَ نگاهون سمجهه ته قاتل آهن - جنهنکي وصال نصيب ٿيندو تنهن کي درد نصيب ٿيندو.

٤٧٩ منهنجي مست نگاهن کان پرهيز ڪر. تون ڪيترو ويهندين، وڃ پاسو ڪر.

٤٨٠- هي منهنجي نگاه معمولي نه آهي - سر ڏي ۽ عشق جو گنج حاصل ڪر.

٤٨١- شير جي اکين کي ڏسڻ ڏکيو آهي - اهي ڏسي سگهندا جي حق سان واصل هوندا.

٤٨٢- اي پٽ سمجهه ته اکيون ديدار آهي. جي هر ڪنهن کي قتل ڪن ٿيون.

٤٨٣ منهنجون اکيون ذوالفقار جي مثال آهن. جي حيدر ڪرار جي هٿ ۾ آهي. سبحان الله.

٤٨٤ منهنجون اکيون عشق آهي انجو تاب ڪوئي سهي نه سگهندو. اهي فقط ڏسي سگهندا جن پاڻ وساريو هوندو.

٤٨٥ منهنجي نگاه بي صورت ۽ پرحذر آهي. اها ذات پاڪ آهي ۽ عالي قدر آهي (سبحان الله)

٤٨٦- مان ڪبر آهيان، مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان. انهيءَ حيرت ۾ حيران آهيان ته مان ڇا آهيان.

٤٨٧- ماءُ جي پيرن مان جڏهن تنهنجو جنم ٿيو- ته دائي توکي گود ۾ کنيو.

٤٨٨- ڪجهه وقت دائي تنهنجي پرورش ڪئي- پوءِ تون وڃي هن تي عاشق ٿئين.

٤٨٩- تون دائي کي ڇڏي حقيقي ماءُ سڃاڻ. تون پيو لباس ڏسي پلجي وئين.

٤٩٠- تنهنجو پيدا ڪندڙ پيو آهي. تون انڌانهن وڃ اها تنهنجي ماءُ آهي

٤٩١- اي پٽ هيءَ جسم دائي آهي- انهيءَ خيال کي دل ۾ جان مان ڪم ڪر.

٤٩٢- مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان- انهيءَ حيرت ۾ حيران آهيان مان چا آهيان.

٤٩٣ پهريائين تنهنجي منزل پيءَ جي پٺ ۾ ٿي- ڪجهه وقت تون اتي رهين.

٤٩٤- پوءِ تون ماءُ جي پيٽ ۾ آئين- اي سالڪ تون اتي ڏهه مهينا رهين.

٤٩٥- پوءِ اچي هن عالم ۾ ظاهر ٿئين- جو تون اصل هئين سو پلجي وئين.

٤٩٦- تون انهن تنهي منزلن کي ترڪ ڪر- تون پاڻکي آواره گردي ۾ مبتلا نه ڪر.

٤٩٧- اي پٽ تون انهيءَ ڳالهه کان اڳ ڪاٿي هئين؟- اهو تو بلڪل وساري ڇڏيو آهي.

٤٩٨- اي جوان تون اصل ڪاٿي هئين؟- اي پاڪ باز پنهنجو اصل وطن ياد ڪر.

٤٩٩- تون پاڻکي هوشيار ڪر- تون پاڻهون چو ٿيو آهين تون بادشاه ٿيءُ.

٥٠٠- تو ات ٿوري دير سان اقرار ڪيو- جڏهن پختو ٿيندين ته توکي راز جي خبر پوندي.

٥٠١- هن عالم ۾ وري تون اچ- ته تنهنجو اناالحق جو نعرو ظاهر ٿئي.

٥٠٢- مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان- انهيءَ حيرت ۾ حيران آهيان ته مان چا آهيان.

٥٠٣- ٿو ر و پاڻي جڏهن وهي ٿو- ته هو درياه وانگر موج ڏيکاري ٿو.

٥٠٤- هو دم ڏو هٽي ته مان درياه آهيان- ۽ دنيا ۾ غوغا ڪري ٿو.

٥٠٥- جيڪڏهن انهيءَ پاڻيءَ جو رستو جاري رهيو- ته آخر هو درياه ٿي پيو.

٥٠٦- انهيءَ پاڻيءَ جو رستو ڪليل رهندو- ته درياه ٿي پوندو.

٥٠٧- اهي لهرون جيڪڏهن هڪ جاءِ تي لڳنديون- ته ٻيڙيءَ جو تختو پڄي پوندو.

۵۰۸- مان درياه جي ڇولين جي وچ ۾ آيو آهيان. ۽ عجب جاءِ تي اچي پيو آهيان.

۵۰۹- مان هن عالم ۾ سرداري ڏو ڪيان. گدائي منجهان بادشاهي ڏو ڪيان.

۵۱۰- اندر ٻاهر اها هڪ ذات آهي. جنهن مون کان انا الحق جو سبق سيکاريو.

۵۱۱- هينئر مان حقيقت جي بي پايان سمنڊ تائين پهچي ويو آهيان. ۽ "لا" کان لنگهي "الا" تائين پهچي ويو آهيان.

۵۱۲- اي ياءُ تون پاڻکي درياه سمجهه. ته تو منجهان اهي لهرون جاري ٿينديون.

۵۱۳- لهرون درياه جون خود درياه آهن. تحت الثرا کان ثريا تائين حقيقت هڪ آهي.

۵۱۴- مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان. انهيءَ حيرت ۾ حيران آهيان ته مان ڇا آهيان.

۵۱۵- هي موجون موجودات آهي. ۽ موجودات ذات آهي.

۵۱۶- اي پٽ تون پاڻکي هن گرد کان صاف ڪر. تون اڳ ڇا هئين سو انصاف ڪر.

۵۱۷- تون رسمن جي قانون کان پاڻکي آزاد ڪر. اي نيڪ بخت تون پاڻکي نام نشان کان آزاد ڪر.

۵۱۸- تون انهيءَ کان مٿي ٿيءُ. انهن رسمن کي درياه ۾ غرق ڪر.

۵۱۹- اگرچه سؤ چشمان پاڻي جا هجن. ته به چنڊ پنهنجي اصلي جاءِ تي آهي.

۵۲۰- چنڊ قائم آهي ۽ چشمه بي بقا آهي. چنڊ جي روشني قائم آهي.

۵۲۱- مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان. انهيءَ حيرت ۾ حيران آهيان ته مان ڇا آهيان.

۵۲۲- خلق جي رسم رسومات کان پاسو ڪر. اهي سمورديون رسمون ترڪ ڪر.

٥٢٣- خاص توڙي عام جون رسمون ترڪ ڪر- پاڻ وڪڻ ۽ عشق خريد ڪر.

٥٢٤- اهي رسمون ڪم آهي شيطاني- پاڻ سڃاڻڻ ڪم آه رحماني

٥٢٥- انهن دجالي رسمن کان دور ٿيءُ - عشق جي طريقي ۾ مشهور ٿيءُ.

٥٢٦- انهي دجالي ڪم کان ٿيءُ دور تون - عاشقي ۾ ٿيءُ ادا مشهور تون.

٥٢٧- اهو ڪافرن وارو ڪم جي ٿو ڪرين - ڇو ته آذر جي بت جي پوڄا ٿو ڪرين.

٥٢٨- مان اسلام جي حد آهي پهچي ته اسلام کان يڪا يڪ وڃي پهچي.

٥٢٩- مان مسلماني کان هلي ويس - ملت ۽ مذهب کان آزاد ٿيس.

٥٣٠- مان مذهب ۽ ملت نه ڄاڻان - انهيءَ ڪم کي اصل نه سڃاڻان.

٥٣١- رسمن ۾ بت پرستي آهي سمايل - ساڪ تي اها حقيقت آهي پڌايل.

٥٣٢- رسمن جي پليدي کان پاڪ ٿيءُ - عاشق ٿيءُ ۽ صاحب لولاڪ ٿيءُ

٥٣٣- اهي رسمون زنجير ۽ ڪپٽ آهن - جو انهي ۾ اڙندو سو ڦاسندو.

٥٣٤- اي پٽ انهيءَ دام کي ڇني ڇڏ - انهيءَ کان هٿ ڌوئي ڇڏ.

٥٣٥- انهيءَ عالم کان جڏهن ٻاهر نڪرندين - ته سارو راز تو کي معلوم ٿيندو.

٥٣٦- هن دام سيني کي قابو ڪيو- آفرين انهيءَ کي آهي جيڪو ان کان آزاد ٿيو.

٥٣٧- مرد اهو آهي جنهن هن دام کي ڇنو - جو ٻنهي جهانن کان آزاد ٿيو.

٥٣٨- مان هنجي عشق جو راز ظاهر ڪيانٿو - تون دنيا جي ڪم کي ڇڏي ڏي.

٥٣٩- ظاهري نالي ۽ رسمات کان پاسو ڪر- جيڪڏهن مونکان پڇين ته اهو ڪفر آهي.

٥٤٠- مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان- انهيءَ حيرت ۾ حيران آهيان ته مان ڇا آهيان.

٥٤١- هن جو نالو ٻين نالن ۾ ڪم ٿيو - نام ويو هو خود ظاهر ٿيو.
٥٤٢- تون نالن ۾ ڇو ٿو اڙجين - نالن ڪي ڇڏ ۽ ذات ۾ ڌيان ڌر.
٥٤٣- نالن ۾ اختلاف ٿئي ٿو - جڏهن تون انجي معنيٰ سمجهندين ته صاف ٿيندا ڏين.
٥٤٤- فلاڻي پٽ فلاڻي ڪي ڇڏي ڏي - اهو تون آهين، اهو تون آهين ٻيو ناهي.
٥٤٥- درياه ۾ لهر لڪل آهي - لهرن منجهان درياه ٻاهر نڪري ٿو.
٥٤٦- لهرون وڃن ٿيون نه خود درياه ٿئي ٿو - اهو سڀ مان آهيان غير ويو هليو.
٥٤٧- مان ڪير آهيان، مان ڪره آهيان، مان ڪير آهيان- انهي ۽ حيرت ۾ آهيان ته مان ڇا آهيان.
٥٤٨- منهنجي ڏاڏي جو نالو صاحبڏنه مشهور آهي - ۽ سلسله ۾ هنجو نالو محمد حافظ ڏيڪاريل آهي.
٥٤٩- هڪ ڏينهن شهر ڪان ٻاهر ٿي ويو - ۽ هو ڪنهن ٻي رنگ ۾ هيو.
٥٥٠- ڪوٽڙي ۽ ڏيون * جي وچ ۾ - هڪ ديواني عورت هن سان ملي.
٥٥١- بي بي بصري هن جو نالو هيو - هنجي وار جي ۾ ڪنهنکي خبر نه هئي.
٥٥٢- اوچتو اها عورت خواجه وٽ آئي - ۽ هن سان ڳالهائيندي عورت آه پري.
٥٥٣- اي مرد، خدا مونکان هي ۽ حال سڻ - خدا تنهنجي ڪم ۾ لڳل آهي ۽ تون ڪاڏي وڃين ٿو.
٥٥٤- هن سنڌي زبان ۾ بيت چيو - جو اوهانجي اڳيان ظاهر ڪجي ٿو.
٥٥٥- ڇري ڪري بصري ڪري ٿا نانهن؛
وڃي پرائي وهانئن؛ تنهنجو هينئڙو تان هين ٿيو.

---

*ڪوٽڙي ۽ ڏيون جاڳوٺ تعلقه ڪندرياري ۾ آهن.

۵۵۶- جيان گهڻي جڳ ۾، پر جم نہ جٺن ڏي؛
باب پڙهج بي؛ هج آلودو الف سان.

۵۵۷- ور سان وڃهيون ڪاڻ؛ خَرَ سان ڪليو سمهين،
آڌل هيءَ اهڃاڻ، جو ڪڻ ڇڏي لہ ابر ين.

۵۵۸- هيءَ ٻـڌي خواجہ بيخود ٿي ويـو - پوءِ ٿي موٽي هـو حق جـو عاشق ٿيو.

۵۵۹- دستار مٿي تان لاٿائين - محبت جي مٺي خانہ منجهان سرڪي چڪيائين.

۵۶۰- جهنگل ۾ اچي تنهائي اختيار ڪيائين - محبت ڪان ٻي سڀ ڳالهہ ڪان منهن مٽيائين.

۵۶۱- هن چاليهہ چلا (۱) انهيءَ غار ۾ گذاريا - تنهن بعد شاه عبدالله (۲) جن اتي وارد ٿيا.

۵۶۲- خواجہ هن جو دست بيعت ٿيو- جنهن مڪان لامڪان جو ڪشف هنتي عطا ڪيو.

۵۶۳- الله جي وحدت جو راز هنتي ڪوليائين- هن جي دل الله جي حسن ڏانهن رجوع ڪيائين.

۵۶۴- اي پٽ اهـو وڏي مردانگي جـو ڪم هيو - جو هن ڪيو ۽ ٻيو ڪو ڪري نٿي سگهيو.

۵۶۵- اهو عبدالله اسانجو سردار آهي- اهو اسانجو هر قدم تي مددگار آهي.

۵۶۶- اهو پيرن ڪان مٿي ڏاڻين نور هيو- حضرت عيسيٰ وانگر مئا جيئرا ڪري ٿي سگهيو.

۵۶۷- خضر الهيءَ درگاه جو فيض حاصل ڪندڙ آهي - ٻيا سڀ سپاهي هيا ۽ هيءَ شاه هو.

---

(۱) چاليهہ چلا معنيٰ چار سال پنج مهينا ۽ ڏهہ ڏينهن.
(۲) شاه عبيدالله جيلاني - حضرت محبوب سبحاني جو پوٽو هيو.

٥٦٨- سؤ دارا ۽ خاقان هن جا نوڪر هيا. ڪيقباد، جمشيد ۽ خسرو هن جا چاڪر هيا.

٥٦٩- سڪندر هن جي در جو دربان هيو. هن جي سر تي شاهنشاهي چٽ رکيل هو.

٥٧٠- جنيد ۽ شبلي هنجي گهوڙي جي واڳ جهلو هيا. بايزيد ۽ ذوالنون هن جا وزير هيا.

٥٧١- هرهڪ ملائڪ سندس تعريف تي ڪئي - هر هڪ غوث ۽ قطب سندس توصيف تي ڪئي.

٥٧٢- هو حضرت محمد مصطفيٰ جي اولاد هو - هن جو ڏاڏو زماني قطب مرتضيٰ علي رضه هو.

٥٧٣- شاه عبيدالله سمورو نور آهي - خواجه محمد حافظ منهنجو راه نما آهي.

٥٧٤- شاه عبيدالله دين جي بتي آهي - خواجه محمد حافظ الله جو دوست آهي.

٥٧٥- شاه عبيدالله وڏي شان وارو آهي. خواجه محمد حافظ راز نياز جو مالڪ آهي.

٥٧٦- پير عبدالحق سخا جو درياه آهي. جنهن سڀ ڪنهن تي گنج جو دروازو کوليو.

٥٧٧- پير عبدالحق منهنجو مرشد آهي. ولايت منجهه هن جو وڏو رتبو آهي.

٥٧٨- هن جي تعريف مان ڪري نه سگهندس. جيڪي هيو سو ظاهر ڪري ٻڌايم هيئنر اسلام.

٥٧٩- ابهي سڀ نالا انهيءَ هڪ جا آهن. هڪ هو، هڪ هو انهن نه ڪو شڪ هو.

٥٨٠- هڪ الف منجهان سؤ نالا ٿا نهن. هڪ الف منجهان سؤ شيون نهن ٿيون.

٥٨١- الف کي ھٿ ڪر، ب- ت نہ پڑھہ- ب ت ۽ت آهي ايها معنيٰ سمجھہ.
٥٨٢- الف منجهان سؤ باب پيدا ٿيا- هڪدفعو تون آداب کي ڇڏيڏي.
٥٨٣- جڏهن وحدت آئي تہ آداب جو سر پکو- هن جي تاب کان ادب هاهو ويو.
٥٨٤- جڏهن وحدت آئي تہ ادب جو پکي اڏامي ويو- هن جوش ۾ اچي پنهنجا ڪپڙا ڦاڙي ڇڏيا.
٥٨٥- ادب جي وچن کانپوءِ وحدت ايندي- ۽ فعال لما يريد(١) سان رابطو ٿي ويو.
٥٨٦- ادب ٻائي آهي وحدت موتي آهي- بي بها موتي وٽ مرد ٿيءُ.
٥٨٧- الله جي اسم کانسواءِ پيو سڀ بي حاصل آهي- ورد وظائف ۾ ڪاهلي آهي.
٥٨٨- ورد ڇڏ الله جو اسم وٺ- پيو ڪجھہ نہ گهول صد بار الله جو اسم پيو پڑھہ.
٥٨٩- اي پٽ ورد وظائف ڇڏ-تو ٻاڪي بي خبر ڇو ڪيو آهي.
٥٩٠- هيءَ سٽر سمجھہ ۽ ٿيءُ با خبر - وظيفن تي نگاه بہ نہ ڌر.
٥٩١- تون پنهنجو سمورو ڌيان انهي فڪرات ڏانهن ڌر- ٻي سڀ لذت ترڪ ڪر.
٥٩٢- اي دوست سدائي فڪر ۾ هج- تہ وحدت جي راز کان آگاه ٿئين.
٥٩٣- تون نہ آهين تون نہ آهين- سڀ ڪجھہ هو آهي تون دوئي دور ڪر.
٥٩٤- "قل هو الله احد"(٢) کي يقين سان سمجھہ- الله الصمد جي معنيٰ سمجھہ.

---

(١) فعال لما يريد. الله جي وصف آهي- معنيٰ: جو چاهي سو ڪري.

(٢) قل هو الله احد الله الصمد- هيءَ قرآن شريف جي آيت آهي. هن معلم اعظم قرآن شريف جي معنيٰ کهڙي نہ صاف ٻڌائي آهي تہ الله هڪ آهي.

٥٩٥- (الف) مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان- انهيءَ حيرت ۾ حيران آهيان ته مان ڇا آهيان.

٥٩٦- مان کڻو پڇايو آهي ته دنيا ۾ جيڪي ڏسين ٿو- اي دوست انکي سارو عشق سمجھ.

٥٩٧- عشق آهو انا الحق جي رمز ظاهر ٿي- انهيءَ وقت کان زماني جو اجتماع مفيد ٿي ويو.

٥٩٧- عشق آيو اسم حق اثبات ٿيو. شاه اوڏانهن رخ رکيو ۽ جڳ ساري کي مات ڪيو.

٥٩٨- عاشقي نهايت اعليٰ درجه آهي- تنهنڪري پنهنجي جسم کان آزاد ٿيءُ.

٥٩٩- حق جي وصل جي شراب کي پيئڻ گهرجي- ڳجهن رازن رمزن کي کولهڻ گهرجي.

٦٠٠- اڪليداس نالي هڪ دردمند هو- هو الله جي عشق ۾ مستغرق هو.

٦٠١- هن جو پهريون نالو محمد عاقل هو - هن مئي جو جام نوش ڪيو هو.

٦٠٢- هن وحدت جو راز سمجهي ورتو هو. الله سان گڏ هجڻ جي راز کي سڃاتو هو.

٦٠٣- هن پنهنجي ڳچيءَ ۾ جيڏو پاتو هو- ميني عالمن اهو اجوال پڌو هو.

٦٠٤- جڏهن اها خبر قاضين پڌي- ته قاضي، ملان ۽ مفتي سڀ اچي ڪٺا ٿيا.

٦٠٥- تنهن کانپوءِ هو اچي هنجي پٺيان پيا- هنکي اچي بي آرامي لڳي.

٦٠٦- هڪ سالڪ انهيءَ فقير وٽ آيو- ۽ اچي ڪيس چيو ته اي محبوب جي زلف جا اسير.

٦٠٧- قاضي ملان سڀ اچي گڏ ٿيا آهن- هو اوهانجي سر وڍڻ جي طمع ۾ آهن.

٦٠٨- عاشق آه پرِي جواب ڏنو تہ هي تون چا ٿو چوين چؤ " هل من مزيد" يعني اڃا وڌيڪ تمنا جو اظهار ڪر.
٦٠٩- جيڪڏهن اوهان کي عشق جي خبر هجي تہ هن پر خطر راه جمکر مرتد ٿي وڃو.
٦١٠- اسان عشق جي تلوار چيلهہ سان ٻڌي آهي- جيستائين عشق جي صوري حقيقت معلوم نہ ٿيندي تيستائين انکي ڏار نہ ڪيو.
٦١١- محبوب ازلي جي عشق جي ترار ڪمر سان ٻڌي آهي- ۽ مستقل جي خيالن کان فارغ ٿيو آهيان.
٦١٢- مان جانيءَ جي راه ۾ سر قربان ڪيان ٿو- عالمن کي هن خبر کان حيران ڪيان ٿو.
٦١٣- يار جي راه ۾ قربان ٿيان- تہ محبوب جو وڃي مهمان ٿيان.
٦١٤- منصور وانگر مان هن جو عشق فاش ڪيان ٿو- عشق سردار آهي ان ڪري سر سولي تي ڏريان ٿو.
٦١٥- جنهن تي عاشق جو نالو پيو تنهن جو سرچڻ سوليءَ تي چڙهيو
٦١٦- منهنجي دل ۾ غم جو درياه آهي جو چولين تي چوليون هڻي ٿو
٦١٧- عشق جيڪر منهنجي رت هاري تہ خوش ٿيان- هن عشق جي ترار عاشقن کي ڪهي ٿي.
٦١٨- سر وڃي هن راه ۾ تہ وڃڻ ڏي- مگر هن جو راز رموز هن زبان مان ظاهر ضرور ٿي.
٦١٩- جيڪي منهنجي دل گهري ٿي سو ڪيان ٿو- محبوب جي خاطر جان فدا ڪيان ٿو.
٦٢٠- اوچتو ملان جو غوغاءُ ٿيو- عاشق ٻڌي گهڻو خوش ٿيو.
٦٢١- هن اٿي هنن جي مرحبا ڪئي- مرحبا ڪئي- مرحبا ڪئي.
٦٢٢- اي ملان مفتي پلي ڪري آيؤ- جو مون لاءِ حڪم هجي تنهن جي پل ڪوشش ڪيو.
٦٢٣- جيڪڏهن شرح مونکي قتل ڪرڻ جو حڪم ٿي ڏئي- تہ جلد ڪيو تہ هيءُ هستيءَ جو قلعہ ڍهي.

٦٢٤- عالم مفتي حيران ٿي ويا - ڪڏهن رنا ٿي ته ڪڏهن غصي ٿي ٿيا.

٦٢٥- ملن چيو ته هنکي اهو تعزير ڏيو - هو هن جو منهن ڪارو ڪري خوار ڪيو.

٦٢٦- انهيءَ ديواني کي گڏه تي چاڙهيائون - ۽ مٽي جي مٺ پري هنکي هنيائون.

٦٢٧- ساري جهان ۾ واويلا مچي ويئي - ان گوڙ ۾ ڳجهندڙ شينهن اٿي ڪڙو ٿيو.

٦٢٨- سڀني ماڻهن هنکي طعنا ٿي هنيا - ۽ سڀني ماڻهن هنکي ڪڙا ٿي هنيا.

٦٢٩- جنهن ڏاند تي سوار ٿي آيو هو - تنهن کي ڪهي سڀڪنهن هن جو گوشت کاڌو.

٦٣٠- عاشق هنکي چيو ته خبردار ٿيو - اي ملا. توبه توبه ڪيو.

٦٣١- جيڪو منهنجي ڏاند جو گوشت کائيندو - سو يڪ چاڙو ته مرندو.

٦٣٢- انهن جي مٿان اوچتي ترار ايندي - ۽ سڀني قاضن ملن کي قتل ڪندي

٦٣٣- پوءِ هنن هن شير کي ڇڏي ڏنو - پوءِ سڀئي اتان جلدي اٿي ڪڙا ٿيا.

٦٣٤- ڏاند جو گوشت هڪ سؤ چاليهن ماڻهن کاڌو هو - انهيءَ ڳالهه کان سڀڪو باخبر هو.

٦٣٥- يڪدم انهن جي مٿان ترار نازل ٿي - جنهن گوشت کاڌو هو تنهن جي سسي ڌڙ کان ڌار ٿي.

٦٣٦- سڀ ملا مفتي کسجي ويا - هيءُ عاشق وڃي حق سان گڏيو.

٦٣٧- مان هنجي راه ۾ گهڻو ڏي پڌايو - مگر مونکي جهان ۾ پڌڻ وارو نظر نه آيو.

٦٣٨- مان هنجو گهڻو ڳجهه ظاهر ڪيو - مگر افسوس جو ڪم فهم ماڻهن کي ٿي ۾ نه ويٺو.

٦٣٩- اي ياءُ مان ڪيترو پڌايان اوهانکي ڪلام - ٿو ڪريان پورو سخن هي والسلام.

٦٤٠- افسوس عاشق سڀ هليا ويا - مگر مان هت رهجي ويس.

٦٤١- مون لاء افسوس آهي جو عاشق هليا ويا- مون لاء ڳالهه رهجي وئي عاشق لڏی ويا.

٦٤٢- عاشق لڏي ويا مان ڦرندو رهان - ۽ عاشقن لاء حيران هان.

٦٤٣- عاشق لڏي ويا مان حيران آهيان - مان انهن لاء ٿو روئان رڙان.

٦٤٤- عاشق وڃي پنهنجي يار سان مليا - مان يار کان سواء هت اڪيلو رهجي ويس.

٦٤٥- عاشق لڏي ويا مون مون لاء هاء هاء - منهنجي هن حال تي آهي واه واه.

٦٤٦- عاشق لڏي ويا مان ماندو آهيان - هو هليا ويا مان رهيو پيو آهيان.

٦٤٧- عاشق لڏي ويا مان بيچاره آهيان- عاشق لڏی ويا مان آواره آهيان.

٦٤٨- جي عاشق ويا سي هن جهان کان ڇٽا - بقا واري جهان ۾ هنن کي سڪون مليو.

٦٤٩- مان انهيءَ لاء ڪهڙيون دانهون ڪيون - دانهون ڪيون دانهون ڪيون صد دانهون ڪيون.

٦٥٠- انهن جي درد منهنجي دل کي دلگير ڪيو آهي - انهن جي مذڪور مونکي متاثر ڪيو آهي.

٦٥١- مونکي انهن لاء فراق تي ٻيلو آهي - ۽ انهن لاء اشتياق تي ٻيلو آهي.

٦٥٢- حقيقت ۾ عاشق انجي راه تي مستقيم آهن - ۽ پيا انجي درگاه جا محتاج آهن.

٦٥٣- اي پٽ تون درد سرنگاه ڪر - تہ تون انهيءَ راز کان واقف ٿئين.

٦٥٤- منهنجو مرشد پير عبدالحق پس - جو هزارن الاهي اسرارن جو مالڪ آهي.

٦٥٥- هن الله وٽان هزارين حڪمتون حاصل ڪيون آهن - هر زماني ۾ نيون طرزون حاصل ڪيون آهن.

٦٥٦- هن ڪيترن کي الله جي راه ڏيکاري - ۽ ڪيترن کي الله جا راز سمجهايا.

٦٥٧- هن ڪيترن کي فقيري جام بخشيو. ۽ ڪيترن کي زر جو خونچو عطا ڪيو.

٦٥٨- هو ذات پاڪ عشق جو مجسم آهي - ايها رکو انهن کي خبر آهي، جن کي حق جي آيتن جي حقيقت معلوم آهي.

٦٥٩- الله ڪيترن ئي صفتن ۾ اظهر آهي- پيو نمبر ڪونهي سڀ هن جو مظهر آهي.

٦٦٠- هن کي پنهي جهانن جي بادشاهي ۽ بزرگي مليل آهي- هن جو هر هنڌ طبل لڳل آهي.

٦٦١- هو درويشن جو رهنما هو- ۽ دلريشن جو مرهم بخش هو.

٦٦٢- مان جهڙا هن جا ڪيترا مريد هئا- سيني هنتان تن من قربان ٿي ڪيا.

٦٦٣- هن سلطان دين کي پنج فرزند تولد ٿيا- جي تحقيق دين حق جا شائق هئا.

٦٦٤- سندن صفت بيان ڪرڻ کان ٻاهر آهي- هو ساري دنيا ۾ مشهور آهن.

٦٦٥- مرحبا سندس مسند تي پهريون سخي قبول محمد ويٺو- جو حق سان واصل هو.

٦٦٦- هو حقيقت ۽ معرفت جي گوهر سان پرهو- هي مان تلقيد طور نه مگر حقيقت بيان ڪيان ٿو.

٦٦٧- هو هميشه معرفت جي ذڪر فڪر ۾ هو- هن کي دين ۾ صفت حاصل هئي.

٦٦٨- اهو پير روشن ضمير منهنجو پيشوا آهي- جو حضرت محمد مصطفيٰ ۽ علي المرتضيٰ جو دوست آهي.

٦٦٩- هو پير اولياء اصفيا آهن- جهانن جو پير ۽ الله جو خاص بندو آهي.

٦٧٠- ٻئي جهان هن جي اڳيان قطره جي مثال آهن- عرش ۽ ڪرسي هن جي اڳيان ذره جي مثال آهي.

٦٧١- هو اسرارن جو گنج فقيري صورت ۾ آهي- معنيٰ جو گجهه ۽ بي‌نظير بزرگ آهي.

٦٧٢- اسم صاحبزادي ٻي باصفا جو- زين العابدين آهي جو پيشوائن جي زينت آهي.

٦٧٣- اهو هڪ هو، هڪ هو، هڪ هو- تون پڻ هن کي هڪ ڪري سمجهه.

٦٧٤- ٽين فرزند جو نالو دين‌محمد هو- هو عشق جي سلوڪ جو رهنما هو.

٦٧٥- چوٿون نمبر ولي محمد هو- هو عاشق صادق فخر زمان هو.

٦٧٦- پنجين جو نالو خداداد هو- هر هڪ کي عشق محبت نصيب ٿيو.

٦٧٧- اهي سڀ نالا هڪ اسم مان نڪتل آهن- اهي هڪ هوا هڪ هوا لا شڪ هوا.

٦٧٨- اهي سڀيئي هڪ منجهان آيل هوا اتي. عقل حيران ٿي وڃي ٿو.

٦٧٩- اهي هڪ منجهان آيا هڪ منجهان آيا- انهيءَ معنيٰ ۾ ڪو شڪ نه آهي-

٦٨٠- اها ڪثرت وحدت آهي- جيڪڏهن تو کي اعتبار آهي ته وحدت ڪثرت آهي.

٦٨١- هن جاءِ تي قلم جو سر ڀڄي پيو- جيڪي لکڻو هيو سو لکجي‌ويو.

٦٨٢ ”خدائي“ سندس دروازي جو هڪ آهي غلام- رازنامه پورو ٿيو والسلام.

٦٨٣- مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان- انهيءَ حيرت ۾ حيران آهيان ته مان ڇا آهيان.

٦٨٤- وري پيهر مان هنجو حڪم پڌايان ٿو- اي.طالب مونکي هيءَ اتان حڪم مليو آهي.

٦٨٥- چؤ پلي هي مختصر ڪلام- ته ان مان عام و خاص کي ٿئي فائدو تمام.

٦٨٦- مان هي نامو ظاهر ڪيو آهي- ان کي مان پنهنجي خون سان تر ڪيو آهي.

٦٨٧- مان هنجي عشق جو اسرار ڪيان ٿو ظاهر- منهنجي زبان ۽ دل تي هنجو نالو آهي اظهر.

٦٨٨- بدي کان بچڻ جي طاقت ۽ نيڪي ڪرڻ جي قوت الله جي طرف کان آهي- منهنجو هر فعل ۽ حرڪت الله جي طرف کان آهي *

٦٨٩- سندس راز رموز کولي ڏاه ائين يار آه مون کي چيو- جو راز هن عام کان هو مخفي رکيو.

٦٩٠- ڪجهه ڏينهن گفتگو کان صبر رهيو- مگر او چتو دل جي ديڳ جوش کاڌو.

٦٩١- فرض سنت مستحب سيڪنهن ورتو- ۽ نفل ۽ واجب سڀ ڪنهن هٿ ڪيو.

٦٩٢- هرڪو قرآن حفظ ڪري ٿو- مگر وظيفن پڙهڻ سان الله نه ملندو.

٦٩٣- ڪتاب پڙهڻ سان هنکي درجه ملڻ جي اميد آهي- هو ثواب ملڻ ۾ مبتلا آهي.

٦٩٤- پنهنجي نفس کي ترڪ ڪر- الله جي رستي ڏانهن اچ- الله جي راه ۾ جسم کي فنا ڪر.

٦٩٥- اي فقير هي بيان مونکان سڻ- سندس عشق منهنجي دل ۾ جائگهر ٿيو آهي.

٦٩٦- جيڪو احوال مان ڪيان ٿو سو برابر آهي- هن احوال کان سواء ٻيو سڀ ڪوڙ آهي.

٦٩٧- مان دينداري کي ڇڏي ڏنو آهي- ۽ ٻن ساماني کي ڇڏي ڏنو آهي.

---

* ولا حول ولا قوت الا بالله العلي العظيم- (قرآن)

معنيٰ- (گناهن کان بچڻ) جي طاقت ۽ (عبادت طرف راغب هجڻ جي) قوت الله جي طرف کان آهي جو بزرگي ۽ عظمت وارو آهي.

٦٩٨- ڪنهنکي بہ منهنجي حال جي ڪيفيت نہ آهي- منهنجو حال قال سڀ هڪ ٿيو آهي۔

٦٩٩- زهد علم قيل و قال سڀ وسري ويو- ساري جهان کان منهن جي دل جو رخ ڦري ويو۔

٧٠٠- سو ورق سو جلد ساڙي ڇڏ - اي خدائي سڀ ڳالهہ وساري ڇڏ

٧٠١- عقل علم دل جان سڀ فريب آهي- اهو مونکي غيب کان الهام ٿيل آهي۔

٧٠٢- مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان- انهيءَ حيرت ۾ حيران آهيان تہ مان ڇا آهيان۔

٧٠٣- اي پٽ تون ڪهڙي فڪر ۾ غلطان آهين- ۽ ڇو پنهنجي دل سوهن تصويرون ڄمايون اٿئي۔

٧٠٤- پيريءَ ۽ جواني جون ڪئي شڪليون- تون خواب ۾ پيو ٿو ڏسين۔

٧٠٥- مگر جڏهن ننڊ مان سجاڳ ٿئين ٿو- تہ تون پنهنجي جاءِ تي رهين ٿو ۽ شڪليون غائب ٿي وڃن ٿيون۔

٧٠٦- تهڙي طرح هي صورتون سڀ خواب جي دنيا جون آهن- تون اعتبار ڪر تہ حقيقت ۾ هي ڪجهہ نہ آهن۔

٧٠٧- اي پٽ اهي صورتون سڀ فاني آهن- ۽ فاني شين کان دل کي دور رک ۔

٧٠٨- تنهنجي صورت بہ انهن صورتن وانگر آهي- جيڪي تہ و خواب ۾ ڏٺيون جي فاني هيون۔

٧٠٩- تون پاڻکي حقيقي طرح پاڪ ڪر- انهي نازڪ راهہ جي رک تون خبر۔

٧١٠- مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان- انهيءَ حيرت ۾ حيران آهيان تہ مان ڇا آهيان۔

۱۱- تون اسم ذاتي جو ذڪر ڪر. ذڪر ڪھڻو ڪر پوءِ فڪر ڪر*

۱۲- ذڪر سمجھہ تہ صد سپاہ آھي. ۽ فڪر دل جو بادشاہ آھي.

۱۳- بادشاہ لشڪر کانسواءِ لاچار آھي. لشڪر بادشاہ کانسواءِ بيڪار آھي.

۱۴- بادشاہ لاءِ لشڪر عزت جلال آھي. مونکان پڇو تہ اھو خاصو خيال آھي.

۱۵- ذڪر ڪر جو توکان پاڻ وسري وڃي. پنھنجو جسم ٻئ توکان وسري وڃي.

۱۶- خدا جي معرفت کان سواءِ ٻي ڪا معرفت نہ آھي. پوءِ يقين ڪر تہ سڀ خدا آھي.

(ھي وحدت الوجود ڏانھن اشارو آھي)

۱۷- وساري نہ ويھہ خدا ياد ڪر. خدا ياد ڪندين تہ توکان غلطي نہ ٿيندي.

۱۸- مان ڪير آھيان، مان ڪير آھيان، مان ڪہر آھيان. انھيءَ حيرت ۾ حيران آھيان تہ مان ڇا آھيان.

۱۹- خلق جي ھجوم کان ڪنارو ڪر. اي فقير مرد رياضت ۾ گذار

۲۰- گوشہ نشيني اختيار ڪر ۽ خلوت ۾ ويھہ. تہ خلوت منجھان ذات حق کي رسين.

۲۱- ڀھرياڻين تون اڪيلائي ۾ رھہ. گشت ڇڏي تنھائي ۾ رھہ.

۲۲- پنھنجي وجود جي باغ جو تماشو ڏس. تہ عالم شھود جي حقيقت توتي ظاھر ٿئي.

۲۳- تون نہ آھين سمورو يار آھي. تون نہ آھين سمورو يار آھي.

۲۴- ھيءَ سموري آھي ھن جي ھستي. اناالحق جو نعرو ھن تون ظاھري.

۲۵- مان ڪير آھيان، مان ڪير آھيان، مان ڪير آھيان. انھيءَ حيرت ۾ حيران آھيان تہ مان ڇا آھيان.

---

* فڪر معنيٰ مرشد جو تصور، ذڪر معنيٰ قلبي ذڪر، ذڪر ۽ فڪر اھل الله جو وظيفو آھي.

٢٢٦- هڪ دم منجهان تون ٻن دمن ۾ آئين. ٻن دمن جي ڪري هت غم [illegible]
۾ آئين.

٢٢٧- ٻن دمن کي ڇڏي وٺ هڪ دم. ته وحدت جي رمز کان ٿئين [illegible]
راز محرم.

٢٢٨- ٻن دمن منجهان هڪ دم غنيمت آهي. انهيءَ راز کان هرڪو [illegible]
واقف آهي.

٢٢٩- هيٺ هو آهي مٿي هو آهي ايها ڳالهه سمجهه. زير بالا هو هڪ [illegible]
آهي ايها ڳالهه سمجهه.

٢٣٠- جڏهن ڪفر ۽ ايمان هڪ ٿيندا. تڏهن نيڪي بدي هڪ ٿيندا [illegible]

٢٣١- جڏهن تون نيڪيءَ بديءَ ۾ ٻيٺو آهين. ڇاڻ ته اندي طريقي تي [illegible]
ٻيٺو آهين.

٢٣٢- جڏهن خدا آهي باطني ۽ظاهري. نيڪي بدي ٻڌاء پوء ڪاٿي رهي.

٢٣٣- تون ٻاڪي ٿو ڇاڻين پر تون آهين ڪٿائين؟- هر هنڌ يار جو آهي [illegible]
سير سدائين.

٢٣٤- مان نه هيءَ آهيان ۽ نه هو آهيان. مگر ٻنهي جهانن کان [illegible]
مٿي آهيان.

٢٣٥- انگوري شراب جو طالب مور نه آهيان. انهي انگوري شراب [illegible]
کان دور آهيان.

٢٣٦- پنهنجي لطف سان هيءَ وحدت جو شراب. ڪيو امداد خواجه [illegible]
عبدالحق شتاب.

٢٣٧- مان ساقي ڪوثر هٿان جام پيتو آهي. جنهن ڪري منهنجو [illegible]
رتبو سڀ کان عالي ٿيو آهي.

٢٣٨- سڀ خيال مان ٻاڻ سان ڪنهو آهي. ۽ منصوري علم مان سکيو آهي [illegible]

٢٣٩- مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان. انهيءَ
حيرت ۾ حيران آهيان ته مان ڇا آهيان.

٧٤٠- اي برادر رات ڏينهن پاڻ وٽ سرود موجود رک ۽ هميشه هن جو آواز پيو ٻڌ.

٧٤١- سرود فراق کان ڇا ٿو چوي؟ جيڪڏهن توکي اشتياق آهي ته ڪن ڏيئي ٻڌ.

٧٤٢- اهو سرود ڏاج آهي عاشق جو. ٻڌندا اهي جنکي شوق آهي مشتاقن جو.

٧٤٣- جيڪڏهن تون عاشق آهي ته روز سرود ٻڌ. ته يار سان سنت وچي واصل ٿيندين.

٧٤٤- سماع اوليائن جو معراج آهي. اي پرهيزگار تون رات ڏينهن ٻڌ.

٧٤٥- اي پٽ سماع منجهان مستي پيدا ٿئي ٿي. ۽ ٻيون ڳالهيون سڀ وسري وڃن ٿيون.

٧٤٦- هيءَ پنهنجي اختيار ۽ حقيقت جو ڪم نه آهي. هيءَ طريقو خدا جي خاص مهرباني ۽ وهب آهي.

٧٤٧- غير خيال سڀ نڪري وڃي ٿو. ۽ ڪک جيترو به غير نٿو رهي.

٧٤٨- سماع عاشقن لاءِ ڏاکڻ آهي. پر صادقن ۽ طالبن لاءِ ڏاکڻ آهي.

٧٤٩- سماع ۽ درد دل کان غافل نه ٿيءُ. رات ڏينهن سرود ٻڌ سست نه ٿيءُ.

٧٥٠- مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان. انهي حيرت ۾ حيران آهيان ته مان ڇا آهيان.

٧٥١- مان يار جي هٿ ۾ هڪ تنبورو آهيان. جو هنکي جيئن وڻي ٿو تيئن پيو ٿو وڄائي.

٧٥٢- ان منجهان سؤ نغمه ٻڌجن ٿا. خيال سان ٻڌ جيڪي هو چوي ٿو.

٧٥٣- هن منجهان سوز گداز جا نغمه ظاهر ٿين ٿا. ۽ قسمين قسمين آواز اندران ظاهر ٿين ٿا.

٧٥٤- مراد يار جي هٿ جي جنبش کان. سمورا اسرار ظاهر ڪري ٿي.

٥٥٥- ڪڏهن حجرجا ڪڏهن وصال جا آواز ڪيدي ٿي. ڪڏهن حال ۾ ڪڏهن مستي ۾ آڻي ٿي.

٥٥٦- الله جي امر کانسواءِ ڪا چيز نہ ٿي چري * اها مام سمجهہ پاڻ کي نہ ڏس پاڻ کي وڃاءِ.

٥٥٧- مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان. انهيءَ حيرت ۾ حيران آهيان تہ مان ڇا آهيان.

٥٥٨- هڪڙي ٻيٽ ۾ هڪڙو وڻ هو. انهيءَ عاليٰ قدر وڻ جو نالو صندل هو.

٥٥٩- هو هميشہ خوشبوءِ سان ڀريل هو. هن جون ٽاريون ۽ پن خوشبوءِ سان ڀريل هوا.

٥٦٠- انهيءَ جي ڀرسان ٻيا بہ وڻ هيا. ٻير ٻير ۽ ڪبڙ هيا بي انتها.

٥٦١- جڏهن اتي هوا گهلي ٿي. تہ انجي خوشبوءِ جو اثر سڀ وڻن ۾ پيدا ٿئي ٿو.

٥٦٢- مون کان پڇين تہ سڀ وڻ صندل ٿي ويا. بلڪ صندل جي اثر سبب صندل ٿي ويا.

٥٦٣- ٻيا سڀ وڻ هنجي نالي ۾ سمائجي ويا. ۽ انهن جا نالا ئي گم ٿي ويا.

٥٦٤- هر هڪ وڻ صندل جي نالي ۾ اچي ويو. ۽ سڀڪنهن ۾ اها خوشبوءِ سمائجي ويئي.

٥٦٥- هي صندل جو وڻ گونچن سان ڀر هو. گلن ۾ن سبب ڪلبل نہ هو.

٥٦٦- جيڪو ات ويندو ان کي سر جو خوف هوندو. بلڪ ان جو سر صفا لهي ويندو.

٥٦٧- سڀڪا شيءِ انجي صورت آهي. اهو مڪان لا مڪان آهي.

٥٦٨- اي ٻٽ جيڪڏهن تون پاڻ وساربن. تہ يقين سان انا الحق جو نعرو هڻ.

---

* لا تحرڪ ذرة الا باذن الله (قرآن) الله جي امر کانسواءِ ڪا چيز چري نہ ٿي سگهي.

٧٦٩- تون حق آهين متي جو پتلو نہ آهين. تون قائم آهين فنا نہ آهين.

٧٧٠- جڏهن هيءُ جسم جهونو ٿي فنا ٿئي ٿو. تڏهن توکي هميشہ لاءِ بقا حاصل ٿيندي.

٧٧١- مان ڪير آهيان؛ مان ڪهڙ آهيان، مان ڪهڙ آهيان. انهيءَ حيرت ۾ حيران آهيان تہ مان ڇا آهيان.

٧٧٢- تون ابليس کي لعنت نہ ڏي. نيڪ ۽ بد وحدت جي درياه ۾ اچل

٧٧٣- تون ان راز کان واقف ٿي ۽ شڪ نہ آڻ. هدايت ڪندڙ ۽ گمراه ڪندڙ هڪ نالو آهي.

٧٧٤- ڪڏهن گمراه ڪندڙ آهي ڪڏهن هدايت ڪندڙ آهي. اها ڪل الهيءَ کي پوندي جو انهيءَ راه ۾ آهي.

٧٧٥- ڪڏهن گمراهي ٿي تہ ڪڏهن هدايت تي عمل ڪري ٿو. ڪڏهن مکڙي آهي تہ ڪڏهن گل آهي.

٧٧٦- مجنون جون اکيون ليليٰ کان دور نہ هيون. هن هميشه هنکي ٿي ڏٺو.

٧٧٧- ليليٰ جي صورت مجنون هو. رات ڏينهن هو انهي صورت تي مشتاق هو.

٧٧٨- ليليٰ کان سواء هن ٻئي طرف نہ ڏٺو. هو انهيءَ تصور ۾ مستغرق هو.

٧٧٩- هن هُن جي رستي ۾ انتظار تي ڪيو. هين هن جي عشق جي درد جي چاٽي چکي هئي.

٧٨٠- ليليٰ کي مجنون بي حجاب ڏٺو. اي هند سُوُ حجاب ۽ نقاب هوا

٧٨١- اي پٽ تون اها رمز سمجھہ. پاڻکي وحدت جي درياه ۾ اچل

٧٨٢- مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان؛ مان ڪير آهيان. الهيءَ حيرت ۾ حيران آهيان تہ مان ڇا آهيان.

٧٨٣- گلابي نالي هڪڙو قلعہ هيو. جو حرات ۽ قندار جي وچ ۾ هيو.

٧٨٤- اهو قلعہ هيو منجھہ ڪوهسار. ظاهر نالو هنجو هيو شمشور غار.

٧٨٥- اهو قلعه نوشيروان بادشاه جو ٺهرايل هيو. قلعه جي اندر طلسم رکيل هو.

٧٨٦- انهيءَ هڪ ٺهه خانو ٺهيل هو - جنهن ۾ اندر هڪ پارس رکيل هيو.

٧٨٧- اتي چار ترارون رکيل هيون. جي انجي چوڌاري جڙيل هيون.

٧٨٨- انهيءَ پيچان پيچ رستي ڏانهن وڃڻ مشڪل هيو. اها نه پڌائڻ جهڙي ڳالهه پڌائي اٿم.

٧٨٩- جيڪڏهن غير حق وارن حق وارو رستو چو طرفو بند ڪيو. عاشق انهيءَ ننگي ترار ڪٺي ميدان ڪار زار ۾ ڪڏي ايندا.

٧٩٠- عاشقن پنهنجو سرڪٽائي پنهنجي محبوب حقيقي اڳيان نذر رکيو. مگر انهيءَ محبوب جي اهو تلاش ڪندو جنهن پاڻ کان ڇوٽڪارو پاتو هوندو.

٧٩١- اي پٽ اتي جسم جي جاء نه آهي. مان توکي سچي حقيقت پڌائي آهي.

٧٩٢- جو اتي پهچندو سو اتي پنهنجو سر ڏيندو. ترار جي وچ ۾ ڪيئن پير رکندو.

٧٩٣- پهلوان اتي قتل ٿي وڃن ٿا. جي اتي پير سر بازو رکن ٿا.

٧٩٤- جيڪو پارس جي ويجهو ويندو. پڪ انجو سر هڪ دفعو لهي ويندو.

٧٩٥- جيڪڏهن مولا جو طالب آهين تهدل. ته انهيءَ راه ۾ سر ڏيڻ کان نه رهه تون غافل.

٧٩٦- هن جان ۽ تن سان خدا ڪيئن ملندو؟ پاڻ کي الله جي راه ۾ فنا ڪرڻو پوندو.

٧٩٧- مان ڪير آهيان؛ مان ڪير آهيان؛ مان ڪير آهيان. انهيءَ حيرت ۾ حيران آهيان ته مان ڇا آهيان.

٧٩٨- سڀڪنهن ۾ اها ذات سمايل آهي. جو آية محيط ۾ پڌايل آهي*

---

* ان الله علي کل شيءِ محيط (قرآن) معني تحقيق الله سڀڪنهن شي ۾ سمايل آهي.

٧٩٩- جڏهن هڪ ڳاڙهي گل جا حسن و ڪمال، پنهنجي پنن منجهان ظاهر ڪري ٿو جمال،

٨٠٠- ساڙو ڳاڙهو ۽ اڇو ڪارو- سون رنگن ۾ ڏيکاري نظارو،

٨٠١- گلن جي پنن کي جڏهن ڪو مهٽيندو. ته ان مان عرق نڪرندو ۽ گل ختم ٿي ويندو.

٨٠٢- گلن جا سمورا پن ختم ٿي وڃن ٿا. انهن مان خوشبودار عرق نڪرن ٿا.

٨٠٣- اهڙي طرح زمين ۽ آسمان جون سموريون وسعتون، انهيءَ محيط ۾ گم ٿي وڃن ٿيون.

٨٠٤- هي سمورو رنگ ۽ جسم بي بقا آهي اها هستي هر هنڌ ڪار فرما آهي.

٨٠٥- اي پٽ جو شخص جڏهن منزل ٿي رسيو. تڏهن انهيءَ منزل جو آهي احوال سليو.

٨٠٦- جيڪي ٻه ڏسين ٿو سو هن جو حسن آهي. اها خبر انکي پوندي جو پاڻ وڃائيندو.

٨٠٧- مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان. انهيءَ حيرت ۾ حيران آهيان ته مان ڇا آهيان.

٨٠٨- صوف جي وڻ مان صوف پيدا ٿيندو. انب جي وڻ مان انب پيدا ٿيندو.

٨٠٩- ميوو ۽ وڻ نالو هڪ آهي- وڻ ۽ ميوو ساڳيو اهو شڪ نه آهي.

٨١٠- انسان ۽ رحمان جو نالو هڪ آهي- ڇاڪاڻ ته انسان الله جو ڳجهه آهي*.

٨١١- ليڪن ميوه جي لذت جدا جدا آهي- پن ڪاٺي ۽ شاخ نالو جدا جدا آهي.

---

* لانسان سري و انا سره (حديث) معني انسان الله جو ڳجهه آهي ۽ لله انسان جو ڳجهه آهي.

٨١٢- ميوو وڻ ۾ شاخ کان جدا نہ آهي- وڻ ۾ شاخ ميوه کان جدا نہ آهي.

٨١٣- فنا کي ڇڏي ڏيهان بقا ڏانهن ڏر- مونکان جي پڇين تہ بقا هٿ ڪر.

٨١٤- مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان؛ مان ڪير آهيان- انهيءَ حيرت ۾ حيران آهيان تہ مان ڇا آهيان.

٨١٥- هڪڙي پيٽ ۾ هڪڙي درياهي ڳئون رهندي هئي- جڏهن کيس بک لڳندي هئي تہ هيڏانهن هوڏانهن ويندي هئي.

٨١٦- درياه ۾ اها ٽپيون هڻندي هئي- اندران تري مان موتي ڪڍندي هئي.

٨١٧- موتي چنڊ وانگر ٿي چمڪيو- جو هن ڪڏي چراگاه ۾ ٿي رکيو.

٨١٨- اهو اونداهيءَ ۾ پرڀو ٿي- جنهنجي روشني ۾ هن چربو ٿي.

٨١٩- طالب موتيءَ کي جڏهن لهن ٿا- تہ انکي مٽيءَ ۾ لڪائين ٿا.

٨٢٠- روشنيءَ کان جڏهن وري ڦري انڌيرو ٿيو ٿي- ڳئون چوڌاري حيران ڦري ٿي.

٨٢١- هو انهيءَ موتيءَ لاءِ حيران هئي- اي طالب هي ڳالهه ڪن ڏيئي ٻڌ.

٨٢٢- اها انهيءَ ڳئون جي نادانيءَ هئي- جو موتي مٽيءَ مان نہ ٿي ڪڍيائين ۽ ٻي طرف ٿي ڦري.

٨٢٣- هن مٽيءَ ڏانهن نہ ٿي ڏٺو- جتي اهو موتي رکيل هيو.

٨٢٤- وري درياه ۾ اندر ٿي ويئي- ۽ پيو موتي ڪڍيو ٿي آئي.

٨٢٥- اي پٽ! اهو قصو خيال سان سڻج تون ڳئون وانگر بي خبر نہ ٿيج.

٨٢٦- هن مٽيءَ جي بوتيءَ کي جيڪڏهن ڪرين دور- تہ ڏسين تون ان ۾ شاهنشاهہ جو ظهور.

٨٢٧- اي پٽ ڪٻي ۽ سڄي ڇو ٿو ڦيرين- سا ڳڇو سو تون آهين پيو ڇا ٿو ڳهرين.

٨٢٨- مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان، مان ڪير آهيان- انهيءَ حيرت ۾ حيران آهيان تہ مان ڇا آهيان.

۸۳۰- ليٽ درياه کان ذڪري جدا ٿئي ٿي- ۽ ھر ڏاڍيون ڇوليون ھٽي ٿي.

۸۳۱- ھوءَ دم ھٽي ٿي تہ مان درياه آھيان- اھي ڇوليون سون منجھان ٿين ٿيون پيدا.

۸۳۲- ھن جيڪي ڇھو سو سچ ٿي ڇيو- جو اھو دم لھرن منجھان پيدا ٿيو.

۸۳۳- درياھہ کان جدا ٿي تہ انتي ليٽ نالو پيو- ورنہ ھو اصل درياه ھو.

۸۳۴- ليٽ ۽ درياه ٻئي ھڪ آھن- مگر ڪڏھن ليٽ نالو ڪڏھن درياه سڏائن.

۸۳۵- ڪڏھن پنھنجو ڦيرو ٿيو تہ ڪڏھن پاڻي ٿيو- ڪڏھن چشمو ڪڏھن گرداب ٿيو.

۸۳۶- مان ڪير آھيان؛ مان ڪھڙ آھيان، مان ڪير آھيان- انھيءَ حيرت ۾ حيران آھيان تہ مان ڇا آھيان.

۸۳۷- ڪڏھن مان خدائي دم ھڻان ٿو- ڪڏھن مان گدائي دم ھڻان ٿو.

۸۳۸- جڏھن مان جسم ۾ آھيان تہ گدا آھيان- جڏھن جسم کي ڇڏيان ٿو تہ خود خدا آھيان.

۸۳۹- انھيءَ وقت دم مٿي پرواز ڪري ٿو- مستيءَ کان سر اوچو ٿئي ٿو.

۸۴۰- مان دم نہ آھيان اھو دمآھي پاڪ ذات- اتي ٿئي وڃي ٿي ڪلڏي طلسمات.

۸۴۱- اتي نہ ڏينھن نہ رات نہ زمين آسمان. نہ حسب نسب جو ڪو نالو نشان.

۸۴۲- نہ مصلو نہ تسبيح نہ ڪو ڪتاب- انھيءَ حال ۾ نہ گناه نہ ڪو ثواب.

۸۴۳- نہ اميد نہ خوف نہ شڪ نہ يقين اٿم- نہ ڪفر نہ مذھب نہ ايمان نہ دين اٿم.

٨٤٤- نہ خوشي نہ غم نہ دل نہ تن ۔ نہ ذڪر نہ فڪر نہ زمين نہ زمن ۔

٨٤٥- نہ سجدو نہ رڪوع نہ قعود نہ قيام ۔ نہ صلاح نہ ورد نہ صبح نہ شام ۔

٨٤٦- نہ دوکو نہ لالچ مڪاري ۔ نہ منزل لاهوت ۽ چاڙهن واري ۔

٨٤٧- نہ ويجهو نہ پري نہ وڇوڙو وصال ۔ نڪو ات تصور نڪو ڪي خيال ۔

٨٤٨- نہ حڪايت نہ شڪايت نہ ڪوئي بيان ۔ نہ شروع نہ رجوع نہ ڪوئي گمان ۔

٨٤٩- نہ زبان نہ قلب نہ ڪوئي وجود ۔ نہ سخاوت نہ عبادت ۽ نہ ڪوئي قعود ۔

٨٥٠- نہ مسجد نہ مندر نہ ديول گرجا ۔ نہ ورد نہ وظائف نہ ڪو امام ۔

٨٥١- نہ سج نہ چنڊ نہ تارو نہ برج ۔ نہ تون نہ مان نہ مٿي نہ هيٺ ۔

٨٥٢- نہ ڪشف قلوب نہ ڪشف قبور ۔ نہ ڪرامت نہ ڪرشمو نہ حڪومت نہ حضور ۔

٨٥٣- نہ سلام عليڪم نہ وعليڪم سلام ۔ نہ نيڪي نہ بدي نڪو ڪو ڪلام ۔

٨٥٤- حج جي زيارت دولت مان ملي سگهي ٿي ۔ اتي نہ عقل ڪم اچي ۽ نہ تدبير هلي ٿي ۔

٨٥٥- جڏهن مان پاڻ کان جدا ٿيان ٿو ۔ تہ اندر ٻاهر حق پاڪ پسان ٿو ۔

٨٥٦- ڪڏهن ناسوت ۾ آهيان ڪڏهن ملڪوت ۾ ۔ ڪڏهن جبروت ۾ ڪڏهن لاهوت ۾ ۔

٨٥٧- اهي سڀ منهنجا پرواز آهن ۔ منهنجن رازن کان سڀ بي خبر آهن ۔

٨٥٨- علم دعوت اتي ڪم نہ ايندو ۔ اتي نہ بازار ۽ نہ ڪو سودو هوندو ۔

٨٥٩- اتي ٻوء اچي ماڻهو جمع ٿين ٿا ۔ ۽ سڀيئي اچي هنڪي پير سڏن ٿا ۔

٨٦٠- علم تسخيرات کان منهن مٽو موڙ ۔ جيڪڏهن تون الله جو طالب سڏائين ۔

۸۶۱- عشق جي ترار اگهاڙي ڪري مرد ٿي - مرد ٿيءُ-مرد ٿيءُ- درد وارو مرد ٿيءُ.

۸۶۲- شيخي پيري بزرگي الله جي راه نه آهي - اهو باطل خيال ماء هن جو آهي.

۸۶۳- اهو طريقو آهي پيچاني پيچ - جي واقف نه آهين ته هرگز نه وڃ.

۸۶۴- هيءُ راه پيچان پيچ آهي - انهيءُ راهه ڏي اهو ويندو جو هن کان آگاه آهي.

۸۶۵- محمد مصطفيٰ ۾ الله اچي ظهورو ڪيو - ان کان صمورو هي راز ظاهر ٿيو.

۸۶۶- محمد کان چئن ۾ پيدا ٿيو - صدق - عدل - نور ۽ محبت اڻ ميو.

۸۶۷- بيشڪ صديق، عمر، عثمان، علي - پاڻ ۾ هر جگر ۽ هر ذات ۾ آهن روشن ولي.

۸۶۸- اهي چارئي رب جي راز کان واقف آهن - ۽ هميشه حق جي ذڪر ۾ محو آهن.

۸۶۹- جڏهن واقف درياه ۾ اندر گهريو- ته اهو اتي غرق ٿيو ۽ نه واپس وريو.

۸۷۰- نه واقف رهيو- نه درياه رهيو- نه موتي رهيو - مونتي مستيءُ جو خوب حال چڙهيو.

۸۷۱- مان ڪير آهيان؛ مان ڪير آهيان؛ مان ڪيرآهيان- انهيءُ حيرت ۾ حيران آهيان ته مان ڇا آهيان.

۸۷۲- مرد ٿيءُ ڇڏي ڏي هي تعلقات - تنهنجو مقصد نا هي حج ۽ زڪوات.

۸۷۳- مان عبادت ڪي معرفت سمجهان ٿو - ڇا ڪيان جو مان عبادت کان لنگهي ويو آهيان.

۸۷۴- ڪنهنکي خبر نه آهي ته معرفت ڇا آهي - زاهد انکي عبادت چون ٿا.

٨٧٥- عبادت ۾ معرفت جي معنيٰ هڪ آهي - هن لاءِ معرفت وڏو حجاب آهي.

٨٧٦- معرفت انهن لاءِ پردو آهي - حالانڪ عبادت ۽ معرات جي حقيقت هڪ آهي.

٨٧٧- جيڪڏهن تون هوش ۾ آهين ته عبادت ۾ آهين - جيڪڏهن بيخود ٿئين ته معرفت ۾ آهين.

٨٧٨- سنئين وات تي هلڻ ۽ سٺين وات تي بيهڻ مون لاءِ هڪ آهي ۽ سنئين وات تي هلڻ کان سٺين وات تي بيهڻ گهرجي.

٨٧٩- حضرت علي سٺين وات تي هلڻ لاءِ فرمايو آهي - اهو حضرت علي جو الاهي نور سان منور آهي.

٨٨٠- منهنجو خيال اڳي مٿي هيو - هيٺئر وري هيٺ لهي آيو.

٨٨١- اسان موليٰ جي دروازي جي غلامي ڏيندا آهيون. الله جي پيارن اڳيان ڪنڌ نوائيندا آهيون.

٨٨٢- مان مصطفيٰ جي در جو ڪتو آهيان - ۽ محمد مصطفيٰ جو طالب آهيان.

٨٨٣- مان ڪمينو ڪير آهيان جو دعويٰ ڪيان - ۽ دوستي جو دم وبهي هڻان.

٨٨٤- يا رب مونکي بارگاه ۾ پهچاءِ - مان جهڙا ڪيترا سندس خدمت ۾ رهيا.

٨٨٥- مان محمد مصطفيٰ ۽ علي مرتضيٰ جو غلام آهيان - آل رسول سان منهنجي دوستي آهي.

٨٨٦- چارئي يار منهنجا سردار آهن - هڪ دم هڪ جسم ۽ منهنجا سالار آهن.

٨٨٧- چارئي ديندار ۽ خوش صفات آهن - هو هر دم الله جي ذڪر ۾ محو آهن.

٨٨٨- چارئي پاڻ ۾ اقرب ۽ همذات آهن - جسم جان ۽ اسم هڪ ذات آهن.

٨٨٩- چارئي پاڻ ۾ هڪ صلاح ۽ هم اوقات آهن - مٿي ۽ جيڏري انهن جا تعلقات آهن.

٨٩٠- هڪ ڏينهن حضرت رسول پاڪ فرمايو - منهنجي دل جو غنچو آهي کليو.

٨٩١- اي عمر هيءُ منهنجو سخن خيال سان ٻڌ - دل و جان سان تعميل ڪر ۽ هوش رک.

٨٩٢- سڀ سبب لاڳاپا ۽ تعلقات وڃڻ آهن - فقط هڪڙو لاڳاپو ڳنڍيل آهي.

٨٩٣- اهو لاڳاپو هي آهي جو قيامت جي ڏينهن حضور پاڪ جي شفاعت - ٻي سڀڪا شيء فنا ٿي ويندي مگر فقط حضور جي شفاعت قائم رهندي.

٨٩٤- جنهن ساڻهون جي مونسان وڏيڪ نسبت هوندي - سو بهشت ۾ مون سان ڪٺو هوندو.

٨٩٥- اهو منهنجو قول سچو ۽ پڪو سمجهه - اي جوان تون انجي تعميل ڪر.

٨٩٦- جيئن منهنجي سچي ٻاسي ۾ جگر آهي - اي عادل عمر تون انتي يقين ڪر.

٨٩٧- پوء دل ۾ چيم ته امر بجا آڻيان - هن حال جو مطلب سمجهان ۾ دير نه ڪيان.

٨٩٨- محمد مصطفيٰ جي صحبت جو شرف حاصل ڪيان - ته حضرت علي جي دختر هٿ ڪيان.

٨٩٩- حضرت بي بي فاطمه جي ڌيءُ ٿي نڪاح ۾ آڻيان - اهڙا ملي ته شرف وارو ٿيان.

٩٠٠- حضرت جو اسم مبارڪ ام ڪلثوم آهي. جا خاتون جنت جي
بطن مان آهي.

٩٠١- پوءِ حضرت علي جي خدمت ۾ عرض گذاريم - اي شاها منهنجو
عرض اوهان کي معلوم آهي.

٩٠٢- پنهنجي نياڻيءَ جي شادي مونسان ڪراءِ - هن درويش کي پنهنجي
فرزندي جي رشتي ۾ ملاءِ.

٩٠٣- پوءِ هن فرزندن کان ٻچي صلاح- ٻنهي چيو بيشڪ هيءَ نيڪ
آهه صلاح.

٩٠٤- شاهه حيدر، حسن ۽ حسين جي رضا سان- پنهنجي دختر شاهه فاروق
کي ڏني.

٩٠٥ سندس اسم ام ڪلثوم هو- جنهن منجهان زيد ۽ رقيه پيدا ٿيا.

٩٠٦- سندس عمر ۾ ڏهه سال زنده رهي- ۽ پاڻ ۾ ڪير ڪنڌ ٿي رهيا.

٩٠٧- اي برادر جڏهن هنن جو ايڏو شان ٿيو- ته پوءِ مان انهن‌جي تعريف
ڇو نه ڪيان ؟

٩٠٨- ابو بڪر، عمر، عثمان علي- منهنجا ٻنهي جهانن جا سردار آهن.

٩٠٩- جيڪو انهن کان منڪر آهي تنهن تي لعنت آهي- انهن تي الله
۽ پنجتن جي لعنت آهي.

٩١٠- مان آل عبا جي شان تان قربان ٿيان- انهيءَ قرباني ڪري سلطان
ٿيان.

٩١١- ختم المرسلين جي گهوڙي جي سنب جي مٽي- اول ۽ آخر منهن
جي مٿان وسندي رهي.

٩١٢- مون تي سيد المرسلين پنهنجو قرب ڪيو- مونکي عاشقن جي گروه
۾ داخل ڪيو.

٩١٣- مان محمد مصطفيٰ جي نالي جو عاشق آهيان- علي المرتضيٰ جو نالو
منهنجي دل تي نقش ٿيل آهي.

٩١٤- مونکي محمد مصطفيٰ کان اهو ارشاد ٿيو- ته محبت کان سواءِ
ٻيو سڀ هيچ سمجهه.

٩١٥- مونکي وحدت جي راز کان آگاه ڪيائين - گدا مان مونکي شاه بڻايائين .

٩١٦- مون غريب تي توجهه ڪري - ارشاد فرمايائون ته پاڻکي غير حق نه سمجهه .

٩١٧- ۽ پڻ چوي ٿو ته پاڻکي ياد ڪر - مان ان خدا کي هر وقت ياد ڪيان ٿو.

٩١٨- اي دوست اها سمجهه غلط آهي - مان توکي هڪڙو ڳجهو راز ٻڌايان ٿو جو تون خيال سان ٻڌ .

٩١٩- اي پٽ هن راز کي جي يقين سان سمجهين - ته ٻنهي جهانن ۾ بهره ور ٿئين .

٩٢٠- "خدائي" هن جي غلامن جو آهه غلام - ڪيم پورو راز نامه هينئر چوان سلام .

٩٢١- مان ڪير آهيان؛ مان ڪير آهيان؛ مان ڪير آهيان- انهيءَ حيرت ۾ حيران آهيان ته مان ڇا آهيان .

[ايندڙ صفحن تي حضرت سچل سرمست جي هڪ فارسي ديوان: "ديوان خدائي" جي چند غزلن جو سنڌي ترجمو ڏنو پيو وڃي. سچل سائينءَ جا مشهور ڪانسواءِ ٻه فارسي ديوان آهن: "ديوان آشڪار" ۽ ديوان خدائي. "ديوان آشڪار" ڇپجي چڪو آهي. باوجود وڏي ڪوشش جي "ديوان خدائي" جا فقط چند غزل هڪ بياض مان مليا آهن. جيڪو راقم الحروف وٽ موجود آهي. هن ديوان ۾ سچل سائين "خدائي" تخلص آندو آهي.

تغزل، غزل جي جان سمجهيو ويندو آهي. هن ديوان جي غزلن ۾ جيتوڻيڪ تصوف جا اسرار و رموز بيان ٿيل آهن پر ان هوندي به تغزل جو رنگ نمايان نظر ايندو. محبوب جي حسن جي تعريف به آهي، ته درد جون دانهون ۽ وصال لاءِ آنهون به آهن. سندن نظر ۾ عاشق ۽ درد لازم ملزوم آهن. نه فقط ايترو، پر عشق ۾ پنهنجو پاڻ کي فنا ڪرڻ لازم ٿا سمجهن.

ڪثرت ۾ وحدت کي سچل سائين نهايت وضاحت سان سمجهايو آهي هنن غزلن ۾ به انهيءَ مسئلي کي ڏاڍي سٺي نموني سمجهايو اٿن. انسان جي عظمت کي به هتي نمايان نموني ڏيکاريو اٿن. وڏيڪ سمجهائن ٿا، ته صحيح معرفت تڏهن حاصل ٿيندي، جڏهن پنهنجو پاڻ فنا ڪبو. يعني فنا کان پوءِ ئي بقا حاصل ٿيندي.

سچل سائينءَ منصور واري نعري کي جنهن وضاحت بيباڪي ۽ جرائت سان بيان ڪيو آهي، اهڙي نموني ڪنهن به شاعر بيان نه ڪيو آهي، هنن غزلن ۾ به اهوئي رندانه نعرو آهي، اها ئي عظمت آهي، ۽ اهائي بيباڪي آهي. صاف فرمائن ٿا:

"مان منصور حلاج وانگر انا الحق جو نعرو هڻان ٿو."
"مان شهنشاهه آهيان...."

مطلب ته سچل سائين جن وجودي تصوف جا وڏي ۾ وڏا شارح آهن. همه اوست کي بلڪل صاف نموني سمجهايو اٿن، ۽ ڪلمہ ڪلا انا الحق جو نعرو هنيون اٿن.]

جلد غزليات

ديوان خدائي

(سنڌي ترجمو)

مترجم

قاضي علي اڪبر درازي

غزل ١-

١- مان انهيءَ ڳولها ۾ هوس تہ ، پنهنجي دوست کي ڏسان - پنهنجي محبوب جو منهن ڏسڻ لاءِ منهنجي دل شوق کان معمور هئي .

٢- اوچتو غيب کان مون ڏانهن هي جواب آيو تہ اي عاشق ! پهريائين پنهنجي اختيار کي مڪمل طرح ترڪ ڪر.

٣- جيڪڏهن تون پاڻکي فنا ڪيو آهي ۽ منهنجي هستيءَ کي تسليم ڪيو آهي ، تہ پوء تون بيخبر نہ رهندين ، پر پنهنجي ذات جي اسرار کان واقف ٿي ويندين .

٤- پنهنجي جسم جي سمهڻ ۽ جاڳڻ (جي علت) کي سمجھہ - هي سڀ ڪجهہ اسان ڪيون ٿا- انکي پنهنجو ڪم نہ سمجھہ .

٥- هي تنهنجو ڏسڻ ۽ ٻڌڻ ، جنهنکي تون پنهنجي ذات ڏانهن منسوب ڪرين ٿو ، اهو تنهنجي رب جي طرف کان آهي- انکي پنهنجو عمل نہ سمجھہ.

غزل ٢-

١- اي دوست ! مان شهنشاه آهيان - مون گلن ڦلن جو تنبو کوڙيو آهي.
سچ پچ مان بادشاه آهيان ، ۽ مون گلن ڦلن جو تنبو کوڙيو آهي.

٢- سون تنبو ٺاهيم ، پر انهن کي جلائي ڇڏيم.
هن ۽ هن (هر شيءِ) کي ترڪ ڪيم ، ۽ گلن ڦلن جو تنبو کوڙيم.

٣- مٽيءَ جي مٺ مان پيدا ٿيس ، پر دادشاه بڻجي ويس.
خاڪ جي پتلي لاءِ بادشاه بڻجڻ نامڪن آهي. مون گلن ڦلن جو تنبو کوڙيو آهي.

٤- مٽيءَ جي مٺ ۾ لڪي پيس ، سندس اندر ۾ ويهي ويس .
پوءِ هر هنڌ پهتس ؛ ۽ گلن ڦلن جو تنبو کوڙيم.

٥- هڪ عجيب تنبو (شاميانو) کڙو ڪيم ؛ انجي اندر جڳهہ ٺاهيم ،
"خدائي" نالو رکايم ، ۽ گلن ڦلن جو تنبو کوڙيم .

غزل ٣-

١- منهنجي زبان مان عشق جو راز دنيا ۾ ظاهر ٿيو- اها موج جا درياه مان آئي، ان سمورا راز فاش ڪري ڇڏيا.

٢- مان منصور حلاج وانگر انالحق جو نعرو هڻان ٿو؛ ڇاڪاڻ جو شاهانہ بلندي سان گڏ انجو سر قاضيءَ جي تختي تي قلم ڪيو ويو هو.

٣- جنهنکي به ان جي معرفت مان حصو مليو، ان ذات مطلق کي پنهنجي ذات ۾ ڏٺو ۽ پنهنجي ذات کان بيزار ٿي ويو.

٤- هي سمورا اعيان (صور علميه) وحدت جي بي پايان بحر ۾ گم ٿي ويندا ۽ سموري مخلوقات ۾ هڪئي حقيقت جاري ۽ ساري نظر ايندي.

٥- ان ذات مطلق ۾ سچي خدائي گم ٿي هڪ ٿي ويئي، ۽ فنا کان بقا ڏانهن اچي دوست ملي ويو.

غزل -٤

١- پرن کانسواء مڪان کان لا مڪان تائين اسانجو پرواز آهي؛ ۽ منهن جو آواز فضائن ۾ گونججي رهيو آهي.

٢- منهنجي دل، ۾ حالتن جي ڦيري جذبو پيدا ڪيو آهي، ۽ ان شاهه شاهباز جو خيال هر وقت ۽ هر جڳهه منهنجو سات ڏئي ٿو.

٣- مستيءَ جي حالت گهڻو ڪري مونکي رقص ۾ آئيندي آهي، ۽ عشق پنهي جهانن ۾ منهنجو راز فاش ڪري ڇڏيو آهي.

٤- سمنڊ مان وڏيڪ طوفاني ۽ طلاطم خيز موج وانگر آيو، جنهن وقت عشق منهنجو نعرو ۽ منهنجو آواز ٻنيو.

٥- ذات مطلق ۾ سچي خدائي گم آهي، ۽ اسانجي بلندي به انجي اڳيان پستي آهي.

غزل -٥

١- اچ، وحدت جي علم ۾ ڪليل اسرار ڏس (۽ هي ڏس ته) " ابليس ۽ آدم ۽ ڪفر ۽ مسلماني سڀ هڪ آهن."

٢- هر صورت ۾ اهوئي جلوه ريز آهي، ۽ هر جڳهه اهوئي عيان آهي. هو هر ذري مان ظاهر آهي، توڙي جو ظاهري طرح هن پنهنجو پاڻ کي لڪايو آهي.

٣- ڪٿي هو ابو بڪر آهي، ڪٿي آذر؛ ڪٿي مسلم، ڪٿي ڪافر ۽ ڪٿي اعظم شاني (١) آهي.

٤- جنهن انا الحق جو نعرو هنيو، اهو ئي دل ۽ جان سان مسلمان ٿي ويو، ۽ پنهنجو پاڻکي پنهنجي تلوار سان قتل ڪري ڇڏيو.

---

(١) حضرت بايزيد بسطاميءَ چيو هو: سبحاني ما اعظم شاني"

غزل -٦

١- هن محبوب اوچتو جلوو ڏيکاري منهنجي دل کسي ورتي ۽ محبت جي ميدان ۾ عجب انداز سان مونکي شڪار ڪيو.

٢- ان جا خمدار ابرو ڪمان وانگر آهن ۽ انجون ڪاريون اکيون مست آهن. هن پلڪن جا تير هلائي، مونکي گهايل ڪري ڇڏيو.

٣- آخر ڪنهن ڏينهن هو غريبن ڏانهن ڏسندو ۽ نهايت لطف ۽ ڪرم سان بار بار دوست جو احوال دريافت ڪندو.

٤- عاشق کي درد ڪانسواءِ ڪوبه ڪم نه هوندو آهي؛ وڇوڙي ڪان دانهون ڪندو آهي ۽ اکين کان ڳوڙها وهائيندو آهي.

٥- وڇوڙي جي ماريل کي رنج ۽ غم برداشت ڪرڻ جي طاقت نه هوندي آهي. عشق جو اهو غلغلو هر ملڪ ۾ هر شهر ۾ برپا آهي.

غزل -٧

١- منهنجو سر تنهنجي عشق ۾ ڪم اچي ويو، توکي مونکان ٻيو ڇا گهرجي! منهنجي جان تنهنجي بازار ۾ وڪامي ويئي، توکي مون کان ٻيو ڇا گهرجي؟

٢- تو عجيب ڪم ڪيو، جو اک جي اشاري سان منهنجو ساهه ڪڍي ورتو، ۽ ان تي تون مونسان ناراض آهين؛ توکي مونکان ٻيو ڇا گهرجي؟

٣- مان ڏينهن رات تنهنجي محبت ۾ شڪسته حال رهانتو، ۽ تنهنجي ٻاڙي ۾ جان ڏئي ڇڪو آهيان. ڪڏهن مان ڪران ٿو ۽ ڪڏهن اٿي بيهان ٿو، توکي مون کان ٻيو ڇا گهرجي؟

٤- هن گدا تنهنجي راهه ۾ پنهنجي جان فدا ڪئي آهي، مان دوست کي ڇڏي ڇڪو آهيان، توکي مون کان ٻيو ڇا گهرجي؟

٥- منهنجون اهي دانهون ورناءِ، جيڪي سالن جا سال تنهنجي ڪوچي ۾ ڪري ڇڪو آهيان، منهنجي دل تنهنجي محبت جي داغ جي ڪري لاله جي گل وانگر ٿي پيئي آهي، توکي مون کان ٻيو ڇا گهرجي؟

٦- مان حيران ٿي ويس، ويران ٿي ويس، بيجان ٿي ويس. تنهنجي دروازي جي ڪري رهيو آهيان توکي مون کان ٻيو ڇا گهرجي؟

٧- تو اهڙي تلوار هڻئين، جو ختم ٿي ويس، ۽ وڏا اسرار ڏنءِ، تو ڪيئن مون کان پيو ڇا گهرجي؟

٨- مان تنهنجي دروازي جو ڪتو آهيان، ۽ تنهنجي ديدار جي شوق ۾ رئندو آهيان. ڏينهن رات تنهنجي ماڙيءَ جي هيٺان ويٺو آهيان، تو ڪيئن مون کان پيو ڇا گهرجي؟

غزل -٨

١- تون خدا آهين، خدا آهين، خدا.
تون لاشريڪ آهين ۽ چون و چرا (ڪيئن ۽ ڇو يا سبب ۽ دليل) کان پاڪ آهين.

٢- تون پاڻ ۾ فقط پاڻکي ئي ڏسندو رهين ٿو.
ان ڪانسواءِ ٻي ڪا به شيءِ حرڪت (وجود) ۾ ڪانهي.

٣- پر تون هت سوداگر بڻجي آئين، ۽ پوءِ شهنشاه بڻجي ويٺين.

٤- تون ابوجهل جي شڪل ۾ به ظهور ڪري چڪو آهين، ۽ مرتضيٰ جي صورت ۾ به.

٥- ابوبڪر، عمر ۽ عثمان ذوالنورين به بڻجين ٿو- ۽ حسن، حسين ۽ مصطفيٰ به.

٦- پاڻ تماشو ٿو بڻجين ۽ پاڻ ئي تماشو ٿو ڪرين- جڏهن تون پاڻ تماشو آهين ته پوءِ پيو ڪنهن جو تماشو پيو ڪرين.

٧- پاڻ مان پاڻ ڏي عشقبازي پيو ڪرين، ۽ هر لباس ۾ جلوه نمائي ڪندو ٿو رهين.

٨- پاڻ کي "خدائي" ٿو سڏائين- پر حقيقت ۾ تون پاڻ خدا آهين.

غزل -٩

١- مون سمجهيو پيو هوس، تنهنجي عشق سڄاڳ ڪيو ۽ شرابخاني جي راهه ورتم.

٢- اي دوست! جڏهن مان شراب خاني پهتس، ته اتي پهچي سان بيهوش ٿي ويس.

٣- مان سبو تي عاشق ٿيس ۽ زنار پاتم.

٤- اتي عاشقن جون قطارون هيون سڀ مستيءَ، آهن ۽ فريادن جي عالم ۾ هئا.

٥- هو بيخود ۽ سرمست هو. سندس مجروح دل کيس وجد ۽ رقص ۾ وٺي آئي هئي.

٦- هو ڏاڍي خراب نموني زمين تي ليٽي رهيو هو ۽ بالڪل بيهوش هو.

٧- جيڪي ڪالهيون عاقلن جي اکيان حلال آهن، مون اهي اتي حرام ۽ مذموم ڏٺيون.

٨- مون انهن جا حالات ڏٺا هوش ۽ حواس وڃائي ويٺس، ۽ انهنجي درد ۽ غم مون کي مرده ڪري ڇڏيو.

٩- انهن مان هڪ مونکي شراب جو جام پيش ڪيو. مان بي پنهنجي هستيءَ کان بيزار ٿي ويس.

١٠- هيننئر جيڏاهن ڏسان ٿو، هر طرف يار نظر اچي ٿو. مون هر پاسي محبوب جو چهرو ڏٺو.

١١- انجو حسن مختلف شڪلين ۾ جلوه ريز ڏٺم ۽ مونکي يقين ٿيو ته هو قول ۾ خود مختيار آهي.

١٢- ان گهر ۾ گناه ثواب جو ڪم فرق ڪونهي- پر ان حقيقت جو اظهار ممڪن نه آهي.

١٣- هن انهن اکين کي بينائي ڏني، ۽ درو ديوار ان جي پرتوي کان منور نظر اچڻ لڳي.

١٤- انهيءَ درياه ۾ پاڻ ئي گم ڪري ڇڏ. عاشقن لاءِ اهو سڀ کان سٺو ڪم آهي.

١٥- "خدائي" توحيد جي سمنڊ ۾ غوطه زن آهي- باطن جو خيال ترڪ ڪري ڇڏ.

مرتب جا ڇپيا ڪتاب

	روپيه پيسه
١- دولهه درازي	۴—٠٠
٢- سچل سرمست (انگريزي)	٠—۵٠
٣- درد جو داستان	٠—۵٠
۴- قره العينين الرسول	٠—٢۵
۵- بيعت الرضوان	٠—۵٠
٦- مثنوي عشق نامه سچل سرمست (سنڌي ترجمه)	٠—۵٠
٧- مثنوي گدازنامه " " "	٠—٧۵
٨- مثنوي درد نامه " " "	٠—۵٠
٩- مثنوي تارنامه " " "	٠—۵٠
١٠- مثنوي رهبرنامه " " "	٠—۵٠
١١- مثنوي وصلت نامه سچل سرمست (اردو ترجمه)	٢—٠٠
١٢- وحدت نامه " " "	٠—۵٠
١٣- داتا درازي	٠—٧۵
١۴- سخي سرتاج	٠—۵٠
١۵- سچل سرمست (انگريزي) سيڪنڊ ايڊيشن	١—٠٠
١٦- ديوان غلام اڪبر	٠—۵٠
١٧- سچل سرمست شاعر هفت زبان (اردو)	٢—٠٠
١٨- سوانح حيات سردار بهادر محمد بخش	مفت
١٩- ديوان ڪوجهي	"
٢٠ عشق-حبيب (زير طبع)	١—٠٠
٢١ سارئيم اج سنگهار "	١—٠٠

ملڻ جو هنڌ

قاضي علي اڪبر درازي

محله قاضي عبدالسميع - روهڙي